ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

ACTUEEL
Gevolgen zaak-Taghi raken indirect de hele balie

ACTUEEL
Discussie over financiële kengetallen slechts voorlopig beslecht

KRONIEKEN
Relevante ontwikkelingen in het straf(proces)recht

Spraakmakende zaken

Boomjuridisch

SNELHEID IS BELANGRIJK

BETROUWBAARHEID EN VEILIGHEID ZIJN CRUCIAAL

Haven en industrie weten Electro Cirkel te vinden voor snelle levering van lichtbronnen en elektronische apparatuur. Maar snelheid is weinig waard zonder betrouwbaarheid en veiligheid. Bij Ploum weten ze dat ook en daarom werken wij al 25 jaar samen. *Rudolf van Soelen – Electro Cirkel*

Ploum
Rotterdam Law Firm

COLOFON

Publicatiedatum 21 december 2021

101e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.
Het volgende nummer verschijnt op 1 februari.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleever Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2021-10, p.

Aan dit nummer werkten mee
Paul Bekkers, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Erik van der Burgt, Daphne van Dijk, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Jean-Pierre Jans, Roland Mans, Robert Sanders, Caren Schipperus, Trudeke Sillevis Smitt, Harry Veenendaal, Bendert Zevenbergen, Jeroen Zweers.

Redactionele bijdragen
De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.
De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen
Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl. Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website
Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord Advocatenblad.

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Erik van der Burgt

HOI 2021 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

LEIDMOTIEF

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Ook dit jaar interviewden we een handjevol advocaten over hun betrokkenheid bij een procedure die beroering wekte. Vanaf pagina 16 vertellen ze over hun spraakmakende zaak. Een interview is pas geslaagd als je kunt lezen over de motivatie van mensen: wat is hun drijfveer? Voor de een is dat de toekomst van haar kind of de postume goedkeuring van zijn vader, voor de ander het belang van de noodlijdende cliënt. Iedereen heeft een leidmotief nodig, abstract dan wel tastbaar.
Het achterliggende jaar kende veel spraakmakende zaken. Voor mij spande de strafzaak-Pulheim (de moord op Derk Wiersum, zie nr. 7) de kroon, misschien ook omdat ik in de zittingszaal zat, soms pal achter de verdachten. Over hun leidmotief tast ik nog in het duister. Alleen het geld lijkt me geen afdoende verklaring. Als je het mij vraagt, begrepen ze zelf evenmin hoe ze bij de rechter verzeild waren geraakt. Laten we de hoop niet opgeven dat de opdrachtgever zich daar te zijner tijd ook moet verantwoorden.
De kroniek straf (proces)recht in dit nummer verhaalt uitgebreid over spraakmakende strafzaken. De auteurs van Cleerdin & Hamer bestempelen 2021 als een veelbewogen jaar voor de strafrechtspleging. Dat is niet te veel gezegd. Alles wat met Ridouan Taghi te maken heeft (van kroongetuige tot neef Youssef) laat diepe sporen na, niet alleen in de advocatuur.
Laat ik van de gelegenheid gebruikmaken mijn dankbaarheid uit te spreken naar alle auteurs van de kronieken die de diverse *Advocatenbladen* dit jaar hebben verrijkt. Gezamenlijk tekenden zij voor twaalf kronieken, daarmee (nagenoeg) alle rechtsgebieden beslaand. Zonder hun noeste arbeid zou dit blad enorm aan waarde inboeten. De auteurs doen dat in hun eigen tijd, materieel slechts beloond met PO-punten. Hun motief schuilt zonder twijfel in hun diepgaande interesse voor het vak en, zo vermoed ik, de beoogde waardering van vakgenoten. In beide gevallen eerbare motieven (voor het geval u de papieren magazines niet hebt bewaard: de kronieken zijn terug te vinden op www.advocatenblad.nl).
Niet alleen kroniekschrijvers schragen het *Advocatenblad*. Het komt tot stand dankzij de inzet en betrokkenheid van tientallen mensen. U vindt hun namen in de colofons hiernaast, bij de kroniek en in het NOvA-deel. Namens hen wens ik u mooie feestdagen toe, rijkelijk gezegend met warme gezelligheid in huiselijke kring én af een toe een moment van bezinning. Opdat we ons volgend jaar weer net zo gemotiveerd en ietsje wijzer op alle spraakmakende zaken kunnen storten.

DEZE EDITIE

10 Gevolgen zaak-Taghi raken hele balie

15 Legal Woman of the Year 2021 Nynke Brouwer

36 Dekenbezwaar over kengetallen gegrond

48 Kroniek Straf(proces)recht 2021

RUBRIEKEN

3 Redactioneel, Colofon
6 Gespot op social media
7 Citaat, Oproep, Column Harry Veenendaal
9 In Beeld
24 Het Verschil
29 Gezien, Tuchtrechtcolumn Trudeke Sillevis Smitt
35 Buitenlandse balie, De Dealmaker
42 Lawyers for Lawyers: 'De advocaten in bezet gebied zijn onze mensen'

ACTUEEL

10 Gevolgen zaak-Taghi raken hele balie
13 'Vierogenprincipe EBI is motie van wantrouwen'
15 Legal Woman of the Year 2021 Nynke Brouwer: 'Wees gefocust maar ook ontspannen'
26 Meer enkelband, minder cel
36 Dekenbezwaar over kengetallen gegrond: Hof laat zowel kat als hond los op onwillige advocaat
39 Teleurstelling over 'rammelende redenering'

THEMA SPRAAKMAKENDE ZAKEN

16 Milieudefensie e.a vs Shell: 'Mijn zoontje was de grootste drijfveer'
18 H&M vs Adidas: 'Geen moment kon ik vermoeden dat het zó lang zou duren'
20 Vrouw in bijstand vs Gemeente Wijdemeren: 'Het doet me iets als de situatie van een cliënt uitermate schrijnend is'
22 Kinderen vs Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting: 'Door de zaak-Karbaat was ik extra gedreven'

LEGAL TECH

30 Gluren bij de buren: Juridische innovatie in Europa (slot)

JURIDISCH

40 Juridische opinie: Principiële vraag handhavingskader blijft onbeantwoord
44 Juridische opinie: De sociale praktijk: noblesse oblige of een overheidstaak?

KRONIEKEN

48 Kroniek Straf(proces)recht 2021

VAN DE NOVA

80 Ordeberichten
94 Van de tuchtrechter
97 Transfers

BRONKHORST

Exclusieve tuinkamer op maat

Zou het niet geweldig zijn, zoveel meer woonplezier thuis? Met een stijlvol buitenverblijf van Bronkhorst kunt u het hele jaar door genieten en tot rust komen. Want, écht ontspannen doet u tenslotte in uw eigen omgeving. Vraag de gratis brochure aan op bronkhostbuitenleven.nl of bel 0577 - 75 09 44 voor een vrijblijvende afspraak.

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Jolande ter Avest • 2nd
Advocaat / Mediator / Eigenaar bij Avest Advocaten
1w • Edited •

Beste Mark,

Wat een mooie oproep deed je tijdens de persconferentie afgelopen vrijdag. Je besteedde zomaar op prime-time aandacht aan geweld tegen vrouwen en kinderen. Of we allemaal wat meer op wilden letten. Goed hoor. Hard nodig ook.

Je vroeg ons om, als we ons zorgen maken, 'de instanties' te bellen die daarvoor zijn. Nou weet ik niet of je de laatste jaren naast je drukke coronawerk nog wel eens iets anders hebt gelezen of gezien, maar het gaat niet zo goed met die 'instanties'. De kranten staan er vol van. Die instanties maken soms grote fouten en lopen over wat werk betreft. Personeel rent gillend weg en kinderen worden veel te weinig geholpen. Daar is iedereen het over eens.

Het gevolg daarvan is dat advocaten zoals ik, maar ongetwijfeld ook juffen, meesters, artsen, buurtteammedewerkers, hulpverleners, agenten, psychologen, rechters en burgers die 'instanties' niet zomaar meer durven te bellen of in te schakelen. We waarschuwen mensen soms zelfs voor inmenging van Veilig Thuis of jeugdzorg. En jij vraagt ons die instanties te bellen als we ons zorgen maken. Dat voelt niet zo goed meer, eerlijk gezegd.

Het probleem is dat het bellen van die instanties niet zonder gevaar is. Dat weten mensen die ermee te maken hebben allemaal, ook het eigen personeel. Dus ik bel niet meer zomaar. Ik waarschuw mensen soms ook actief voor de gevolgen. Dat wil ik natuurlijk niet, maar als advocaat moet ik wel. Ik ben namelijk beroepsmatig aansprakelijk voor de adviezen die ik geef. En in aanraking komen met die instanties is zeker niet altijd helpend.

Vandaar mijn vraag aan jou. Wil jij ook wat beter opletten? Bel ons eens. Willekeurig wie. Dan vertellen we je waarom we niet zomaar meer bellen. Hoe gevaarlijk dat niet bellen soms ook is voor vrouwen en kinderen.

Hulp zoeken of weg gaan bij iemand die huiselijk geweld pleegt vergt moed. Moed die er niet zomaar is. Je bent immers beroofd van alles wat je was. Als maatschappij hebben we de verantwoordelijkheid te zorgen dat het alternatief voor dat geweld beter is, uitnodigt tot verbetering of vertrek. Dan helpen we die vrouwen en kinderen pas echt.

Er is dus werk aan de winkel, beste Mark. Let een beetje op onze kwetsbare medemens, met name deze kinderen. Ze verdienen veel en veel beter.

En degene die daarvoor kan zorgen ben jij.

Hendrik Sytema
@hendrik_sytema

🎵Als ik naar de EBI wil
Om met cliënt te praten
Mag ik dan met jou...?🎶

Loonstein Advocaten
@LoonAdvocaten

Per 1 februari 2022 maakt de @RechtspraakNL geen gebruik meer van de fax, zo laat de rechtspraak vannacht om 03.10 uur weten. Hoe ze dat lieten weten? Via de fax 😁
#eindetijdperk #rechtspraak

jongebalie_zwb

Tijdens de digitale Algemene Ledenvergadering gisteren hebben wij afscheid genomen van @sannevdnbroek, @ywil_lems en @Hanhendriks! Dank voor al jullie inzet het afgelopen jaar! 😁
Vol trots stellen we het nieuwe bestuur voor! V.l.n.r.:
VOORZITTER - Jeroen Schipperen
VICEVOORZITTER - Naomi Jurcka
SECRETARIS - Fleur Konings
PENNINGMEESTER - Mark van der Bijl
ACTIVITEITEN & REIS - Inge Hopstaken
HAARDGESPREKKEN - Michiel van Slagmaat
Veel succes!
#alv #wissel #oudbestuur #nieuwbestuur #jongebalie #jongeadvocaten

CITAAT

‘Gemeenten moeten in hun aanpak van ondermijning met hun juristen opboksen tegen advocaten die met heel veel drugsgeld worden ingehuurd.’

Tijdens het debat over de justitiebegroting eind november hekelt CDA-Kamerlid Anne Kuik (sommige) advocaten. Volgens Kuik vormen kleine gemeenten geen partij voor deze advocaten.

OPROEP

ONDERZOEK DOORLOOP-TIJDEN

De doorlooptijden bij de gerechten lijken de laatste jaren alleen maar te zijn opgelopen. Wachttijden van een jaar tot zitting lijken eerder regel dan uitzondering.
Het *Advocatenblad* besteedt in het januarinummer aandacht aan dit hardnekkige probleem. Daartoe wil de redactie graag van advocaten weten in hoeverre zij in hun praktijk hinder ondervinden, hoe zij daarmee omgaan en welke mogelijke oplossingen zij zien.
De redactie stelt het op prijs als u wilt meewerken aan het onderzoek. Een korte vragenlijst kunt u vinden op de website van het *Advocatenblad* (www.advocatenblad.nl).

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

Jubeljaar

De geschiedenis leert dat in vroeger tijden anders tegen schuldenposities van burgers werd aangekeken. In vroege beschavingen bestond een traditie van wat we tegenwoordig een *tax holiday* noemen. Een jubeljaar. De bevolking hoefde een jaar lang geen belasting te betalen. Dit kwam vooral goed te pas als er bijvoorbeeld een nieuwe vorst aantrad. Immers, een door schulden geknechte bevolking is een bron voor revolte en polarisatie.
Er is nu ook aanleiding voor zo’n jubeljaar. Naar de toeslagenaffaire kijkend, is feitelijk maar één conclusie mogelijk: het systeem is stuk. Zelden tot nooit is zo’n inbreuk gepleegd op de fundamentele rechten van burgers.
Hier is niet alleen sprake van een onrechtmatige overheidsdaad, dit is existentieel bedreigend voor onze rechtsstaat. De misstanden bij de almachtige Belastingdienst zijn zo diepgaand en geïnstitutionaliseerd dat sprake is van een Staat in een Staat. Maar wat kunnen we in vredesnaam doen? Heeft u vertrouwen in het parlement? In de externe consultants zoals PwC, KPMG, McKinsey of Capgemini die inmiddels door de Belastingdienst zijn ingehuurd? Ik vrees dat Pieter Omtzigt gelijk heeft met zijn oproep: ontmantel de Belastingdienst.

Laten we de gedachte van de *tax holiday* eens doortrekken. Het jaar 2023 wordt in Nederland een jubeljaar. Belastingen worden niet geheven, schulden aan de overheid worden kwijtgescholden. Wat een verlichting geeft dat voor vele gezinnen. En de Belastingdienst niet te vergeten. Het jubeljaar kan gebruikt worden voor bezinning en een grondige reorganisatie. Het nieuwe kabinet kan dit bij de start van de nieuwe regeerperiode meteen afkondigen. Een hernieuwd sociaal contract waarin we ons nu eens niet beperken tot een intentieverklaring, maar er een solide, bindende voorovereenkomst van maken. Rutte wil toch zo graag nieuw elan?
Ik stel voor om gezinnen en alleenstaanden met een jaarinkomen tot 30.000 euro een jaar lang vrij te stellen van inkomstenbelasting. Laten we de loonheffing daarbij voegen, want dat is toch slechts een verrekening. We verlagen de btw op gezond eten en schelden alle studieschulden kwijt. De koopkracht stijgt, de economie wordt aangejaagd en de werkloosheid verdampt.
En in de gedachte ‘samen uit, samen thuis’, laten we dan ook een jaar geen dividendbelasting heffen. Misschien blijft Shell dan wel in Nederland. Dan wordt deze kerst precies zoals Tiny Tim bedoelde:
‘A Merry Christmas to us all;
God bless us, everyone!’

JMS Textservice
juridisch vertaalbureau

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Een Engelstalige cliënt wil voor het einde van volgende week een dagvaarding uitbrengen, en wil tussentijds input geven op de concepten, waarvan dus Engelse vertalingen nodig zijn.

Herkenbaar?

Hoe zou het zijn als u op het afgesproken moment een juridisch kloppende vertaling op uw bureau heeft liggen die naadloos aansluit op de wijze van communicatie en tone of voice tussen u en uw cliënt? Bij JMS Textservice zorgen wij ervoor dat dat gebeurt - en niet alleen in het Engels, maar ook in alle andere talen.

Wij bespreken dit graag met u, telefonisch of in een videocall.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

IN BEELD

Artistieke uitlaatklep

BEELD / PAUL BEKKERS

Advocaten wringen zich soms in allerlei bochten, de Tilburgse Maaike van Santvoort heeft er haar sport van gemaakt.

Als gespecialiseerd ondernemings- en insolventierechtadvocaat (sinds 2014), overdag werkzaam bij DAF, begeleidt Maaike van Santvoort (31) verkooptransacties van DAF Trucks. 's Avonds en in het weekend vindt ze haar uitlaatklep in 'artistiek paaldansen'. Een bezigheid die haar lichaam en geest in balans brengt.

De advocaat was als kind al een beweeglijk typetje. Ze beoefende acrobatiek op hoog niveau en heeft nog steeds een passie voor dansen. 'Fitness was voor mij altijd een "moetje" en met een bal kon ik niks. Met paaldansen kan ik mijn creativiteit kwijt, logisch dat deze sport mij ligt,' zegt Van Santvoort, die al verschillende successen op haar naam heeft staan. Ze is Nederlands kampioen en won in oktober zilver op het WK in Zwitserland. De coronaperiode biedt de advocaat extra mogelijkheden om sport en werk te combineren. Minder reistijd en flexibele werktijden creëren ruimte voor extra trainingen, 's avonds en op zaterdag. Op de toekomst wil ze niet te ver vooruitlopen. 'Ik vind het een leuke bezigheid, maar realiseer mij ook dat mijn lijf hier een keer mee ophoudt,' zegt Van Santvoort. Het stigma dat paaldansen alleen in nachtclubs gebeurt, is ze liever kwijt dan rijk. Of je nu op hoog niveau hardloopt, fietst of paaldanst; het is allemaal topsport.

GEVOLGEN ZAAK-TAGHI RAKEN HELE BALIE

DOOR / KEES PIJNAPPELS

De demissionair minister stak het meteen al niet onder stoelen of banken. De zaak-Youssef Taghi zou niet zonder gevolgen blijven. Dekker was zich rot geschrokken van de aanhouding in oktober van advocaat Youssef Taghi, raadsman van diens neef Ridouan die in beperkingen zit in de EBI in Vught. Het OM verdenkt Youssef ervan als boodschapper te hebben gefungeerd tussen Ridouan en zijn criminele organisatie, daarmee misbruik makend van zijn advocatuurlijke privileges.

Eind november deed de bewindsman zijn woord gestand, in een brief aan de Tweede Kamer. Verreweg de meeste advocaten doen hun werk goed en integer, maar de aanhouding van raadsman Taghi is een signaal dat ook advocaten betrokken kunnen raken bij ondermijnende activiteiten, meent Dekker. Als dat gebeurt, moet dat hard worden aangepakt, stelt de minister, geïnspireerd door een recent bezoek aan Italië. 'Tegelijkertijd moeten we voorkomen dat advocaten bewust of onbewust in de verleiding zouden kunnen komen mee te werken met ondermijnende activiteiten. We zien dat het soms zou kunnen knellen. Advocaten worden onder druk gezet om mee te werken, eerst wellicht door iets onschuldigs te doen, maar vervolgens worden ze het criminele circuit ingezogen.'

PRECAIR EVENWICHT

Dekker zegt zich het belang te realiseren van de onafhankelijke positie van de advocaat tegenover de Staat. Hij spreekt van een 'precair evenwicht tussen de waarborgen van onze rechtsstaat en de aanpak van

© Robin Utrecht / ANP

Minister Dekker voor Rechtsbescherming overweegt een reeks maatregelen om te voorkomen dat advocaten die extreem gevaarlijke criminelen bijstaan over de schreef gaan. Een aantal van de maatregelen raakt alle advocaten.

ondermijning'. Het is in de eerste plaats aan de advocaat zelf om alert te zijn op onwettige activiteiten van de cliënt, meent Dekker. 'De advocaat heeft daarbij een onderzoeksplicht en moet bij gerede twijfel een onderzoek instellen naar de gevraagde dienstverlening.' Wordt de twijfel niet weggenomen, dan moet de advocaat de dienstverlening stoppen, vindt de bewindsman.
Niettemin acht hij een aantal extra maatregelen nodig, om te beginnen bij het toezicht. De eindverantwoordelijkheid voor het toezicht gaat al van de lokale deken naar het landelijk dekenberaad. De lokale deken blijft wel de uitvoerder, maar gaat niet meer over het beleid en de financiën. Dat vergt een wetswijziging, dus op zijn vroegst wordt dat pas in 2023 realiteit. Dekker wil het daarbij echter niet laten. Hij heeft überhaupt niet meer zoveel vertrouwen in de lokale deken, maakt hij duidelijk. 'De aanhouding van de advocaat is voor mij mede reden om na te denken over het meer op afstand van de deken organiseren van het toezicht. Ik denk daarbij aan een dagelijks bestuur binnen de landelijke toezichthouder die de bevoegdheid krijgt om onderzoeken te starten en bestuursrechtelijk en tuchtrechtelijk te handhaven. Een andere optie is om andere advocaten dan de deken de rol van landelijke toezichthouder te laten uitvoeren.'
Om de druk op individuele advocaten te verminderen, overweegt de minister het advocatenbezoek aan gedetineerden in de EBI alleen nog in duo's te laten plaatsvinden. Door te werken volgens het vierogenprincipe wordt het lastiger voor gedetineerden om advocaten in te palmen, meent Dekker. De bewindsman weet nog niet hoe de tweede advocaat betaald moet worden en of beide raadslieden van hetzelfde kantoor mogen zijn. Hij zegt daarover nog in gesprek te zijn met de NOvA. Het vierogenprincipe gaat overigens gelden voor al het ambtelijk bezoek aan EBI-gedetineerden.

SCREENEN

Daarnaast wil hij advocaten vaker laten screenen. Op dit moment hoeft alleen bij beëdiging een verklaring omtrent het gedrag (vog) te worden overgelegd. Dekker zegt te denken aan een periodiek terugkerende vog, bijvoorbeeld eens in de vijf of tien jaar. In aanvulling daarop wil hij dat de NOvA extra kwaliteitseisen stelt aan advocaten van extra gevaarlijke gedetineerden, die op de zogeheten GVM-lijst staan. Die eisen betreffen kennis, ervaring en integriteit. Alleen advocaten die aan die extra eisen voldoen, krijgen toegang tot gedetineerden in de EBI.
Dekker zegt het verder 'moeilijk verdedigbaar' te vinden dat advocaten familieleden bijstaan of andere mensen met wie zij een persoonlijke band hebben. Hoewel de afweging aan de advocaat zelf is, met toetsing achteraf door de deken, kan dat op gespannen voet staan met de kernwaarde onafhankelijkheid, meent hij. Bij Youssef Taghi is de afweging niet goed gegaan, concludeert de ▸

minister. ‘Ik roep de NOvA dan ook op om binnen de beroepsgroep het gesprek aan te gaan over de onafhankelijkheid in relatie tot het bijstaan van familieleden en personen met wie de advocaat een nauwe persoonlijke band heeft en indien nodig eerder in te grijpen.’

VERTROUWELIJK

Dekker wil dat de NOvA sowieso strengere normen oplegt aan de beroepsgroep om de kernwaarden te bewaken. Als voorbeeld noemt hij de kernwaarde vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt. ‘Er gelden terecht zware waarborgen als daar inbreuk op wordt gemaakt. Tegelijkertijd zien we ook dat advocaten soms bij communicatie met cliënten gebruikmaken van een PGP-telefoon. Hoewel dit in het algemeen niet verboden is, rijst wel de vraag waarom dat gebeurt en vooral ook waarom in een dergelijk geval niet gebruik wordt gemaakt van de eigen geheimhoudertelefoon.’ De bewindsman zegt daarover in gesprek te gaan met de NOvA. ‘In zijn algemeenheid vind ik dat vanuit de NOvA daarbij normerender moet worden opgetreden richting de eigen beroepsgroep. Het is namelijk in het belang van de advocatuur zelf dat de kernwaarden boven alle twijfel verheven zijn.’

CRIMINEEL GELD

Dekker wil verder proberen te voorkomen dat strafrechtadvocaten worden betaald met crimineel geld. Een verdachte heeft recht op een toevoeging, maar kan er ook voor kiezen zijn raadsman uit eigen zak te betalen. In dat geval mag geen sprake zijn van ‘overmatige honorering waardoor de advocaat mee zou delen in criminele gelden’, stelt Dekker. Hij overweegt ‘om het in beginsel niet meer mogelijk te maken een ambtshalve toevoeging te weigeren’.

> ‘De aanhouding van de advocaat is voor mij mede reden om na te denken over het meer op afstand van de deken organiseren van het toezicht’

De minister zegt zich te realiseren dat deze maatregel de facto leidt tot een inperking van de vrije advocaatkeuze. ‘Een andere optie die ik wil bespreken is dat de advocaat die het vermoeden heeft dat het geld dat hij ontvangt voor zijn dienstverlening een criminele herkomst heeft dit eerst met de deken bespreekt. De deken kan dan op voorhand toetsen dat er geen sprake lijkt te zijn van overmatige honorering, bijvoorbeeld door een veel hoger uurtarief te vragen.’
Op dit moment mag een advocaat nog maximaal vijfduizend euro contant accepteren, zonder overleg met de deken. Dekker wil in overleg met de NOvA deze grens verlagen of afschaffen.
In zijn brief ontvouwt Dekker ook het plan voor de inrichting van vier justitiële complexen (Lelystad, Schiphol, Vlissingen en Vught), waar zware criminelen kunnen worden gedetineerd én berecht.
Aangezien het nog jaren duurt voordat alle nieuwbouw is gerealiseerd, wil de minister op korte termijn in Vught een videoruimte inrichten. Van daaruit kunnen verdachten door de rechter of de rechter-commissaris worden ge- of verhoord. Ook dat wordt in Italië al toegepast. Per saldo beperkt dat het aanwezigheidsrecht van een verdachte. Dekker laat het aan de rechter om daarover te beslissen.
Partijen in de Tweede Kamer tonen zich kritisch over de ideeën van Dekker. De VVD twijfelt over het vierogenplan, D66 ziet er niets in. Eind januari staat een debat geagendeerd. ▶

NOvA

In een reactie noemt de NOvA versterking van het toezicht en het vergroten van de weerbaarheid van advocaten ‘de geëigende wegen om het probleem dat de minister schetst aan te pakken’.
De orde plaatst wel kanttekeningen bij enkele van de voorgestelde maatregelen. ‘Sommige van de genoemde voorstellen vormen een inperking van essentiële rechten, zoals het recht van burgers op vrije advocaatkeuze. Andere voorstellen, zoals invoering van een vierogenprincipe in de EBI, zijn met name qua uitvoering complex.’ De NOvA zegt er op te vertrouwen dat in het gesprek met Dekker een balans wordt gevonden tussen ‘het belang van de aanpak van ondermijning enerzijds en het behoud van belangrijke (verdedigings)rechten anderzijds’.
De orde constateert tevreden dat Dekker onderkent dat ‘verreweg de meeste advocaten hun werk goed en integer doen’. Tegelijkertijd zijn er advocaten die zich niet houden aan de geldende beroeps- en gedragsregels, en is er een enkeling die met zijn gedrag strafrechtelijke normen overschrijdt. Zulk gedrag is schadelijk, ook voor de beroepsgroep zelf, aldus de NOvA.

GEVOLGEN ZAAK TAGHI

‘VIEROGENPRINCIPE EBI IS MOTIE VAN WANTROUWEN’

Minister Dekker wil dat advocaten in de toekomst alleen nog als duo bij gedetineerden in de EBI in Vught langs kunnen. De strafadvocatuur ziet er geen heil in. ‘Een motie van wantrouwen tegen de strafrechtadvocatuur,’ zegt Peter Plasman.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Het is volgens de Amsterdamse strafrechtadvocaat met name een vertrouwenskwestie. ‘De cliënt wordt om redenen die buiten hem liggen verplicht om twee advocaten in vertrouwen te nemen. Het gesprek zal anders verlopen dan in geval van een een-op-eengesprek. De cliënt zal mogelijk minder snel het achterste van zijn tong laten zien. Het meest vervelend is dat de advocaten en de cliënt zich er constant van bewust zijn dat zij niet vertrouwd worden en dat zij daarom in deze configuratie aan het werk zijn. Dat is een naar gevoel.’

Volgens Gerard Spong houdt de maatregel in dat één van de twee advocaten voor politieagent en verklikker moet spelen, ‘zodra hij bemerkt dat zijn duo-advocaat over de schreef gaat of dreigt te gaan’. Voor een adequate verdediging is een vertrouwensrelatie tussen verdachte en zijn raadsman vereist, zegt hij. ‘Er moet niet alleen sprake zijn van een onbelemmerde uitwisseling van gedachten over hoe de verdediging er procedureel moet uitzien en welke verweren al dan niet worden gevoerd. Ook persoonlijke ontboezemingen van de verdachte moeten vrijelijk zonder vrees voor repercussies kunnen worden geuit.’

Serge Weening vindt de maatregel te ingrijpend. Er moet volgens hem vertrouwd kunnen worden op de integriteit van advocaten. ‘Als in een concreet geval reden bestaat om daaraan te twijfelen, zal op dat moment gehandeld moeten worden naar bevinden. Dan zou dit eventueel een van de opties kunnen zijn. Voor zover de maatregel ziet op bescherming van advocaten, denk ik dat de advocaat zelf het best kan beoordelen of dat nodig is.’

PRAKTISCH NIET HAALBAAR

Marielle van Essen noemt het plan ‘slecht bedacht en niet haalbaar. En wederom een stukje symboolpolitiek: er is één voorval en meteen moet voor de gehele beroepsgroep iets drastisch worden veranderd’.

Volgens Robert Malewicz (Cleerdin & Hamer) volstaan de huidige regelgeving en het toezicht van de deken. ‘Het gaat hier om een (ernstig) incident dat zo uitzonderlijk is dat het wat mij betreft niet nodig is om daarvoor de gehele serieuze strafrechtadvocatuur op te zadelen met nieuwe strenge regelgeving. Overigens wordt in veel grotere zaken al door meer advocaten voor één cliënt opgetreden, maar worden cliënten niet steeds met meer advocaten bezocht.’

De strafrechtadvocatuur ziet naast principiële bezwaren vele praktische bezwaren. ‘Dubbele kosten van rechtsbijstand, dubbele dossiervorming, en dubbele planningsproblemen voor zittingen en getuigenverhoren om maar een paar op te noemen,’ zegt Spong. Malewicz: ‘Wie bepaalt nu welke advocaat naast de zelf gekozen advocaat optreedt? Is dat de Staat, of is dat de verdachte? Mogen het kantoorgenoten zijn of juist niet? Wat doe je als de verdachte de aangewezen advocaat niet wil ontmoeten of niet voor hem wil laten optreden in rechte? Dat lijkt me allemaal erg onwerkbaar. In de drukke ren-en-vliegpraktijk van de strafadvocaat moet je ineens rekening gaan houden met verhinderdata van de aangewezen collega. Als je er dan al met zijn tweeën gaat zitten en één advocaat voert het woord, dan zit die tweede er maar voor spek en bonen bij.’

KOSTENPLAATJE

De advocaten vragen zich verder af hoe de maatregel financieel uitpakt. Malewicz: ‘Als advocaat krijg je wel de volle verantwoordelijkheid voor de verdachte en diens dossier, ook tuchtrechtelijk. Je zult de hele zaak moeten bestuderen, dat alles kost veel extra geld. Dat geld zou wat mij betreft veel beter kunnen worden besteed aan het toegankelijk houden van goede rechtsbijstand voor een veel grotere groep kwetsbare rechtzoekenden.’

Ook Van Essen denkt dat het plan kostentechnisch niet haalbaar is. ‘Daarnaast heeft een cliënt recht op een advocaat naar keuze. Die kan niet worden gedwongen er twee te kiezen waartegen hij zijn verhaal moet doen. Bovendien, als verdachten en hun advocaat echt kwaad willen, kiezen ze natuurlijk een tweede advocaat uit die zich aansluit bij hun “snode plannen”.’ ■

branchout

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- Legal English Writing Skills
- Dutch Law in English
- English in Commercial Mediation
- Drafting better Contracts in English

Voor meer informatie gaat u naar branch-out.eu

Tips en weetjes op het gebied van Legal English?

Lees onze blog op branch-out.eu/blog

Nederlandse Orde van Advocaten

KNB Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

Mediatorsfederatie Nederland

info@branch-out.eu, +31(0)70-8882899, Postbus 64747, 2506CC Den Haag

LEGAL WOMAN OF THE YEAR 2021

NYNKE BROUWER: ‘WEES GEFOCUST MAAR OOK ONTSPANNEN’

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Cybersecurity-advocaat Nynke Brouwer (33) is uitgeroepen tot Legal Woman of the Year 2021. ‘Een hele eer om aan te mogen sluiten bij een rijtje indrukwekkende namen.’

Natacha Harlequin, Machteld de Monchy, Janneke Mulder, Tessa van den Ende, Petra Zijp, Nora van Oostrom, Monika Chao Duivis en Hanneke Dorsman gingen er eerder met de prijs vandoor. Stichting Legal Women, een platform voor vrouwelijke juristen, begon in 2012 met de verkiezing. Een belangrijke prijs, vindt Brouwer die sinds 2011 bij Dirkzwager in Arnhem werkt. ‘De stichting moedigt met name jonge vrouwen binnen de advocatuur aan om zich te ontplooien en niet bang te zijn. Dat is hard nodig. Er starten veel dames in de advocatuur, maar er vallen er helaas ook weer veel af. Ook in de verdeling binnen vennootschappen is nog enorme winst te behalen.’
Het raakt aan haar pitch die ze tijdens de finale van de verkiezing hield. Een pleidooi over het durven loslaten van bestaande kaders waar zij als ICT-advocaat in een mannenwereld vrijwel dagelijks tegenaan loopt. ‘Door kaders los te laten, creëer je mogelijkheden die je niet ziet als je binnen je eigen hokjes blijft zitten. Door over mijn eigen specialismen heen te kijken, heb ik mogelijkheden ontdekt die ik daarvoor niet zag.’
Haar promotietraject is hier een goed voorbeeld van. Afgelopen oktober promoveerde Brouwer aan de Radboud Universiteit in Nijmegen met het proefschrift ‘De cyberverzekering vanuit civielrechtelijk perspectief’. Met een achtergrond in de klassieke praktijk van aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht keek Brouwer naar de nieuwe wereld van cybersecurity. ‘Ik heb verschillende disciplines, zoals cybersecurity, verzekeringsrecht en privacyrecht met elkaar gecombineerd en daaruit nieuwe kennis gedestilleerd.’

WETENSCHAP EN ADVOCATUUR

De jury prees Brouwer vooral ook vanwege het feit dat ze haar proefschrift schreef naast haar drukke baan als advocaat. ‘Het was hard werken, maar mijn kantoor heeft me gesteund. Ik kreeg de mogelijkheid elke vrijdag op de universiteit in Nijmegen aan mijn proefschrift te werken. Daardoor kon ik het binnen afzienbare tijd afronden.’
Wat vindt Brouwer mooi aan haar vak? ‘De advocatuur is divers. Soms heel snel, dan juist weer heel traag. Het is soms hard tegen hard, maar vaak ook heel redelijk. Daarnaast is het een spel van woorden. Taal is belangrijk binnen de advocatuur. Dat vind ik mooi.’
Voor de toekomst hoopt Brouwer verbonden te blijven met de wetenschap naast haar werk als advocaat. ‘Ik wil blijven publiceren en kennis creëren en delen. En ik hoop dat de

cybersecuritypraktijk over een aantal jaar wat meer geland is.’
Aan andere juristen wil Brouwer meegeven dat het loslaten van kaders en over grenzen heen kijken moed, energie en tijd vergt. ‘Het gaat lang niet altijd vlekkeloos, je loopt tegen weerstand aan. Wees niet bang, ga de gesprekken aan met een gedachte en duidelijk verhaal. Haal af en toe even adem en bedenk welke ballen je allemaal in de lucht houdt.’
Wees gefocust maar ook ontspannen, is de tip van Brouwer. Ontspanning zit volgens haar in kleine dingen. ‘In de vakantie ga ik het liefst zo diep mogelijk de natuur in, maar in het ritme van alledag kom ik al tot rust door even met een collega over sport te praten.’

SPRAAKMAK

‘Iedereen zag in dat er nu écht wat moet gebeuren’

Désirée Dexters (35) won samen met Roger Cox op 26 mei van dit jaar de klimaatzaak tegen Shell. De rechtbank oordeelde dat Shell in 2030 de uitstoot van CO_2 met 45% moet hebben gereduceerd. Het was de eerste keer dat een bedrijf verplicht werd mee te werken aan het behalen van de klimaatdoelstellingen uit het Akkoord van Parijs. Daarbij schept de uitspraak internationaal een precedent. ‘Het was een unieke ervaring.’

ENDE ZAKEN

Het *Advocatenblad* blikt elk jaar in december terug op zaken die de gemoederen bezighielden. Deze keer hebben we vier zaken geselecteerd, waarin vier advocaten vertellen over de impact van het proces en hun rol daarin. Daarmee is niet gezegd dat dit de belangrijkste zaken van het jaar waren. Elke selectie is per definitie arbitrair. Al was het alleen maar omdat voor de betrokkenen elke rechtszaak op dat moment de belangrijkste is. Een terugblik op vier bijzondere rechtszaken van 2021.

DOOR / NATHALIE DE GRAAF
BEELD / ERIK VAN DER BURGT

MILIEUDEFENSIE E.A. **VS** SHELL

‘MIJN ZOONTJE WAS DE GROOTSTE DRIJFVEER’

‘Wat een megadoorbraak. Zowel op nationaal als internationaal niveau. Niet alleen oordeelde de rechtbank dat Shell zijn CO_2-uitstoot wereldwijd in 2030 met 45% moet hebben gereduceerd ten opzichte van 2019, ook moet Shell zich verplicht inspannen om de CO_2-uitstoot van toeleveranciers en afnemers met 45% te verminderen. De rechter oordeelde daarnaast dat bedrijven verantwoordelijk zijn voor het beschermen van de mensenrechten en gevaarlijke klimaatverandering moeten helpen voorkomen. Dat is voor het eerst. Klimaatrechtspraak komt hiermee in een stroomversnelling. Wereldwijd worden soortgelijke zaken opgestart naar ons voorbeeld. Dat is goed, want de aankomende tien jaar zijn cruciaal. Als we nu niets aan de klimaatverandering doen dan is de schade onomkeerbaar. Met deze uitspraak schrijven we geschiedenis.

In december 2020 waren er vier zittingsdagen. Samen met Roger Cox en een team van advocaten hebben we ons twee keer één week opgesloten in een hotel. Totale focus, van ’s morgens vroeg tot ’s nachts werkten we door. Een paar uurtjes slapen en dan weer verder. Het was enorm intensief, maar de onderlinge band werd ook hecht. Toen ik bij Paulussen Advocaten kwam werken, was Roger mijn patroon. Ik heb enorm veel van hem geleerd. Hij is gedisciplineerd, perfectionistisch en haalt het onderste uit de kan. In mijn begintijd heb ik vaak ’s avonds en in de weekenden door moeten werken. Dat was wennen, maar je bereikt daarmee wel een bepaald niveau. Roger is professioneel en staat altijd klaar om advies te geven. Ook op persoonlijk vlak. Als je bijna 24/7 met elkaar aan het werk bent – zoals toen tijdens die zittingsdagen – dan lach je samen ook heel wat af.

Het was een unieke ervaring. Ik zal waarschijnlijk nooit meer aan zo’n megazaak werken. Vijf jaar heeft het in totaal geduurd. Het begon met de klimaatzaak tegen de Nederlandse overheid, die we ook wonnen. Dat was een soort opstapje naar de zaak tegen Shell. Shell is in hoger beroep gegaan, dus deze zaak is nog niet definitief ten einde. Maar we gaan door. In de voorbereidingstijd, in 2018, ben ik moeder geworden. Mijn zoontje was de grootste drijfveer om deze zaak tot een goed einde te brengen. Het is zo belangrijk dat de volgende generatie dezelfde kansen en mogelijkheden krijgt als wij. Dat ze niet in angst hoeven op te groeien. Want wat hangt hen boven het hoofd als we niets doen? Afgelopen zomer heb ik met eigen ogen gezien wat klimaatverandering teweeg kan brengen. In Limburg hadden we te maken met enorme overstromingen. Mijn persoonlijke gedrevenheid geeft me nóg meer energie om keihard te werken.

Er is één moment dat me vooral bijgebleven is. Dat was tijdens het slotpleidooi. Ons team besloot – na overleg – van het slotpleidooi af te zien. Alles was al gezegd. In plaats daarvan hebben we een jongere, Anne Chatrou, voorzitter van Jongeren Milieu Actief, de gelegenheid gegeven het laatste woord tot de rechtbank te richten. Zij heeft een prachtige speech namens de jeugd gehouden. Tranen stonden in mijn ogen. Ik zag dat haar woorden bij iedereen in de zaal impact hadden. Na haar speech was het oorverdovend stil. Het was een prachtig moment toen ook Shell besloot van het slotpleidooi af te zien. Iedereen zag in dat er nu écht wat moet gebeuren. Voordat het te laat is.’ ▶

H&M **VS** ADIDAS

Na ruim 24 jaar procederen kwam op 8 oktober dit jaar het verlossende woord via de Hoge Raad: H&M heeft geen inbreuk gemaakt op het driestrepenmerk van Adidas door in 1997 sportkleding met twee strepen te verkopen. Een enorme overwinning voor advocaat Gino van Roeyen (58). 'Ik heb al die jaren met hart en ziel aan deze zaak gewerkt.'

'GEEN MOMENT KON IK VERMOEDEN DAT HET ZÓ LANG ZOU DUREN'

'Toen het arrest binnenkwam, sprong ik een gat in de lucht. Een emotionele ontlading ook: 24 jaar kwam in een flits voorbij. Na een omweg was ik in 1997 eindelijk als advocaat beëdigd toen deze zaak op mijn pad kwam. Geen moment had ik kunnen vermoeden dat het zó lang zou gaan duren. Sterker nog, dat ik mijn hele carrière aan deze zaak zou werken. Soms nachtenlang. De verwerping door de Hoge Raad van Adidas' cassatieberoep, nota bene op grond van artikel 81 lid 1 RO, streelt mijn rechtvaardigheidsgevoel. Het zegt dat het hof Den Haag het goed heeft gezien. Bergen werk zijn in deze zaak verzet. Iemand zei: je gaat deze zaak nog missen. Klopt: het is een onderdeel van mijn leven geworden.

Ron Crombaghs – een collega van een ander kantoor – vroeg mij bij een cursus Intellectueel Eigendom of ik met hem voor H&M wilde optreden. H&M verkocht in 1997 een 'Work Out'-collectie, aerobic kleding voor dames in pastelkleuren en voorzien van twee strepen. Adidas vond dat inbreuk op haar driestrepenmerk. H&M – net begonnen aan expansie in Europa, met Pamela Anderson als boegbeeld – was van meet af aan vasthoudend dat er geen merkinbreuk was en is.

Ik heb diep in het strepenverleden gegraven. Toen ik op de lagere school zat, wilde ik archeoloog worden. Dat graven, dat past wel bij mij. Al snel kwam Johan Cruijff in beeld die ik bewonder sinds mijn vroegste jeugd. Op het WK 1974 – ik was toen elf – speelde Cruijff in het Nederlands elftal, niet met Adidas kleding met drie strepen, maar een tenue met twee strepen. Hoe dat zat? Concurrent Puma – opgezet door Horst Dassler, de broer van Adi Dassler – sponsorde destijds Cruijff. Dat lag gevoelig. Ook Willy en René van de Kerkhof – geboren en getogen in Helmond waar ik woon – droegen net als Cruijff tweestrepentenues.

In 1997 deed het HvJ EU uitspraak in de zaak-SABEL/Puma. Die uitspraak zette het merkenrecht op zijn kop: voor merkinbreuk was verwarringsgevaar vereist en associatiegevaar onvoldoende. Maar gold dat ook voor bekende merken? Omdat duidelijkheid daarover uitbleef, moest H&M tot 2005 wachten tot het hof Den Bosch in kort geding defenitief oordeelde dat er geen merkinbreuk was, nadat het in 1999 al een voor H&M gunstig tussenarrest had gewezen. Adidas ging in cassatie en de HR stelde het HvJ EU vragen van uitleg. De mondelinge behandeling in de grote zaal in Luxemburg in december 2007 was indrukwekkend. De H&M kleding werd overigens nauwelijks bekeken, wat ik ook deed om die goed te laten zien. In 2008 oordeelde het HvJ EU dat vrijhoudingsbehoefte de beschermingsomvang van merken niet kan beperken.

De Hoge Raad wees in 2009 eindarrest en het hof Arnhem concludeerde na verwijzing in 2015 dat wél sprake was van merkinbreuk.

Adidas begon daarna een bodemprocedure bij de rechtbank Den Haag. Gek, want die was in 1998 al aanhangig gemaakt bij de rechtbank Breda, waar de zaak in 1997 in kort geding was gestart. De rechtbank Den Haag nam bij vonnis van 8 november 2018 merkinbreuk aan en er volgde een hoger beroep van H&M bij het hof Den Haag.

Op 28 januari 2020 oordeelde het hof Den Haag – na een enerverend cruciaal pleidooi op 14 februari 2019 – dat van merkinbreuk geen sprake was. En door het arrest van de Hoge Raad van 8 oktober staat dat nu vast.

Mijn in 1994 te vroeg overleden vader zei tijdens mijn studie gekscherend wel eens: "Word geen advocaat, het is nooit goed en je bent nooit klaar." Maar ik weet zeker dat hij geniet, ook over wat er allemaal is gebeurd in deze zaak. Ik heb zijn foto in mijn werkkamer achter me staan en steeds voelde het alsof hij over mijn schouder meekeek. Goed gedaan jongen, zegt hij nu.' ▶

‘Word geen advocaat, het is nooit goed en je bent nooit klaar’

‘Waar ze nog het meest blij mee was, was dat de uitspraak expliciet aangaf dat zij géén fraudeur is’

VROUW IN BIJSTAND **VS** GEMEENTE WIJDEMEREN

‘HET DOET ME IETS ALS DE SITUATIE VAN EEN CLIËNT UITERMATE SCHRIJNEND IS’

Melike Pinarci Cinar (33) stond de bijstandsgerechtigde vrouw uit Wijdemeren bij die verdacht werd van fraude doordat ze boodschappen aannam van haar moeder. Het leidde tot veel commotie in de samenleving. ‘Alle bekende media wilden me plotseling spreken.’

‘Vorig jaar, tijdens de kerstvakantie, besloot ik een paar dagen bij mijn ouders te verblijven om bij te tanken. Mijn praktijk was de maanden daarvoor erg druk geweest. Op tweede kerstdag begon mijn telefoon te rinkelen. Het hield niet meer op. Anderhalf jaar daarvoor had ik een bijstandsvrouw bijgestaan die werd beschuldigd van fraude doordat ze boodschappen had aangenomen van haar moeder. De gemeente vorderde € 7.000 van haar terug. In eerste aanleg hadden we verloren en we waren in hoger beroep gegaan. Maar omdat dat op zich liet wachten was de zaak voor mij al wat naar de achtergrond geraakt. Alle bekende media – van NOS en Op1 tot Humberto – wilden me plotseling spreken. Het bleek dat André Moerman, van schuldinfo.nl, een stukje had geschreven over deze zaak op zijn platform. Dat leidde tot veel commotie op Twitter en de zaak werd opgepikt door de media. Later zijn er nog Kamervragen over gesteld.

Enfin, van een rustige kerstvakantie kwam het niet. Na overleg met mijn cliënte, die anoniem wilde blijven, kreeg ik schriftelijk toestemming om namens haar het woord te voeren. Ze was aangenaam verrast door alle steun die ze ontving via sociale media. Voor mij was het voor het eerst dat ik met zoveel media-aandacht te maken kreeg en interviews moest doen. Maar de publieke opinie gaf ook mij een enorme *boost*.

Soms zijn er van die zaken waar je met éxtra veel passie aan werkt door het onrecht dat iemand wordt aangedaan. Ik houd altijd professionele afstand, neem de zaak niet mee naar huis, maar het doet mij als advocaat ook iets als de situatie van een cliënte uitermate schrijnend is. In het geval van de bijstandsvrouw zat ’m dat vooral in de manier waarop ze werd behandeld door de gemeente. Alsof ze een fraudeur was. Mijn cliënte ontving boodschappen van haar moeder terwijl ze in de bijstand zat. Geen halszaak, lijkt me.

In 2015 was mijn cliënte in aanmerking gekomen voor een bijstandsuitkering en in 2018 is de gemeente een onderzoek gestart naar de rechtmatigheid van deze uitkering. Cliënte moest haar bankrekeningafschriften tonen van de drie maanden daarvoor en daaruit bleek dat ze weinig uitgegeven had aan boodschappen. En dat was verdacht. Toen is het balletje gaan rollen. Op grond van artikel 17 van de Participatiewet is er een inlichtingenplicht. Als bijstandsgerechtigde moet je het melden als je van een derde een gift krijgt. Maar de manïér waarop mijn cliënt is behandeld, is buiten alle proportie. Ze heeft – onder dwang, anders werd haar uitkering stopgezet – mee moeten werken aan lange verhoren en huisbezoeken. In de media werd bewust een bepaald beeld van haar geschetst dat niet klopte. Weet je, als je niet rond kunt komen van de bijstand – wat zeer voorspelbaar is – dan is de les van deze zaak dat je beter naar de voedselbank kunt gaan, dan dat je je wendt tot je eigen sociale kring.

Samen met een collega, Rudolf van der Ham, heb ik het hoger beroep tot in alle finesses voorbereid. Op 23 augustus oordeelde de Centrale Raad van Beroep dat de gemeente onzorgvuldig is geweest richting cliënte in het onderzoek. Daardoor hoeft cliënte nog maar € 2.800 terug te betalen. De gemeente werd ook veroordeeld in de proceskosten én tot het betalen van een schadevergoeding aan cliënte vanwege huisvredebreuk. Maar waar ze nog het meest blij mee was, was dat de uitspraak expliciet aangaf dat zij géén fraudeur is. Cliënte wist niet dat ze de booschappen moest melden en ze heeft het niet opzettelijk achtergehouden. Nu begrijpt ze dat ze een meldingsplicht had. Al met al een prachtige overwinning. Zeker omdat gemeenten in grote steden op basis van deze zaak hun beleid hebben gewijzigd. Het heeft heel wat teweeggebracht. Het is mooi dat ik daar onderdeel van heb kunnen zijn.’

KINDEREN **VS** STICHTING DONORGEGEVENS KUNSTMATIGE BEVRUCHTING

Tim Bueters (44) stond afgelopen jaar vier moeders en vijf donorkinderen bij in de zaak tegen Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting (SDKB). Zijn cliënten eisten bekendmaking van de identiteit van hun donor en rechtbank Den Haag gaf hen op 2 juni 2021 daarin grotendeels gelijk. 'Dit is een zaak die impact heeft op heel veel kinderen.'

'DOOR DE ZAAK-KARBAAT WAS IK EXTRA GEDREVEN'

'Ik werd benaderd omdat ik in 2019 de zaak tegen spermadokter Jan Karbaat heb gedaan. De voormalig directeur van een spermadonorkliniek in Barendrecht had zelf – tegen de regels in – tientallen kinderen verwekt met zijn eigen zaad. Ik stond een groep ouders en kinderen bij die DNA-afgifte eisten, omdat Karbaat ervan verdacht werd zijn sperma te hebben gebruikt. Die zaak won ik en in 2020 werd ik benaderd door Stichting Donorkind. Of ik vier moeders en vijf donorkinderen wilde bijstaan die wilden weten wat de identiteit van hun donor was.

Ik twijfelde geen moment. Door de Karbaat-zaak had ik gezien wat voor impact het heeft als je niet weet wie je biologische vader is. Of als je veel meer broers en zussen blijkt te hebben dan je aanvankelijk dacht. Je afkomst gaat over je persoonlijke identiteit, dat realiseer ik me nu veel meer. Wie ben ik? Waar kom ik vandaan? Vreselijk als je daar geen antwoord op krijgt. In de Karbaat-zaak bleken er uiteindelijk 86 mensen verwekt door één en dezelfde donor. Neem al die broers en zussen maar eens liefdevol op in je groep. Want die groep, die was er: mensen organiseerden bijeenkomsten in cafés. En daar kwam steeds iemand bij. En nog eentje. Enfin, door de Karbaat-zaak was ik extra gedreven in deze zaak.

Vier moeders en vijf kinderen spanden een procedure aan tegen SDKB, omdat SDKB weigerde de indentiteit van hun biologische vader kenbaar te maken. De kinderen waren allemaal verwekt tussen 1997 en 2000, door dezelfde donor. Indertijd hadden de moeders er bewust voor gekozen om zaad te gebruiken van een donor van wie de identiteit bekend zou worden gemaakt. Met de kliniek – Stichting Medisch Centrum Kinderwens te Leiderdorp – werd de afspraak gemaakt dat de kinderen vanaf hun zestiende via SDKB de indentiteit van hun donor mochten opvragen. De donor mocht daar alleen nog van afzien als hij zwaarwegende belangen had.

In 2004 trad de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting in werking, de Wdkb.

Deze wet maakt het niet langer mogelijk om anoniem zaad te doneren. Er kwam een overgangsregeling voor donoren die vóór 2004 hadden gedoneerd. Zij mochten zonder opgave van reden weigeren dat hun identiteit bekend werd gemaakt.

Er werd geen verschil gemaakt tussen donoren die anoniem hadden gedoneerd of een donor die er eerder mee had ingestemd dat zijn identiteit bekend zou worden. In de praktijk kwam het erop neer dat elke donor een standaardformulier kreeg met de vraag of hij alsnog wilde switchen. In het geval van deze zaak besloot de donor dat hij bij nader inzien toch anoniem wilde blijven.

Tijdens de rechtszaak sprak één van de donorkinderen. Ze vertelde wat het met haar deed dat haar biologische vader anoniem wilde blijven. Haar hele leven was haar verteld dat ze vanaf haar zestiende zou weten wie haar vader was. Als die afspraak dan niet wordt nagekomen, sterker nog: wordt tegengewerkt door SDKB, dan doet dat iets met je. Haar woorden maakten diepe indruk. De rechtbank viel helemaal stil. Ik kende haar verhaal al, maar ook bij mij kwam het op dat moment enorm binnen.

Op 2 juni 2021 oordeelde rechtbank Den Haag dat SDKB de uitzonderingsregel van de nieuwe wet (Wdkb) niet mag toepassen, omdat dit in strijd is met het recht van kinderen om te weten van wie zij afstammen, zoals vastgelegd in internationale verdragen als het EVRM en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Alleen als er zwaarwegende belangen zijn voor de donor om anoniem te blijven dan hoeft de kliniek de gegevens niet te verstrekken. Een overwinning die impact heeft op het leven van veel donorkinderen. Alleen zijn we er nog niet. Want wie toetst of de belangen zwaarwegend genoeg zijn? Tot op de dag van vandaag maakt de donor in deze zaak bezwaar tegen bekendmaking. En daarom zet ik nog altijd mijn tanden in deze zaak.' ■

‘Een overwinning die impact heeft op het leven van veel donorkinderen. Alleen zijn we er nog niet’

TEAMSPELERS IN DE IT

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / JEAN-PIERRE JANS

In Haarlem, in een statig pand tegenover de stadsschouwburg, zit het naar eigen zeggen oudste IT-kantoor van het land. Een betrekkelijk klein team, desgewenst uit te breiden met een flexibele schil.

Met tien advocaten en medewerkers zijn *Lawyers for IT*, Cordemeyer & Slager Advocaten, een bekende naam in hun vakgebied. Zo kwam advocaat Wouter Huisman (30) er ook terecht, vier jaar geleden: 'Ik was afgestudeerd in IT-recht en had het vraagstuk over de kwalificatie van data (zijn dat nou goederen of niet?) en zocht een kantoor dat zich met dit soort vragen bezighield. Online kwam ik al snel bij C&S uit. Regelmatig melden zich ook student-stagiairs uit het hele land bij ons, die graag voor een stage deze kant op komen.' Niet dat oprichter Bob Cordemeyer (69) dit had voorzien, toen hij voor zichzelf begon in 1985. Hij wil niet te veel over vroeger praten, maar vertelt na wat doorvragen toch over de eerste jaren: 'Vanaf mijn eerste IT-klant tot de dag van vandaag gaat het over mislukte automatiseringsprojecten. Ons vakgebied heette nog computerrecht, de meeste zaken gingen over hardware. Daar waren maar weinig advocaten in thuis.'

Nog steeds mislukken twee op de drie projecten in de IT, vertelt hij.
Zijn collega (en echtgenote, 'maar dat is zakelijk helemaal niet relevant') Hanneke Slager ziet ook een nieuwe ontwikkeling: 'De zorgplicht van een IT-leverancier verandert van vangnet naar hangmat. Als softwareleverancier moet je alle mogelijke problemen ondervangen, maar vaak is de opdrachtgever zelf onvoldoende betrokken. Net alsof je een badkamer laat installeren en de aannemer alles laat uitvoeren, zonder enig toezicht, en dan na afloop klaagt dat het niet goed is. Wat mij betreft gaan opdrachtgevers en leveranciers intensiever samenwerken, vanuit parallelle belangen, en nemen ze samen verantwoordelijkheid voor het eindresultaat.'
Cordemeyer startte het kantoor in Haarlem, omdat het dicht bij Schiphol is. 'Ik bedacht al snel dat ik *full flash* IT wilde gaan doen en had een foldertje laten ontwikkelen voor een beurs in Las Vegas. Daarin presenteerde ik Nederland als *gateway to Europe*, en liet ik een *recruiter* vertellen dat je goed aan personeel kunt komen hier, en een vastgoedexpert over kantoorruimte.' Het leverde geen enkele internationale klant op, vertelt hij lachend, maar wel twee Nederlandse. Slager kwam in 1989, na eerst bedrijfsjurist te zijn geweest bij twee IT-multinationals en vertelt hoe het kantoor zich ontwikkelde: 'We zijn een kantoor dat zich richt op een marktsegment, de IT. Daardoor kennen wij de wereld van onze klanten echt, spreken we hun taal en kunnen we juridische diensten aanbieden die daarop aansluiten.' Dus zijn ze vooral thuis in IT-aanbestedingsrecht, IT-contracten, litigation, ondernemingsrecht, aansprakelijkheid na cyberaanvallen, privacy en arbeidsrecht.

KAPITAAL

Arbeidsrechtadvocaat Marion Hagenaars: 'Er is een nijpend tekort aan mensen in de IT.' Ze legt uit hoe dat tot specifieke vragen leidt, zoals rond het zogenoemde belemmeringsverbod: 'Als IT'ers aan het werk zijn bij een opdrachtgever en die wil ze in dienst nemen, mag je dat niet altijd belemmeren, ook al is er sprake van een geheimhoudingsbeding of een relatiebeding. Werknemers die overstappen, kunnen een bedrijf in

Cordemeyer & Slager

Wie: tien advocaten.

Waar: Haarlem.

Hoe: *Lawyers for IT.*

‘De buitenwereld is redelijk hard, dus intern moet het vertrouwd en veilig zijn’

een keer omvertrekken, vergelijk het met een topkok die vertrekt, dat kan een restaurant ook de kop kosten.’ Hagenaars ziet hoe cliënten er alles aan doen om personeel vast te houden, tot het aanbieden van *personal trainers* op kantoor. ‘Maar het gaat er voor de meesten toch om dat ze goede collega’s hebben, en dat ze achter de visie van het bedrijf staan.’ De link met het eigen kantoor is gauw gelegd. Ook de advocatuur zit verlegen om goede, nieuwe mensen, al is groei geen doel op zich voor Slager: ‘Voor grote opdrachten hebben we een ervaren flexibele schil. Als je groter wordt, krijg je een andere dynamiek, dat willen we niet. Juist die platte organisatie maakt het hier fijn werken. We investeren in mensen, die zijn ons kapitaal.’ Ja, dat kost ook een kapitaal, zegt ze over de salariskosten, maar het kantoor loopt eerder tegen een ander, vaker gehoord probleem aan, vertelt Hagenaars: ‘Men overweegt sneller weer te vertrekken, soms al direct na de beroepsopleiding.’ Nee, echt trouw is de jonge garde niet, weten ze. Slager: ‘Dat betekent dat je direct rendement moet maken op stagiairs.’ Daar lijken ze wel in te slagen, zo zat Wouter Huisman al een tijdje een dag per week bij een klant, als juridische vraagbaak, en heeft advocaat-stagiair Bas Hochstenbach (29) genoeg ondernemersgeest om zichzelf te verkopen. Ondernemen deed hij al als student met een schoenpoetsbedrijf, en nu onderneemt hij ook als advocaat: ‘Daar bedoel ik mee dat je kunt denken vanuit de behoefte van klanten, en hun problemen oplost. We doen veel aanbestedingen, en als je je cliënt kent, kun je ze succesvoller adviseren bij een aanbesteding en behoeden voor te grote risico’s.’ De jongere collega’s lijken op hun plek bij het kleine kantoor. Slager: ‘We proberen van de werkplek een warm bad te maken. De buitenwereld is redelijk hard, een tegenpartij kan dat ook zijn, dus intern moet het vertrouwd en veilig zijn. Je kunt inhoudelijk nog zo goed zijn, maar als je geen teamspeler bent, kun je hier niet werken.’ Dat blijkt ook als de fotograaf binnenkomt: het hele team moet erop. ‘En noem je Marlou en Veerle ook, die zijn er nu niet.’ De nieuwste ‘aanwinst’ van het kantoor is advocaat Sil Kingma (44). Als eenpitter met een IT-praktijk werkte hij al met Cordemeyer en Slager samen, en het afgelopen jaar was hij hoofd handhaving bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Door zijn ervaring ‘aan de andere kant’ weet Kingma waar cliënten aan moeten voldoen als ze met persoonsgegevens werken. ‘Ik weet goed wat de toezichthouder belangrijk vindt, hoe ze tot een boete komen en voor welke verweren ze gevoelig zijn. Als manager kwam ik te weinig toe aan de inhoud. Het werk als advocaat is afwisselender, ik kan me verdiepen in bedrijven, naast ze staan en helpen hun verhaal helder over te brengen aan de rechter. In die zin bewaken wij echt de rechtsstaat.’ Dat soort idealen hoor je niet snel uit de mond van de andere collega’s. Bob Cordemeyer is vooral nog aan het werk omdat hij er plezier in heeft. ‘Ik heb veel lol met die jonge gasten.’ Moeten de *boomers* al plaatsmaken voor de jongeren? Hochstenbach: ‘Nee, Bob en Hanneke hebben zo veel ervaring, daar kan ik nog veel van leren.’

MEER ENKELBAND, **MINDER CEL**

DOOR / DAPHNE VAN DIJK

Minder korte detenties, meer alternatieve straffen, adviseert de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ). Strafrechtadvocaten kunnen daarbij een rol spelen.

Ongeveer driekwart van de detenties in Nederland duurt minder dan drie maanden. Het gaat hierbij om gevangenisstraffen, voorlopige hechtenis en vervangende hechtenis. Deze korte detenties blijken duur en weinig effectief: de mogelijkheden tot gedragsveranderingen en re-integratie zijn beperkt, de recidive is hoog. Er is veel zogeheten detentieschade als verlies van een baan, uitkering, woning of partner.
De RSJ doet in een recent rapport een aantal aanbevelingen voor alternatieve straffen. Te denken valt aan afzien van de beperking van het taakstrafverbod, uitbreiding van de elektronische detentie (als hoofdstraf) en bijzondere voorwaarden toegesneden op de persoon. Deze alternatieven leiden tot 'een betekenisvollere strafrechtspleging met maatschappelijke meerwaarde'.
Op 25 november wijdde de RSJ een online congres aan de kwestie, met als thema 'Kort, maar krachtig?'. We vroegen drie deelnemers naar hun bevindingen.

Judith Serrarens (56), gespecialiseerd in tbs en detentierecht, werkzaam bij Keulers & partners (Beek):
'Er waait een ruwe penitentiaire wind op het hoofdkantoor (DJI) in de zin dat de positie en rechtsbescherming van gedetineerden de afgelopen jaren fors zijn verslechterd. Daarom is het belangrijk dat er onderzoek door de RSJ is gedaan naar de effecten van korte straffen. Ik hoop dat beleidsmakers zich realiseren dat korte detenties weinig nut hebben. Door het congres ben ik er als advocaat weer van doordrongen dat onze beroepsgroep ervoor moet blijven pleiten dat gezocht wordt naar alternatieven.'

Mirthe Docter (35), gespecialiseerd in (jeugd)strafrecht en slachtofferbijstand bij Docter (Alkmaar):
'Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM), waarvan ik comitélid ben, heeft in september het rapport uitgebracht *Mensenrechtelijke aspecten van kortdurende detentie in Nederland*. Dat heeft veel raakvlakken met het RSJ-advies, al gaat ons rapport meer over mensenrechten.
Op het RSJ-congres begreep ik van een rechter dat zij zich soms te weinig bewust was van de onbedoelde effecten van korte detentie. Daar ligt wellicht een grotere rol voor advocaten. Ik geef altijd in een pleidooi aan welke gevolgen kortdurende detentie heeft en verzoek daarbij om een alternatieve straf. Ik weet niet of zo'n verwijzing naar het RSJ-advies ook betekent dat rechters dit daadwerkelijk lezen. Een leerpunt voor de advocatuur: misschien moeten we de effecten concreter maken en de alternatieven voor korte detentie duidelijker onderbouwen.'

Saskia Bijl (46), gespecialiseerd in jeugdstrafrecht (zelfstandig gevestigd in Amsterdam) en buitengewoon raadslid bij de RSJ:
'We rijden elektrische auto's en fietsen elektrisch. Waarom zetten we de hedendaagse techniek dan niet vaker in voor korte detentie? Ik begreep uit het congres dat er op dit moment negenhonderd mensen een enkelband dragen. Daar tegenover zitten negenduizend mensen in de gevangenis. Uit onderzoek blijkt dat een enkelband een goed alternatief is voor korte detentie of een voorlopige hechtenis en door gedetineerden net zo vrijheidsbeperkend wordt ervaren als in de cel zitten.
We moeten veel meer de techniek gaan gebruiken in ons strafrecht. Advocaten kunnen daar ook een rol in nemen, door met een executieofficier in gesprek te gaan en te zeggen: "Als deze verdachte moet zitten, raakt hij alles kwijt. Kunnen we de straf niet op een andere manier uitvoeren?"'

BINNEN ONS KANTOOR
ZIJN WIJ OP ZOEK NAAR EEN:
ADVOCAAT FAMILIERECHT
TEVENS MFN REGISTER
OF VFAS-MEDIATOR

Van de Gevel & Grootjans
ADVOCATEN & MEDIATORS

Van de Gevel & Grootjans Advocaten & Mediators te Doetinchem zoekt collega's die hun toekomst willen opbouwen in de Achterhoek en opleiding, specialisatie en acquisitie zien als uitdaging.

Als kantoor in hartje-centrum Doetinchem werken wij met 5 advocaten en twee mediators. Een ieder die binnen ons kantoor werkt, beschikt over gespecialiseerde juridische kennis en over professionele vaardigheden.

WAT VERWACHTEN WIJ:
Dat een ieder optreedt als teamspeler, ondernemend, proactief en ambitieus is, dat een ieder zelfstandig en cliëntgericht kan werken. Van iedere collega verwachten we dat deze de Achterhoek ziet als dé plek om te wonen en te werken.

WAT BIEDEN WIJ:
Een collegiaal team om in te werken met een deskundig secretariaat dat professioneel ondersteuning biedt.

Contactpersoon: mevrouw mr. N (Nienke) van de Gevel,
tel. 0314-34 24 40, e-mail: vandegevel@vandegevelgrootjans.nl.

VBV ADVOCATEN

VACATURE

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR

EEN ADVOCAAT ONDERNEMINGSRECHT EN EEN ADVOCAAT PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Wie zijn wij
VBV Advocaten is een enthousiast, groeiend kantoor, bestaande uit een klein hecht team. VBV Advocaten biedt ijzersterke juridische rechtsbijstand op met name de gebieden arbeidsrecht, ondernemingsrecht en personen- en familierecht in Ermelo en wijde omgeving.

Wat zoeken wij
Wij zoeken een advocaat ondernemingsrecht en een advocaat personen- en familierecht. Meer informatie kunt u vinden op onze website: www.vbvadvocaten.nl/werken-bij-vbvadvocaten

Interesse?
Stuur uw CV en motivatiebrief naar a.verweij@vbvadvocaten.nl
t.a.v. Angelique Verweij.

HEB JIJ EEN HART VOOR RECHTEN?
KOM DAN ONS
TEAM VERSTERKEN!

Pastorieweg 20 Ermelo - T 0341 760 510
info@vbvadvocaten.nl - www.vbvadvocaten.nl

DENK NIET AAN JE PENSIOEN.

PENSIOENVIZIER
de kroon op uw werk

Waarom een pensioenadviseur? Voor vragen als; kan ik mijn levensstijl behouden na pensioendatum? Wat als ik arbeidsongeschikt raak? Wat als ik of mijn compagnon komt te overlijden? Jouw pensioen gaat over honderdduizenden euro's toch? Of heb je vastgoed, erfenissen of waarde binnen jouw bedrijf?

Hoe neem jij dit mee in jouw pensioenplan?

Bij PensioenVizier begeleiden wij jou naar het gewenste pensioen, met jouw risicoprofiel als leidraad. Dit is géén eenmalige actie, maar dit bekijken en bespreken we elk jaar.

Wij zijn oprecht geïnteresseerd in jouw leven nu en in jouw wensen voor de toekomst. Wat wij extra meebrengen is passie, plezier én diepgaande kennis over pensioen, jouw pensioen. Benieuwd naar de mogelijkheden, ga dan naar www.pensioenvizier.nl of scan de QR-code met je telefoon.

Scan deze code met je telefoon!

Wij helpen je graag!
info@pensioenvizier.nl | 088 9000 900

Onze klanten geven
4,9/5 ★★★★★

:VACATURE KANS

ADVOCAAT ONDERNEMINGSRECHT

- ☑ Complexe vraagstukken? Geen probleem.
- ☑ Duurzame relatie met de klant? Dat wil jij.
- ☑ Als individu én als team de beste in jouw vak? Ja!
- ☑ Liever adviseren dan procederen? Dat is jouw passie.

:DOMMERHOLT ADVOCATEN

- ☑ Een fijne werkplek
- ☑ Goede werk-privé balans
- ☑ Successen vieren
- ☑ Een hecht #teamdommerholt

werkenbijdommerholt.nl

GEZIEN

AGRESSIE-PARADIJS

Verschillende beroepsgroepen, waaronder advocaten, hebben te maken met agressie. Tijdens de coronapandemie is dit alleen maar toegenomen. In *Het Agressieparadijs – Wat we moeten doen om de verhuftering in Nederland te stoppen* (S2uitgevers, 2021) schetst Caroline Koetsenruijter hoe duidelijker kan worden opgetreden tegen agressie en ongewenst gedrag.

Weerbaarheidstrainingen zijn populairder dan ooit. Advocaten kunnen via de NOvA sinds dit jaar deelnemen aan een weerbaarheidstraining. Dit boek geeft met praktijkvoorbeelden aan hoe we kunnen koersen richting een maatschappij waarin die cursussen niet meer nodig zijn. Volgens Koetsenruijter mogen agressie en intimidatie nooit normaal worden. De norm herstellen en koesteren is volgens de auteur hard nodig. Ze geeft bruikbare aanbevelingen voor een gezonde manier van samen leven en werken, onderbouwd met recente wetenschappelijke inzichten. Haar activistische, scherpe schrijfstijl zet aan tot denken en geeft concrete handvatten om daadwerkelijk over te gaan tot actie. Zo adviseert ze om bij alle organisaties die kampen met agressie een veiligheidsregisseur aan te stellen. Ook moeten agressoren volgens haar een civielrechtelijke boete kunnen krijgen bij agressief gedrag en zouden organisaties gebaat zijn met een agressieverzekering. Het boek is een leidraad voor iedere professional die te maken heeft met geweld.

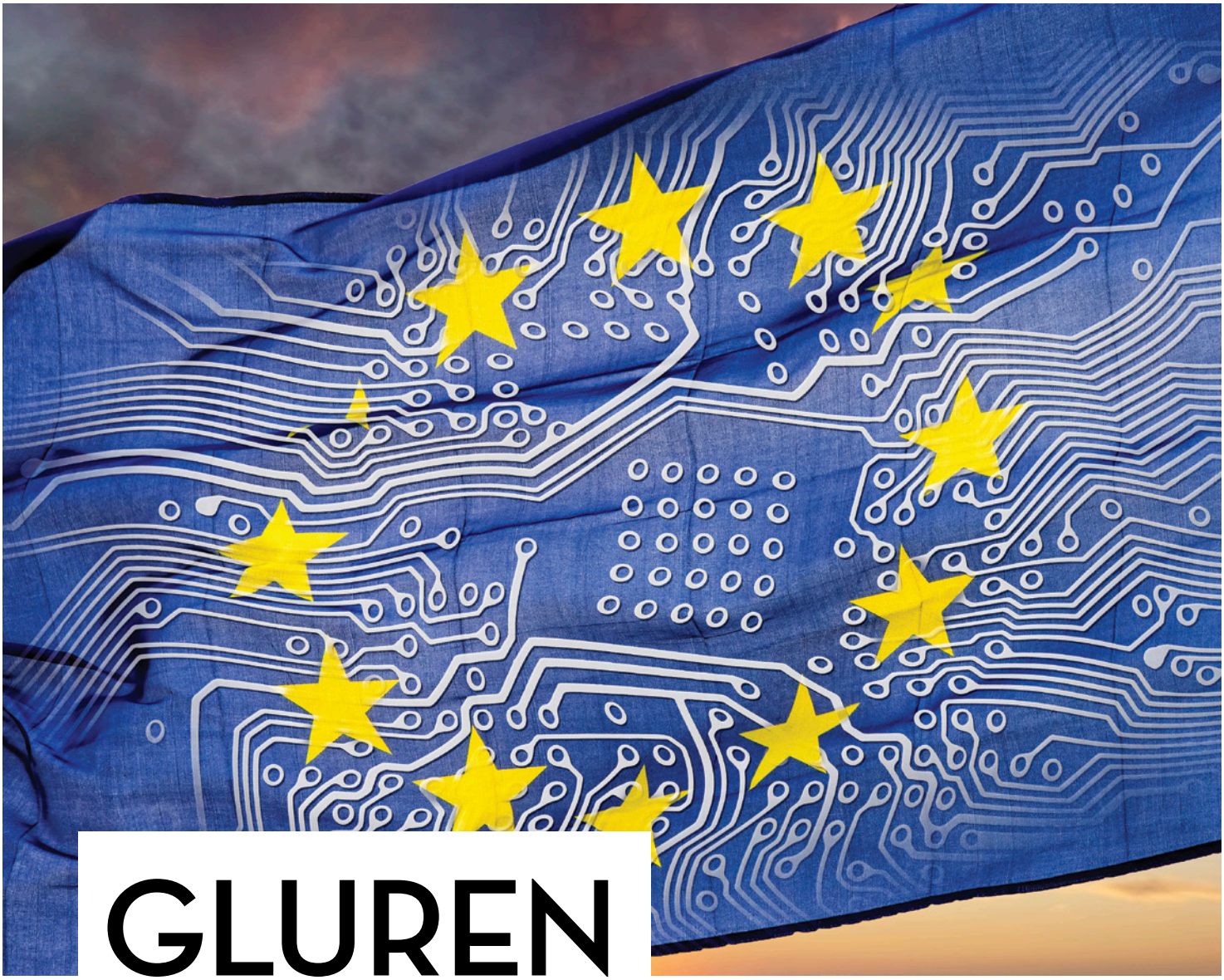
COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X stript gedupeerde toeslagenaffaire

Mochten er nog advocaten zijn die verlekkerd kijken naar de compensatie die gedupeerden van de toeslagenaffaire na al hun ellende eindelijk krijgen: afblijven!

Mr. X stond een cliënte bij in verschillende zaken, waaronder kinderopvangtoeslagzaken tegen de Belastingdienst.
In een van de toeslagendossiers maakte de Belastingdienst na jaren bijna 40.000 euro over naar de derdenrekening van mr. X – veel minder dan de ton aan onterecht teruggevorderde toeslagen plus advocatenkosten die mr. X had gevorderd.
Mr. X schreef mevrouw dat hij de overeengekomen vaste prijs (van 1.500 euro) plus de bonus van vijftien procent zou aftrekken van het ontvangen bedrag; de rest zou hij overmaken.
Maar uiteindelijk stortte mr. X ruim 34.500 euro op zijn eigen kantoorrekening, ter compensatie van verschillende facturen die volgens hem nog uitstonden. Mevrouw kreeg nog geen 5.000 euro uitgekeerd.
Mevrouw liet weten dat dit tegen de afspraken was. 'U kunt de advocaatkosten zelf proberen te declareren bij de Belastingdienst en niet verrekenen met mijn schadevergoeding,' aldus de cliënte. Ook had ze geen toestemming gegeven voor een bonus.
Mr. X wees op een opdrachtbevestiging in die specifieke toeslagenzaak waarin mevrouw met die bonus akkoord ging. Er stond ook in dat derdengelden met de rekening zouden worden verrekend, tenzij mevrouw binnen twee dagen daartegen bezwaar zou maken. Maar mevrouw ontkende dat zij die overeenkomst had ondertekend.
De gedupeerde kon weer eens naar de rechter stappen, nu omdat haar belangen bij haar eigen advocaat blijkbaar niet veilig waren. De voorzieningenrechter in Rotterdam veroordeelde mr. X de 34.000 euro aan mevrouw over te maken.
Ook haar klacht bij de Raad van Discipline in Den Haag is gegrond. De raad oordeelt dat mr. X in één zaak ten onrechte een rekening had gestuurd terwijl er een toevoeging was verleend.
Of mevrouw nou wel of niet de opdrachtbevestiging had getekend kon de raad niet vaststellen, maar dan nog zou dat slechts die ene zaak betreffen (overigens léék het wel alsof ze voor akkoord getekend had, schrijft de tuchtrechter).
Bovendien voldeed de akkoordverklaring niet aan de eisen die (de toelichting op) artikel 6.19 lid 4 Verordening op de advocatuur aan verrekening stelt: er moest sprake zijn van schriftelijke vastlegging van expliciete instemming van de cliënt. En als de cliënt de declaratie betwist, vervalt dat recht. Op beide punten ging mr. X nat.
Mr. X had volgens de raad in strijd gehandeld met de financiële integriteit bij een uiterst kwetsbare cliënte die juist zijn bescherming behoefde. Hij verscheen niet op de zitting en had al veel maatregelen achter de rug.
Nu vindt de raad het genoeg: mr. X wordt geschrapt. Dat raakt hem niet direct, want hij had zich al uitgeschreven. Maar de terugweg is dus afgesloten – behoudens hoger beroep (ECLI:NL:TADRSGR:2021:204).

GLUREN BIJ DE BUREN

JURIDISCHE INNOVATIE IN EUROPA (SLOT)

DOOR / **JEROEN ZWEERS**

Jeroen Zweers maakt een rondgang langs Europese landen, benieuwd naar de stand van de juridische innovatie. Deze vijfde en laatste aflevering is gewijd aan Nederland.

Mijn *overall* conclusie is: er wordt maar mondjesmaat geïnnoveerd in de juridische sector in Europa. Nederland vormt hierin geen uitzondering. Jaap Stikkelbroeck en ik zijn het erover eens dat in alle Europese landen hierbij ook dezelfde thema's een rol spelen. Volgens Jaap is dat niet verrassend: 'We lopen tegen dezelfde uitdagingen aan, wat logisch is omdat advocaten een conservatieve beroepsgroep vormen. Ze worden ook risicomijdend opgeleid. Dat is in de kern zo, en dat verschilt niet over de landsgrenzen heen.' De grootste overeenkomst tussen de landen is dat er bij advocaten weinig *sense of urgency* wordt gevoeld om te veranderen. Het traditionele businessmodel is sterk winstgevend, zelfs nu in coronatijd. Wat ook uit mijn zoektocht blijkt, is dat alle landen ervaren dat het kantelpunt voor de deur staat

en dat dit wordt afgedwongen door de markt. Er komt steeds meer vraag naar efficiëntie en kostenbesparing. Hoewel in elk land wordt ervaren dat verdergaande innovatie noodzakelijk is, is er wel verschil in de mate waarin de sector nu al innoveert. Door deze verschillen in kaart te brengen, ontstaan voor Nederland de volgende 'lessons learned'.

1) MET DE BLIK NAAR BUITEN

Advocaten zijn conservatief. Dat wordt in alle landen zo ervaren. Dat is geen waardeoordeel, maar een gegeven. Het is misschien ook wel een kracht van de sector. Maar als het gaat om het toekomstbestendig maken van de sector en het beroep, dan is het een valkuil. De maatschappij vraagt om een andere manier van werken en een andere toegevoegde waarde van advocaten. Om hieraan tegemoet te kunnen komen, zullen advocaten zich open moeten stellen. Dit vraagt dat zij op een andere manier naar hun processen durven kijken. Van buiten naar binnen. Een visie formuleren op de veranderingen die op de sector en het kantoor af komen. Dat zijn advocaten niet gewend, in geen enkele van de landen in mijn zoektocht. Ze worden geleefd door de waan van de dag. Jaap haalt er een tegeltjesspreuk bij: 'Je moet niet *in*, maar ook áán je bedrijf werken om succesvol te zijn. Advocaten zijn gewend om dossiers te draaien; *in* hun bedrijf te werken dus. De meeste komen er niet aan toe om ook *aan* hun bedrijf te werken en ze zijn er ook niet goed in. Daar ben ik zelf een voorbeeld van. Sinds ik met blended. law bezig ben, heb ik ervaren dat je echt op een heel andere manier moet leren denken om vooruit te komen.'
In zowel Spanje, Zweden, Duitsland als België wordt ervaren dat de orde van advocaten een belangrijke rol speelt als het gaat om bewustwording van het veranderende speelveld en de noodzaak tot aanpassing van de sector. In Spanje zijn vooral de lokale ordes hierin erg actief en ook in België wordt hier door de orde bewust invulling aan gegeven met de Taskforce 'Overmorgen'. Deze taskforce buigt zich over de ontwikkelingen die zich aandienen en het formuleren van een antwoord hierop. Volgens Jaap een voorbeeld voor Nederland: 'Ik zou het heel sterk vinden als ook de NOvA een werkgroep opricht om met een aantal partijen een open gesprek aan te gaan over wat er op ons afkomt en hierop een visie ontwikkelt. Het is belangrijk dat we ons hierbij ook laten helpen door niet-advocaten, marktpartijen en andere derden. Niet-juristen dwingen ons om met een andere blik naar een oplossing te kijken. We moeten leren onze business vorm te geven op basis van klantproblemen. Dat lukt ons als juristen niet alleen. Beroepsdeformatie is geen enkele vakman vreemd: een timmerman ziet overal een hamer en een spijker in. Erken dat en maak gebruik van expertises van anderen.'

2) ZIE TECHNOLOGIE ALS HELPER

Waarin we in Nederland echt nog achterlopen, is op de mate waarin technologie wordt ingezet in de kantoren. Zoals al geschetst, is geen van de landen nog echt bezig met transformatie van de dienstverlening voor klanten. In Spanje en Zweden zien we echter wel dat een transformatie plaatsvindt van de interne processen van de juridische afdelingen en kantoren. In deze landen is digitalisering veel meer een vanzelfsprekendheid dan in Nederland, Duitsland en België en worden de voordelen van technologie voor het stroomlijnen van de eigen praktijk veel meer gezien en benut. Jaap: 'We zullen technologie moeten gaan zien als iets wat ons kan helpen. Als advocaat hebben we veel praktische zaken te regelen, bij iedere zaak. Technologie kan veel administratieve, organisatorische taken van ons overnemen of gemakkelijker maken. Een fantastisch georganiseerd dossier bijvoorbeeld, geeft ons ruimte. Ruimte om ons bezig te houden met de zaken waarbij onze expertise echt nodig is, zoals het bedenken van strategieën.'

3) LAAT TE STRAKKE REGULERING LOS

De Nederlandse sector is sterk gereguleerd, evenals die in Duitsland. Dit staat innovatie van de sector in de weg. We zien dat de Spaanse overheid juridische digitalisering en innovatie stimuleert, wat ertoe heeft geleid dat er groot aantal legal tech start-ups actief zijn en de investeringen in juridische innovatie in een periode van drie jaar met ruim zevenhonderd procent zijn gestegen. Ook in Zweden wordt legal start-ups geen strobreed in de weg gelegd. In Spanje en Zweden zien we dan ook dat de sector zich volop (hoewel voornamelijk intern) laat ondersteunen door ▶

Verantwoording

Innovatie staat in de Nederlandse juridische sector in de kinderschoenen. Vaak wordt mij als vicepresident van de European Legal Tech Association (ELTA) gevraagd hoe zich dat verhoudt tot andere Europese landen. In de afgelopen maanden maakte ik een virtuele *roadtrip* naar België, Duitsland, Spanje en Zweden. Daar ging ik in gesprek met advocaten, ondernemers, functionarissen van landelijke beroepsorganisaties en innovators. In dit artikel blik ik terug op mijn bevindingen en probeer ik daar lessen uit te trekken voor de Nederlandse juridische sector. Deze beschouwing voer ik uit samen met Jaap Stikkelbroeck. Jaap is vijftien jaar advocaat, waarvan tien jaar zelfstandig. Hij zette advocatenkantoor Griph op, waarin advocaten zelfstandig werken in een soort maatschap. Ook is hij initiatiefnemer van het juridische platform blended.law en maakt hij sinds dit jaar deel uit van het college van afgevaardigden van de NOvA.

technologische oplossingen. Als je de sector te veel probeert te reguleren, kun je bedrogen uitkomen. Dat zien we in Duitsland gebeuren, waar de ruimte voor innovatie nu door de maatschappij wordt afgedwongen. Hier is wetgeving geformuleerd, zonder dat de orde van advocaten hierbij betrokken is. Dat moeten we in Nederland echt voorkomen, vindt ook Jaap: 'Als je als orde zelf niet het voortouw neemt, dan word je ingehaald. Ik zou het een gemiste kans vinden als de NOvA het overlaat aan de buitenwereld om het speelveld af te dwingen. Een proactieve aanpak is van belang, juist om ervoor te zorgen dat we de kernwaarden van de advocatuur en de onafhankelijke positie van de advocaat behouden.'

4) WE DOEN HET SAMEN, OF WE DOEN HET NIET (GOED)

In heel Europa lopen de kantoren tegen dezelfde uitdagingen aan. Van samenwerking tussen de kantoren op het gebied van innovatie is echter nauwelijks sprake. Kantoren zouden elkaar en dus de sector al kunnen helpen door alleen al hun kennis te delen. Jaap: 'We kunnen zoveel van en met elkaar leren. Waarom doen we dat eigenlijk niet? Misschien ontbreekt het aan een goed platform om elkaar hiervoor te vinden.' Uit de Europese rondgang blijkt dat niet alleen de advocaten, maar meerdere partijen aan boord moeten zijn om de transformatie echt vorm te kunnen geven. Naast de kennis en open *mindset* van advocaten, hebben we een proactieve orde en een stimulerende overheid nodig, creatieve marktpartijen die met een andere blik naar onze vraagstukken kijken en kennisinstituten die borgen dat kennis en vaardigheden ontwikkeld en geborgd worden door middel van onderzoek en opleiding. Wat de juiste weg is, dat weet niemand. Maar we weten wel dat we elkaar nodig hebben, en dat we het samen moeten doen. Jaap: 'We moeten samen het gesprek aangaan en elkaars belangen en motieven begrijpen. Samen de ruimte krijgen om te experimenteren, om fouten te maken. Alleen door fouten te durven maken, zien we wat wel en niet werkt.'

Ik beëindig deze virtuele innovatie *roadtrip* met de conclusie dat we in Nederland op sommige punten achterblijven, maar dat juridische innovatie in heel Europa lastig is. In Nederland is zeker veel potentie aanwezig om een voorloperspositie in te nemen. Er is veel kennis en enthousiasme aanwezig bij verschillende partijen, waarmee de basis voor een Nederlandse taskforce is gelegd. Vanuit deze taskforce kunnen we met incubators waarin de overheid, de commerciële sector, kennisinstellingen, toezichthouders en beroepsorganisaties vertegenwoordigd zijn, een goed juridisch ecosysteem ontwikkelen. Hiermee kunnen we als Nederland een voorbeeld voor de rest van Europa zijn en de sector future proof maken. ■

VACATURE

Het *Advocatenblad* komt graag in contact met potentiële

ADVOCAAT-REDACTIELEDEN

Het *Advocatenblad* is de titel voor Nederlandse advocaten. Het schept orde in de informatie door actuele ontwikkelingen op relevantie voor de advocatuur te selecteren en erover te berichten. Het *Advocatenblad* wil in zijn berichtgeving informeren, opiniëren en inspireren. Het *Advocatenblad* doet dit vanuit een onafhankelijke positie, maar geeft als officieel orgaan van de Nederlandse orde van advocaten de orde de ruimte om advocaten voor te lichten. Het *Advocatenblad* biedt een podium aan advocaten en vertolkt zo ook de stem van de advocatuur naar de wereld buiten de advocatuur. De interne redactie van het *Advocatenblad* wordt ondersteund door een externe redactie, bestaande uit maximaal tien advocaat-redactieleden. Deze externe redactie komt circa acht keer per jaar bijeen. Van de advocaat-redactieleden wordt verwacht dat zij een bijzondere belangstelling aan de dag leggen voor ontwikkelingen in de balie en de wijze waarop het *Advocatenblad* daarover bericht. Daarnaast wordt van de advocaat-redactieleden geregeld een actieve bijdrage verwacht, in de vorm van juridische opinies, analyses en/of kronieken.
Door het vertrek van twee leden is er behoefte aan nieuw bloed. Advocaten kunnen hun belangstelling kenbaar maken door uiterlijk 3 januari 2022 een korte brief, inclusief bondige motivatie en cv, te sturen naar redactie@advocatenblad.nl. Voor meer informatie over de functie is het mogelijk contact op te nemen met hoofdredacteur Kees Pijnappels (06-224 505 30).
Het *Advocatenblad* streeft naar een diverse samenstelling van de externe redactie, onder meer rekening houdend met man-vrouwverhouding, geografische spreiding, rechtsgebiedenspecialisatie en kantooromvang.

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGDORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDORFF.NL • WWW.RONBORGDORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

TDNL

TDNL Strafrechtadvocaten is een in het strafrecht gespecialiseerd advocatenkantoor, gevestigd te Breda, waar momenteel 6 advocaten, een juridisch medewerker en 4 secretaresses werkzaam zijn.

TDNL STRAFRECHT ADVOCATEN ZOEKT PER DIRECT:
EEN GEVORDERD ADVOCAAT-STAGIAIRE/EEN BEGINNEND ADVOCAAT-MEDEWERKER (M/V)

Gaarne uw reactie per mail ter attentie van Mr. H.M. Dunsbergen: m.dunsbergen@tdnl.nl

Parkstraat 10 4818 SJ Breda | +31 (0)76 53 35 399

Workx ADVOCATEN

Het begon in 2011 als een avontuur. De overtuiging dat we het als advocaten ook anders konden doen. Met meer vrijheid en plezier.

En dat is gelukt. Inmiddels zijn we een arbeidsrechtelijk nichekantoor met 12 gedreven arbeidsrecht advocaten.

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR EEN COLLEGA DIE ONS TEAM KOMT VERSTERKEN. BEN JIJ:

- een zelfstandig en scherp jurist met minimaal 5 jaar arbeidsrechtelijke ervaring en
- een teamspeler met ondernemende instelling,
- die net zo makkelijk in het Nederlands als Engels adviseert en
- toe is aan een volgende stap?

Check dan onze site **www.bijworkx.nl** voor meer informatie over ons kantoor, onze werkwijze en wat wij jou te bieden hebben.

Bereik de zakelijke lezers van het FD

de Jurist.

FD MEDIAGROEP

De Jurist - de nieuwe Jaargids Advocatuur 2022

Brengt uw kantoor onder de aandacht van zakelijk Nederland.

Kies het deelnamepakket dat het beste bij u past, bereik ruim 146.000 zakelijke lezers van het FD en profiteer hiervan optimaal.

Ruim 60 pagina's interviews (cliënt en juridisch adviseur, kantoordirecteuren), opinie, M&A achtergrondverhalen, de top 50 advocatuur en meer dan 150 persoonlijke profielen van advocaten in Nederland.

De Jaargids verschijnt op 29 april 2022 bijgesloten bij het Financieele Dagblad.

Bekijk de deelnamepakketten op www.dejurist.com/jaargids. Bel Capital Media Services 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

Afbeelding van de 2021-editie

VOOR DE PROMOTIE VAN DE JAARGIDS WORDT DE PORTFOLIO POWER VAN DE FD MEDIAGROEP INGEZET:

Advertenties	In het Financieele Dagblad (1/6, 1/4, 1/2, 1/1 full colour pagina's)
Radiocommericals	Op BNR Nieuwsradio
Online advertenties	Op de websites & in de nieuwsbrieven van FD Mediagroep titels (fd.nl, bnr.nl, dejurist.com, pensioenpro.nl, esb.nu en impactinvestor.com)
Advertorials	In de nieuwsbrieven van FD Mediagroep
LinkedIn campagne	Organisch en betaald
Redactioneel	Redactionele aandacht voor de jaargids op de website en in de nieuwsbrief van de Jurist.

Afbeelding van de 2021-editie

vanaf eind april ook een jaar lang als digitale speciale editie continue opvraagbaar

Voor informatie bel Capital Media Services 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

BUITENLANDSE BALIE

Anti-SLAPP

In navolging van Amerika raakt ook in Europa het kapotprocederen van klokkenluiders (meestal journalisten en andere lastposten) in zwang. En net zoals de VS maakt de EU aanstalten om burgers wettelijk te beschermen tegen rechtszaken, louter bedoeld om mensen het zwijgen op te leggen.

Ze worden SLAPPs genoemd, hetgeen klinkt als een oorvijg, maar in de eerste plaats een afkorting is van Strategic Lawsuits Against Public Participation. Vrij vertaald: rechtszaken met als doel mensen het leven zo zuur te maken dat ze geen tijd, geld en energie meer hebben om misstanden publiek te maken. Bekendste geval in Europa is dat van de Maltese onderzoeksjournalist Daphne Caruana Galizia, in 2017 vermoord met een autobom. Bij leven werd ze achtervolgd door rechtszaken, aangebracht door kapitaalkrachtige zakenlieden die haar van smaad beticht-ten. Op het moment van overlijden liepen er ruim veertig procedures tegen haar.
Aangespoord door het Europees Parlement werkt de Europese Commissie aan een richtlijn, die momenteel openstaat voor consultatie. Ook de club van Europese balies, de CCBE, doet een duit in het zakje. De CCBE zegt warm voorstander te zijn van anti-SLAPP-wetgeving en komt met een reeks van aanbevelingen. Hij adviseert bijvoorbeeld ook de aanpak van nepnieuws in het dossier te betrekken, omdat beide kwesties met elkaar verwant zijn. Verder pleit de CCBE voor een onafhankelijke Europese SLAPP-functionaris die optreedt als *amicus curiae* in procedures.

DE DEALMAKER

Muziek aan het Damrak

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

De fusie- en overnamemarkt boekt dit jaar wereldwijd records, en beursgangen zijn populair. Freshfields begeleidde de komst van muziekgigant Universal naar Euronext Amsterdam.

Waar de Amsterdamse effectenbeurs in het vorige decennium vaak met lede ogen moest aanzien dat bedrijven liever hun aandelen in Londen of Parijs noteerden, is het Damrak de afgelopen jaren weer helemaal terug. ‘Grote internationale bedrijven gaan steeds meer shoppen voor de beste plek waar ze hun aandelen kunnen noteren. Ze voelen zich niet langer gebonden aan de beurs van hun eigen land,’ zegt Hanneke Rothbarth (40), partner bij Freshfields Bruckhaus Deringer. ‘Euronext Amsterdam is populair vanwege het goede ondernemersklimaat in Nederland en de relatief flexibele beursregels.’
Rothbarth wijst op recente beursintroducties van een handvol ‘spacs’ – beursgenoteerde investeringsfondsen – het Poolse InPost en het Spaanse Allfunds, een digitaal platform voor investeerders. Rothbarth gaf samen met haar collega Dirk-Jan Smit leiding aan het team van Nederlandse en Amerikaanse collega’s van Freshfields, dat in september de plaatsing begeleidde van aandelen van Universal Music Group (UMG) aan het Damrak. Universal is de grootste muziekuitgever ter wereld met in zijn stal sterren als Lady Gaga en rechten op liedjes van onder meer ABBA en Bob Dylan. Het Franse moederbedrijf Vivendi plaatste zestig procent van de aandelen Universal, waarmee de muziekuitgever in een klap 45,5 miljard euro waard werd.
In de voorbereidingen voor de beursnotering, die acht maanden in beslag namen, heeft het team van Freshfields zich vooral beziggehouden met het voorbereiden van Universal op het leven als beursgenoteerde vennootschap, inclusief de corporate governance, alsmede het prospectus met alle voor investeerders relevante informatie. ‘UMG moest leren om op eigen benen te staan,’ zegt Rothbarth. ‘De ontkoppeling van Vivendi als aandeelhouder leidde tot aanpassingen in de structuur van de onderneming, terwijl een beursnotering tevens vereist dat op een juiste manier wordt omgegaan met informatievoorziening aan alle stakeholders.’
Dat Universal voor Nederland heeft gekozen, is voor Rothbarth geen verrassing. ‘Het Europese hoofdkantoor van Universal zit al langer in Hilversum en de Amsterdamse beurs wordt door buitenlandse ondernemingen als neutraal gezien. Concurrent Londen is sinds Brexit juist iets van die neutraliteit kwijtgeraakt en niet langer een *gateway* voor Europa.’
Euronext Amsterdam is volgens Rothbarth bovendien laagdrempelig en toegankelijk, terwijl additionele toetredingscriteria in bijvoorbeeld Londen of Parijs complicerend kunnen zijn. De muziek is terug aan het Damrak.

DEKENBEZWAAR OVER KENGETALLEN GEGROND

HOF LAAT ZOWEL KAT ALS HOND LOS OP ONWILLIGE ADVOCAAT

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Advocaten zijn verplicht gehoor te geven aan het jaarlijks verzoek van de deken om financiële kengetallen te verstrekken. De deken kan medewerking zowel tuchtrechtelijk als bestuursrechtelijk afdwingen, stelt het Hof van Discipline. Daarmee komt de bestuurlijke dwangsom bij het preventief toezicht nadrukkelijk in beeld.

Met de uitspraak van het hof op 15 november komt een voorlopig eind aan een lange discussie over het verplicht verstrekken van financiële gegevens door kantoren. De dekens vragen in hun rol als toezichthouder sinds enkele jaren kengetallen op. Die worden vervolgens (geautomatiseerd) beoordeeld door de unit Financieel Toezicht Advocatuur (unit FTA) van de NOvA. Doel is om op die manier afwijkende patronen te ontdekken en in een vroeg stadium te zien of een kantoor mogelijk financiële problemen heeft. De gedachte daarachter is dat advocaten(kantoren) met een zwakke financiële positie eerder risico's lopen op het gebied van continuïteit, integriteit en kwaliteit. Tegen de maatregel heerst het nodige verzet. Een Amsterdams kantoor

weigerde de gegevens te verstrekken, hetgeen – bij wijze van proefproces – leidde tot een dekenbezwaar bij de Raad van Discipline. Die oordeelde eerder dit jaar dat het kantoor wel gehoor moet geven aan de vraag van de deken, maar dat in dit geval de weigering desondanks niet tuchtrechtelijk verwijtbaar is. Een cryptische uitspraak, mogelijk ingegeven door het feit dat het kantoor het verzoek van de deken niet botweg weigerde. Het kantoor had de deken namelijk wel laten weten financieel gezond te zijn en hem uitgenodigd de jaarcijfers te komen inzien.

DEKENAPPEL

Aangezien de raad vlees noch vis had geserveerd, gingen beide partijen tegen de uitspraak in beroep. Ook algemeen deken Frans Knüppe voegde zich in de zaak. Hij wilde duidelijkheid over een principiële vraag: vindt de collectieve verplichting voor advocaten om financiële kengetallen te verstrekken haar grondslag in de Advocatenwet of in de Algemene wet bestuursrecht? 'De uitspraak van de tuchtrechter geeft ruimte voor interpretatie. Dat is in het belang van de rechtsontwikkeling van het toezicht op de advocatuur en het vertrouwen in de advocatuur als geheel, niet wenselijk,' lichtte hij zijn dekenappel toe.
Het hof oordeelt, net zoals de Raad van Discipline, dat de deken bevoegd is als bestuursorgaan financiële kengetallen van advocatenkantoren op te vragen. Volgens het hof voldoet de vraag van de deken aan de uitgangspunten van de Wpta (Wet positie en toezicht advocatuur), omdat inzicht wordt verkregen in de financiële positie en daaraan verbonden (potentiële) risico's voor kantoren en hun cliënten. De deken heeft voldoende gemotiveerd onderbouwd dat voor effectief preventief toezicht benodigd is dat vroegtijdig voldoende financiële informatie wordt verzameld, stelt het hof. Anders dan de raad oordeelt het hof vervolgens dat de weigering van de Amsterdamse advocaten om mee te werken aan de kengetallenuitvraag wel tuchtrechtelijk verwijtbaar is.
Het hof stelt ook dat de deken zijn toezichthoudende (bestuursrechtelijke) taken zowel via de bestuursrechtelijke als de tuchtrechtelijke weg kan handhaven. 'De wetgever heeft bij de invoering van de Wpta een duidelijker scheiding tussen het bestuursrecht en tuchtrecht aangebracht, maar uitdrukkelijk de tuchtrechtelijke route opengehouden.'

> 'Per saldo was het geen tweewegenleer, maar een nulwegenleer. Dat vonden we heel opmerkelijk, ook omdat we dat argument niet eerder hadden gehoord'

ONDOENLIJK

De Amsterdamse deken Evert Jan Henrichs toont zich tevreden met de uitspraak van het hof. Logisch, want zijn dekenbezwaar is alsnog gegrond verklaard. 'De Raad van Discipline gaf ons voor 95 procent gelijk, maar nam in de uitspraak net voor het einde een andere afslag. Dat vonden we echt een ongewenste uitkomst. Dat zou betekenen dat ik dit toezicht moet uitvoeren door zo nodig negenhonderd kantoren te bezoeken om daar jaarrekeningen in te zien. Dat is ondoenlijk. Het idee achter de uitvraag van kengetallen is dat de kengetallen uniform en digitaal worden aangeleverd en dat de eerste analyse dan geautomatiseerd kan plaatsvinden.'
Met de goedkeuring van het hof is de belemmering tegen deze methode weggenomen, constateert Henrichs. 'Het hof zegt uitdrukkelijk dat we dit mogen doen, preventief, zonder dat sprake is van een concrete aanwijzing of verdenking dat iemand een misstap heeft begaan. Dit past in de Wpta van 2015, waarin het preventief toezicht als uitgangspunt is genomen.'
Tijdens de behandeling van de zaak door het hof kwam een fundamenteel verschil in zienswijze aan het licht tussen de lokale dekens en de algemeen deken. Hoewel beide partijen het opvragen van kengetallen – met een lelijk woord 'de uitvraag' – omarmen, blijken ze tegenover elkaar te staan waar het de handhaving betreft.
De Amsterdamse deken stelde dat hij het recht heeft financiële kengetallen op te vragen op grond van de Advocatenwet (artikel 35 lid 4 en artikel 45a lid 1), de Algemene wet bestuursrecht (artikelen 5:16 en 5:20) én gedragsregel 29. Een advocaat die medewerking weigert, kan dan een tuchtklacht aan zijn broek krijgen. Maar sommige kwesties kan de deken ook bestuursrechtelijk aanpakken door een last onder dwangsom op te leggen. Dan heeft hij als het ware twee wegen om zijn doel te bereiken. Een tweewegenleer dus, die de lokale dekens de komende jaren verder denken te ontwikkelen.

BESTUURSRECHT

De algemeen deken volgde een andere lijn en hanteerde de stelling dat – zoals de wetgever het zou hebben bedoeld – de kwestie niet thuishoort in het tuchtrecht, maar ▶

in het bestuursrecht. Het tuchtrecht treedt in werking als een advocaat zich niet aan de wettelijke regels houdt. Preventief toezicht valt onder bestuursrechtelijke handhaving, aldus de algemeen deken. Sterker, omdat een wettelijke grondslag voor de uitvraag zou ontbreken, schendt de lokale deken grondrechten van advocaten met de uitvraag van financiele kengetallen. Daarmee plaatste hij zich op dezelfde lijn als de beklaagde advocaten van het opstandige Amsterdamse kantoor. En daarbij komt: de lokale dekens hadden in 2020 voor het sanctioneren van de uitvraag sowieso niet de mogelijkheid die bestuursrechtelijke weg – de last onder dwangsom – te bewandelen. Artikel 5:20 Awb maakt dat pas sinds 1 juli 2021 mogelijk, aldus de algemeen deken, tijdens het proces bijgestaan door Stibbe-advocaat Tom Barkhuysen, tevens hoogleraar bestuurskunde.

‘Bestuursrecht met dwangsommen en boetes is alleen maar geschikt voor zwart-witgevallen’

Henrichs noemt het standpunt van de algemeen deken ‘opmerkelijk’. ‘Hij zei dat het niet via het tuchtrecht moest, maar via het bestuursrecht. Maar die mogelijkheid stond in 2020 niet open. Dus per saldo was het geen tweewegenleer, maar een nulwegenleer. Dat vonden we heel opmerkelijk, ook omdat we dat argument niet eerder hadden gehoord. Sterker nog, door het CvT, waar de algemeen deken deel van uitmaakt, werden we juist aangespoord om dit te doen.’

Het Hof van Discipline koos in zijn beslissing de zijde van Henrichs. In de uitspraak staat letterlijk: ‘Het hof verwerpt in dit verband ook het standpunt van de landelijk deken dat de uitvraag kan worden aangemerkt als een “meer dan een beperkte inbreuk” op grondrechten die maakt dat voor de uitvraag een speciale wettelijke grondslag nodig zou zijn.’ Daarnaast schrijft het hof letterlijk de algemeen deken niet te kunnen volgen in diens betoog dat de tuchtrechter niet zou kunnen oordelen over de toelaatbaarheid van het preventieve toezicht door de lokale deken.

TWEEWEGENLEER

Met de uitspraak van het hof is de kwestie nog niet afgedaan. Het dekenberaad wil serieus werk gaan maken van de tweewegenleer, zegt de Gelderse deken Maaike Bomers. Zij is binnen het dekenberaad portefeuillehouder bestuursrecht en stond Henrichs bij in de beide tuchtzaken bij de raad en het hof. ‘We beginnen daar komend jaar mee en gaan dat fasegewijs invoeren. Allereerst bij enkele verplichtingen die voortvloeien uit de Wwft en vervolgens bij het geen gehoor geven aan de collectieve uitvraag van gegevens. Dat gaan we met een *pilot* bestuursrechtelijk oppakken, dus daar hoeven we de tuchtrechter niet mee lastig te vallen.’

Grappig genoeg lijken de lokale dekens zich daarmee weer te voegen bij de opvattingen van de algemeen deken, in deze kwestie immers ook aanhanger van het bestuursrecht. Zowel Henrichs als Bomers haast zich om dat beeld te nuanceren. ‘We houden wel degelijk de mogelijkheid open om naar de tuchtrechter te gaan, bijvoorbeeld als er meer aan de hand is met een advocaat. In zo’n geval kan het beter zijn alles bij elkaar te pakken en de zaak voor te leggen aan de tuchtrechter,’ zegt Bomers. Henrichs: ‘Bestuursrecht met dwangsommen en boetes is alleen maar geschikt voor zwart-witgevallen. Als een advocaat niet voldoende opleidingspunten heeft gehaald of als de regels over de derdengeldenrekening niet worden nageleefd. Maar vaak gaat een zaak gepaard met andere kwesties en gaan er meer dingen fout binnen een kantoor. Zodra je in een grijs gebied komt, is en blijft de tuchtrechter echt de aangewezen weg. Er zijn en blijven dus twee wegen.’

NOvA: eerst bestuursrechtelijk spoor volgen

De algemeen deken heeft het dekenappel ingezet omdat hij het van belang vindt dat de dekens zich het Awb-instrumentarium meer eigen maken, stelt de NOvA. ‘Het uitvragen van gegevens, in dit geval kengetallen, vraagt om aanwending van de Awb-bevoegdheden waarbij het van belang is dat de toezichthouder zelf zich ook toetsbaar opstelt. Vragen als proportionaliteit en evenredigheid bij het toepassen van Awb-bevoegdheden horen bij professioneel toezicht, inclusief zo nodig een toetsing door de bestuursrechter over de geoorloofdheid van de ingezette bevoegdheden.’

Volgens de NOvA dient een advocaat die onder toezicht staat een weg naar de bestuursrechter te hebben die toetst aan de hand van beginselen als proportionaliteit, evenredigheid en *détournement de pouvoir*. ‘Pas als uit het bestuursrechtelijk oordeel blijkt dat de inzet geoorloofd is en de advocaat werkt niet mee, zouden er maatregelen aan de orde mogen komen zoals het in twijfel trekken van de integriteit. Dat is niet het geval als (meteen) het tuchtrechtelijke spoor wordt gekozen. Het bestuursrechtelijk spoor is daarvoor wel geschikt en heeft daarmee ook veel ervaring, juist als het gaat om discussies over het al dan niet meewerken aan verzoeken van de toezichthouders.’

De NOvA benadrukt tegelijkertijd het belang van het tuchtrecht, onder regie van de beroepsgroep zelf. ‘Er is hard gestreden voor het onafhankelijk van de Staat organiseren van het toezicht. Voor het draagvlak in de samenleving is het belangrijk dat het toezicht voldoet aan de vereisten van onafhankelijkheid, transparantie, uniformiteit en effectiviteit. Daarnaast is van belang dat binnen de beroepsgroep zelf draagvlak bestaat voor de wijze waarop het toezicht wordt uitgeoefend. De inzet van de deken in de proefprocedure was om daar aandacht voor te vragen.’

TELEURSTELLING OVER ‘RAMMELENDE REDENERING’

DOOR / KEES PIJNAPPELS

De teleurstelling bij ngnb was groot na afloop van de zitting bij het Hof van Discipline, eind september. Zes advocaten van het Amsterdamse kantoor hadden zich verdedigd tegen het dekenbezwaar, ingediend omdat ze weigerden te voldoen aan het verzoek om financiële kengetallen te verstrekken.

De zes hadden na afloop bepaald niet het gevoel dat ze serieus waren genomen. Integendeel, al hun kennis en ervaring ten spijt voelden ze zich weggezet als kleine kinderen. ‘Het was geen plezierige ervaring en de bestuursrechtelijke discussie die we wilden aanzwengelen is niet van de grond gekomen, terwijl het om een proefproces ging. In het tuchtrecht ben je beklaagde, terwijl wij als bestuursrechtadvocaten gewoon gebruik willen maken van de rechtsbescherming die iedereen hoort te hebben die onder toezicht staat en te maken krijgt met het gebruik van bestuursrechtelijke toezichtsbevoegdheden, zegt Amma Grapperhaus. Haar collega Aletta Blomberg: ‘Het verloop van de zitting gaf weinig vertrouwen in de bijdrage van het hof aan de discussie waarvoor we met de deken de proefprocedure zijn aangegaan.’

GEPOKT EN GEMAZELD

Grapperhaus en Blomberg zijn partner bij ngnb, een nichekantoor dat zich toelegt op vastgoed en bestuursrecht. Beide vrouwen zijn gepokt en gemazeld in het bestuurs- én handhavingsrecht. Vandaar dat zij – met hun collega’s – in het geweer kwamen tegen het verzoek van de Amsterdamse deken om zonder directe aanleiding financiële gegevens te overleggen. Een te vergaand gebruik van bevoegdheden, stelden ze. Wat hen motiveerde, was de ‘welhaast vanzelfsprekende koppeling die de uitvraag legt tussen financiële gezondheid en integriteit’. Blomberg: ‘Begrijp ons goed, we zijn zeker niet tegen toezicht, ook niet tegen preventief toezicht. Maar daar gelden bestuursrechtelijke regels voor. Is er een noodzaak voor het vragen van de data die je wilt hebben als toezichthouder? Is de uitvraag proportioneel? Alle advocaten dwingend een brede informatieplicht opleggen, voldoet in onze ogen niet aan die regels.’

‘Juist wij als advocaten dienen ons teweer te stellen tegen datahongerige toezichthouders, want daar kan veel narigheid van komen,’ meent Grapperhaus. ‘Als bestuursrechtadvocaten beschermen we onze cliënten juist tegen dergelijke mechanismes. We zijn geen knip voor onze neus waard als we dit zomaar accepteren.’ Niettemin stelde het hof de ngnb-advocaten in het ongelijk, het dekenbezwaar werd gegrond verklaard. Een besluit dat Grapperhaus en Blomberg hadden verwacht. De ‘grote teleurstelling’ schuilt dan ook in de ‘rammelende redenering’. De tuchtrechters hebben volgens hen te marginaal getoetst, zonder zich te verdiepen in het onderliggende principiële vraagstuk.

MAGER

Grapperhaus: ‘Het hof heeft gesteld dat het redelijk is dat de deken de financiële kengetallen opvraagt omdat de deken zegt dat nodig te vinden om zijn wettelijke taak te kunnen uitvoeren. De toets op die redelijkheid is buitengewoon mager geweest. Terwijl dat juist de kern is. Die toets had, ook uit een oogpunt van rechtsbescherming, indringend moeten zijn. Heeft de deken al die informatie wel nodig om zijn taak te kunnen uitoefenen? Is de uitvraag doelmatig, proportioneel, transparant en omkleed met adequate rechtsbescherming?’ Juist met het oog op de rechtsbescherming is de bestuursrechter beter uitgerust om deze vraag te beantwoorden dan de tuchtrechter, menen de beide advocaten. Niettemin stemden ze op verzoek van de Amsterdamse deken toch in met het proefproces bij de tuchtrechter. Grapperhaus: ‘Onze verwachting was dat in de proefprocedure de kern van de vraag, en dat is een bestuursrechtelijke vraag, aan de orde zou komen en tot in de diepte zou worden beredeneerd. Dat is niet gebeurd, de verrassende interventie van de landelijk deken ten spijt.’ Blomberg: ‘Het hof heeft niet echt de moeite genomen om bestuursrechtelijk te oordelen.’ De ‘rare uitkomst’ volgens Blomberg is nu dat de rechtsbescherming van advocaten wordt aangetast, nota bene door de eigen beroepsgroep. ‘Advocaten die medewerking weigeren, kunnen worden aangeklaagd voor onbetamelijk gedrag. Dat is zorgelijk. Bij de bestuursrechter kun je gewoon de vraag voorleggen of je aan het verzoek van de deken moet voldoen of niet.’ ■

Principiële vraag handhavingskader blijft onbeantwoord

DOOR / ROBERT SANDERS & ROLAND MANS[1]

Met de uitspraak van het hof over de uitvraag van kengetallen blijft de vraag naar de grondslag en de verhouding tussen het tuchtrechtelijke en bestuursrechtelijke handhavingskader van de deken boven de markt zweven.

De casus nog even in het kort: in het kader van zijn toezichthoudende taak heeft de Amsterdamse deken onder alle advocaten in zijn arrondissement een schriftelijke uitvraag gedaan naar de financiële kerngetallen[2] van het kantoor. Die kengetallen stellen de Unit Financieel Toezicht Advocatuur van de NOvA in staat kantoren gebaseerd op hun actuele financiële situatie in te delen in drie risicocategorieën. Aan de hand van die indeling kan de deken gericht en proactief toezicht houden op de financiële gezondheid van individuele advocatenkantoren.[3] Een Amsterdams kantoor weigerde principieel de gevraagde kengetallen aan de deken te verstrekken. Na de beoordeling en afwijzing van een in overleg met deze advocaten aan de Raad van Discipline voorgelegd dekenbezwaar, zijn zowel de deken als de advocaten in beroep gegaan.[4] Ook de landelijk deken heeft zich daarbij aangesloten door middel van een zogeheten dekenappel: een exclusief hoger beroep van de algemeen deken om een principiële uitspraak van het hof te verkrijgen. De drie partijen in appel hebben elk voor zich en met een eigen invalshoek beroepsgronden aangedragen. Omwille van de beperkte ruimte verwijzen wij daarvoor naar de uitspraak.

Van belang is hier vooral de beoordeling door het Hof van Discipline, dat twee vragen centraal stelt: (i) is de deken bevoegd de uitvraag te doen? en (ii) zijn de advocaten gehouden (en zo ja, op welke grond) aan de uitvraag te voldoen?

Voor de beantwoording van de eerste vraag zoekt het hof aansluiting bij de uitgangspunten van de Wet positie en toezicht advocatuur (Wpta). De uitvraag voldoet volgens het hof aan die uitgangspunten en aldus houdt de deken preventief toezicht op regels die krachtens artikel 46 voor advocaten gelden. Ter uitwerking wijst het hof op de administratieplicht (artikel 6.5 Voda), de kernwaarde (financiële) integriteit en de zorgplicht voor de cliënt. De eerste vraag wordt dan ook bevestigend beantwoord.

En ook voor de bevoegdheid van de deken om een *algemene* uitvraag te doen, is volgens het hof geen speciale wettelijke grondslag vereist, zoals de beklaagde advocaten en de algemeen deken hadden bepleit.

In deze opbouw is de conclusie van het hof dat de uitvraag zijn grondslag niet kan vinden in het tuchtrecht moeilijk te plaatsen. Als grond daarvoor merkt het hof op dat een dergelijk algemeen verzoek om inlichtingen zonder dat is gebleken van een wettelijk voorschrift (of enig ander signaal) niet kwalificeert als een verzoek dat verband houdt met een mogelijk tuchtrechtelijk onderzoek. Het hof kwalificeert de uitvraag als een vordering om medewerking in de zin van artikel 5:16 en 5:20 Awb. De vraag is dan waaruit in het kader van het (tuchtelijke) dekenbezwaar voor de advocaten de verplichting volgt om aan die vordering te voldoen.

De tweede vraag die dan voorligt is of de beklaagde advocaten gehouden zijn om aan de uitvraag te voldoen en zo ja op, welke grond. Het hof lijkt nu juist die prangende vraag niet als zodanig te beantwoorden, want het maakt een wat lastig te doorgronden denkstap. Bepalend voor deze tweede vraag is volgens het hof namelijk ‘of de uitvraag redelijk is’, waarmee het hof impliceert dat medewerking aan een onredelijke uitvraag mag worden geweigerd dan wel niet onbetamelijk is. Dit wordt niet uitgewerkt omdat het hof direct overschakelt op de vraag langs welke weg een weige-

ring dient te worden gehandhaafd, nog voordat de vraag is beantwoord *waarom* de advocaten *a priori* aan de uitvraag moeten voldoen, met het gevolg dat weigering noopt tot handhavend optreden door de deken.
Uit de gemotiveerde onderbouwing van de Amsterdamse deken waarom hij kort gezegd juist de uitvraag in deze vorm nodig heeft om zijn toezichthoudende taak adequaat uit te voeren, trekt het hof de conclusie dat de uitvraag 'niet onredelijk' is.
Dit oordeel lijkt te wijzen op een toets aan artikel 5:13 Awb waarin staat dat een toezichthouder zijn bevoegdheden alleen gebruikt voor zover dat redelijkerwijze noodzakelijk is. Waarom vindt het hof de uitvraag niet onredelijk? Zou een positieve accountantsverklaring niet kunnen volstaan in plaats van het opvragen en onderzoeken van alle kengetallen? Daarmee blijft ook de vraag van de *grondslag* van de verplichting tot medewerking onbeantwoord. Of moet die impliciet worden gelezen in artikel 5:20 Awb? In elk geval is die grondslag volgens het hof niet te vinden in het tuchtrecht.[5]
Dat laatste is van belang bij de slotvraag die het hof adresseert: partijen hebben het hof gevraagd om zich uit te laten over welke weg (de tuchtrechtelijke of bestuursrechtelijke) dient te worden gevolgd bij een weigering aan de uitvraag te voldoen. De standpunten van de Amsterdamse deken en de landelijk deken lopen hier uiteen. Volgens de eerste was er geen sprake van een keuze omdat hij destijds geen ander instrument tot zijn beschikking had dan het dekenbezwaar. Pas sinds 1 juli 2021 zijn de last onder dwangsom en de last onder bestuursdwang ingevoerd op het niet-voldoen aan de verplichting op grond van artikel 5:16 Awb.[6] De landelijk deken volgt nadrukkelijk het bestuursrechtelijke spoor: aangezien de grondslag van de uitvraag een bestuursrechtelijke bevoegdheid betreft, is handhaving ervan volgens hem uitsluitend mogelijk langs bestuursrechtelijke weg; het tuchtrecht ziet alleen op klachten en de concrete aanwijzing van niet norm-conform gedrag; en de tuchtrechtelijke weg zou minder waarborgen dan de bestuursrechtelijke (zonder dat uit de beslissing duidelijk wordt voor wie dat consequenties heeft); tot slot gaat het tuchtrecht uit van persoonlijke verwijtbaarheid, waar de kengetallen bij kantoren worden opgevraagd, aldus de landelijk deken.
Het hof hakt deze gordiaanse knoop door met de verwerping van het standpunt van de landelijk deken en de vaststelling dat de Amsterdamse deken destijds geen andere weg kon volgen dan die van het dekenbezwaar. Wij blijven dan ook een beetje op onze honger zitten, omdat het hof zich niet verder wil uitlaten over de te ontwikkelen tweewegenleer, anders dan dat het aan de deken is om te kiezen voor het geëigende handhavingsinstrument. Wel overweegt het hof nadrukkelijk dat het de deken ook in het kader van zijn toezichthoudende werkzaamheden vrijstaat een tuchtprocedure te starten.
Het eindoordeel van het hof luidt dat de deken de weigering om te voldoen aan de uitvraag tuchtrechtelijk kan handhaven en laten toetsen. Door niet onverkort aan het verzoek van de deken te voldoen, hebben de advocaten het toezicht van de deken belemmerd en dat is hen tuchtrechtelijk aan te rekenen.
Zoals gesignaleerd, lijkt er in deze voor het overige niet-onbegrijpelijke motivering een belangrijke schakel te ontbreken: de grondslag voor gehoudenheid aan de uitvraag. Is dat louter belemmering van het toezicht? Dat valt niet goed aan te nemen, omdat er pas sprake kan zijn van belemmering als er op de eerste plaats een verplichting bestaat om aan de uitvraag te voldoen. De realiteit is dat de deken een dekenbezwaar heeft ingediend bij de tuchtrechter, een ambtshalve klacht. Een klacht over gedragingen van een advocaat maakt de bevoegdheid van de tuchtrechter een gegeven. Daarmee is het speelveld tuchtrechtelijk van aard en worden de spelregels gedicteerd door de open en pluriforme tuchtnorm van artikel 46 Advocatenwet. De bevoegde tuchtrechter zal dan op zoek moeten naar een tuchtrechtelijk, deontologisch 'haakje'.[7] De vraag die openblijft, is welke deelnorm nu de grondslag vormt voor de verplichting om mee te werken aan de uitvraag. Het hof stelt immers vast dat de uitvraag zijn grondslag niet kan vinden in het tuchtrecht. *We are still confused, but on a higher level*.

NOTEN

1 Robert Sanders is tuchtrechtadvocaat bij De Clercq Advocaten Notariaat in Leiden. Roland Mans is bestuursrechtadvocaat bij Corten De Geer Advocaten in Amsterdam.
2 Het gaat dan om gegevens over de (vlottende) activa en (vlottende) passiva uit de balans en om gegevens uit de staat van baten en lasten.
3 Zie voor een uitvoerige analyse van deze zaak ons artikel 'De raad in spagaat. Tuchtrechter in het voetspoor bestuursrechter?', *Adv.bl.* 2021-03, p. 54-55.
4 Beklaagde advocaten hebben het voorrecht altijd hoger beroep in te stellen, ook als het een voor hen gunstig uitgevallen beslissing betreft waarbij de klacht ongegrond is verklaard (artikel 56 lid 1 sub c Advw).
5 Zie r.o. 5.28 van de hofbeslissing.
6 Met de toevoeging van een derde lid aan artikel 5:20 Awb: het bestuursorgaan onder verantwoordelijkheid waarvan de toezichthouder werkzaam is, is bevoegd tot oplegging van een last onder bestuursdwang ter handhaving van de medewerkingsplicht (jo. artikel 5:32 lid 1 Awb).
7 Zo is het vaste jurisprudentie dat de tuchtrechter niet oordeelt over voorgelegde strafbare feiten die mogelijk door de beklaagde advocaat zijn gepleegd, maar wordt onderzocht of in het voorgelegde feitencomplex een of andere deontologische inbreuk te ontdekken valt.

LAWYERS FOR LAWYERS

‘De advocaten in bezet gebied **zijn onze mensen**’

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Hoe is de advocatuur in Oekraïne eraan toe? Een videogesprek met landelijk deken Lydia Izovitova, over de dreiging van Rusland en andere zaken.

Wie aan Oekraïne denkt, denkt aan spanningen met Rusland. Welke dreiging gaat er voor de advocatuur uit van de troepenverzameling aan de oostgrens? De deken van de landelijke advocatenorde Lydia Izovitova wijdt er liever niet over uit: ‘Rusland is denk ik niet erg geïnteresseerd in de Oekraïense advocatuur, ze hebben andere belangen op het oog.’

Lydia Izovitova

Op de vraag welke belangen dan, gaat Izovitova niet in, ze vervolgt: ‘Na de annexatie door Rusland van gebieden in Oost-Oekraïne zijn de advocaten die daar werken gewoon lid van onze orde gebleven. Zij kunnen door het ontstaan van de grens mogelijk niet al hun werk voortzetten – misschien kunnen ze niet reizen, misschien wordt het werk ze onmogelijk gemaakt, misschien worden ze vervolgd, wij kunnen dat niet traceren. Daarom hebben we besloten ze vrij te stellen van hun bijdrage aan de orde. Het zijn onze mensen en wij steunen ze. We rekenen erop dat in de toekomst deze gebieden weer deel zullen uitmaken van Oekraïne.’

KRIMSCHATTEN

Dat brengt ons op de ‘Krimschatten’ die het Allard Pierson Museum vóór de annexatie leende van musea op de Krim, en waarover het gerechtshof Amsterdam op 26 oktober oordeelde dat ze moeten worden teruggegeven aan de Staat Oekraïne, ter bewaring totdat de situatie op de Krim is gestabiliseerd.

Izovitova: ‘Dat was voor ons een patriottisch moment. Rechters doen uitspraken op basis van de wet, maar dit is zo’n uitzonderlijk geval waarin een juridische uitspraak grote politieke gevolgen kan hebben. Als de Krimschatten aan de Russische autoriteiten hadden moeten worden teruggegeven, zouden ze dat hebben uitgelegd als een erkenning dat de Krim van Rusland is.’

ONAFHANKELIJKE ORDE

Los van de Russische dreiging, staat de Oekraïense balie in eigen huis ook voor de nodige uitdagingen. Sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991 heeft de advocatuur een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Aanvankelijk viel de beroepsgroep rechtstreeks onder het ministerie van Justitie. ‘We hadden het geluk dat de Raad van Europa ons land bij onze toetreding in 1995 verplichtte tot het oprichten van een volledig onafhankelijke orde van advocaten,’ zegt Izovitova.

In 2012 werd een wet ingevoerd die advocaten een gelijkwaardige positie gaf in het juridische proces. Maar het blijft knokken, aldus de deken.

Zo kregen advocaten het recht om bewijs te verzamelen en hun bevindingen bij de rechter te presenteren, maar ziet Izovitova een mogelijk verband met het probleem dat de autoriteiten advocaten identificeren met hun cliënten. ‘Niet uit onwetendheid, maar om advocaten onder druk te zetten. De autoriteiten zijn bang dat ze er op de zitting slecht op staan, of dat verdachten zelfs vrijuit gaan vanwege technische fouten.’

ONRECHTMATIG BEWIJS

De wet uit 2012 voorziet er ook in dat een vertegenwoordiger van de orde aanwezig mag zijn bij politie-invallen. Izovitova: ‘Als wij constateren dat daarbij fouten worden gemaakt, kan dat ertoe leiden dat de rechter het bewijs niet toelaat omdat het onrechtmatig is verkregen.’

Ook dat is niet tot ieders genoegen. ‘De voorzitter van ons hoogste gerechtshof zei zelfs dat als advocaten professioneel zo sterk blijven staan, er te weinig veroordelingen zouden komen. Onze reactie: het hof moet zich bezighouden met rechtspreken, niet met de statistieken.’

De grootste kwestie is volgens Izovitova op dit moment de gefinancierde rechtsbijstand: ‘De overheid moet dit alleen financieren en faciliteren, maar ambtenaren eisen inzage in dossiers. Ze vinden dat ze alles mogen zien en bevragen advocaten over hun aanpak. Als die hen niet bevalt, kan het zijn dat de advocaat niet betaald wordt of geen zaken meer krijgt. Zo beïnvloedt de uitvoerende macht de positie van elke advocaat die zich met gefinancierde rechtsbijstand bezighoudt. Dit is in strijd met de vertrouwelijkheid waar cliënten recht op hebben. Terwijl we als landelijke orde in elke regio deskundige commissies hebben die de kwaliteit van rechtshulp beoordelen en daar disciplinaire gevolgen aan kunnen verbinden.’

IN VERBAND MET DE AANHOUDENDE GROEI VAN ONZE FAMILIERECHT-PRAKTIJK ZIJN WIJ OP ZOEK NAAR **EEN ADVOCAAT-MEDEWERKER M/V (GEVORDERD ADVOCAAT-STAGIAIR)**

WEB advocaten

die de advocaat-stage (bijna) heeft afgerond en een jaar of meer relevante werkervaring heeft opgedaan in het personen- en familierecht. Na een inwerkperiode zal de advocaat zelfstandig werkzaam zijn binnen de familierechtpraktijk. De juiste kandidaat is een resultaatgerichte professional met sympathie voor het vak en empathie voor de cliënt. Wonen in de buurt van de regio Drechtsteden is een pré.

Als jij de ambitie hebt om onze nieuwe collega te worden, dan ontvangen wij graag jouw motivatie in een korte brief en jouw CV. Je kunt deze zenden aan: **caroline@webadvocaten.com**

WIJNKAMP
Rechtsanwaltskanzlei / Lawfirm

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Communicatie in de Nederlandse taal
Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht
Internationaal handelsrecht en vakantiehuizenproblematiek

Gewerbegebiet 3 / Top 5
6493 Mils bei Imst • Tirol • Austria
T: 0043 - 5418 20 400 M: office@wlawfirm.eu W: www.bergsportrecht.eu

IIR

Bekijk het volledige opleidingsaanbod met actuele data op iir.nl/ict-recht

Opleidingen en conferenties in het juridische vakgebied

Ervaren professionals en vakgenoten bieden u theorie én praktische handvatten gericht op uw eigen juridische praktijk. Onze trainingen spelen in op de actualiteit en zijn inclusief PO-punten van de Orde van Advocaten. IIR biedt al meer dan 30 jaar passende trainingen binnen uw vakgebied aan.

- **WHOA Herstructureringsdeskundige**
  Start 15 februari 2022 | 18 PO-punten
- **Verdieping van de ICT-contractspraktijk**
  Start 8 maart 2022 | 24 PO-punten
- **Cybersecurity voor Juristen**
  Start 6 april 2022 | 18 PO-punten
- **Duurzaamheid en Recht**
  Start 12 april 2022 | 18 PO-punten
- **Bedrijfskunde voor Juristen**
  Start 11 juni 2022 | 21 PO-punten

OUTVIE
Connecting Knowledge & Networking

Let op!
IIR verandert per 1 januari van naam: Outvie!

Opleidingen van de hoogste kwaliteit, zoals u gewend bent. Houd de website iir.nl in de gaten.

KUIJPERS & NILLESEN advocaten

Kuijpers & Nillesen advocaten, vestiging Amsterdam, is op zoek naar een (gevorderd) advocaat-stagiaire.

De advocaten van Kuijpers & Nillesen zijn gespecialiseerd in het bijstaan van verdachten in verschillende soorten strafrechtelijke procedures, en werken daarbij in een informele sfeer nauw samen.

Ben jij ambitieus, toe aan een uitdaging en daarnaast in staat om zelfstandig binnen teamverband te werken?

Solliciteer dan uiterlijk 15 februari 2022 door het sturen van je motivatiebrief (max 1 pagina) en cv aan t.boersma@knadvocaten.nl. Relevante werkervaring binnen het strafrecht is een pré.

Falckstraat 14 1017 VW | Amsterdam | 020 420 20 42 | kuijpersnillesen.nl

De sociale praktijk: **noblesse oblige of een overheidstaak?**

DOOR / CAREN SCHIPPERUS

De Wijchense advocaat Caren Schipperus bepleit onderzoek naar een fonds dat beoogt het honorarium in toevoegingsdossiers aan te vullen. Advocaten zouden naar rato van draagkracht een bijdrage kunnen leveren aan het fonds.

In de oktober-editie van het *Advocatenblad* las ik over stagiairs van de Zuidas die tijdelijk werken in de sociale praktijk om aan hun procesverplichtingen te voldoen, waar het sociale kantoor in sommige gevallen een vergoeding van € 2.000 per maand voor krijgt.
Er lijken verschillende (op zichzelf losstaande) randstedelijke initiatieven te zijn gestart om vanuit grote kantoren meer te doen aan rechtsbijstand aan minvermogenden (al dan niet via stichtingen) of meer onderling contact te hebben. Dit wordt gepresenteerd in het artikel als 'steentje bijdragen' en gaat in één adem door: het is niet de bedoeling is dat iedere advocaat sociale rechtshulp zou moeten verlenen en ook is een verplicht fonds waarin goed verdienende advocaten een bijdrage storten voor de (mede)bekostiging van sociale advocatuur geen goed idee.
Ik las ook het interview met minister Sander Dekker. Hij omzeilt zoals gebruikelijk principiële, rechtsstatelijke vragen met een praktische benadering. 'Een financiële bijdrage [van de gehele advocatuur] aan het voltallige stelsel, kan best', aldus de minister. Hij is teleurgesteld dat de NOvA en de VSAN hier niks in zien.
Met mijn kantoor verleen ik – naast hoofdzakelijk betalende juridische dienstverlening – rechtshulp op basis van gefinancierde rechtsbijstand.
In 22 van de 23 behandelde dossiers hebben wij onder de kostprijs gewerkt (circa 800 uur werk, gemiddeld gedeclareerd tarief van 52 euro per uur versus een kostprijs van 94 euro per uur). Eén toevoeging 'viel om'. Ook als de vergoeding per punt omhoog gaat, verwacht ik niet dat ik uit de kosten kom.
Als ik het interview met de minister lees, denk ik: ja, een bijdrage van de grote kantoren zou mijn probleem kunnen oplossen. Als ik het artikel over de samenwerking lees, dan denk ik: nee, geen van deze (prille) vormen van samenwerking lost mijn probleem op. Al te gemakkelijk zou ik mij daarmee in het kamp van de minister kunnen scharen. Uit zo'n collectief fonds zou ik graag mijn vergoeding (laten) aanvullen tot het kostprijsminimum.
Volgens de NOvA is het waarborgen en financieren van een goede toegang tot het recht voor minvermogenden een grondwettelijke overheidstaak.
Artikel 18 Grondwet bepaalt het volgende:
Ieder kan zich in rechte en administratief beroep doen bijstaan. De wet stelt regels omtrent het verlenen van rechtsbijstand aan minder draagkrachtigen.
Deze wet is de Wet op de rechtsbijstand. Op grond daarvan kunnen minder draagkrachtigen aanspraak maken op juridische dienstverlening door een advocaat, tegen een door de overheid bepaalde vergoeding.
Als de vergoeding zo laag is dat geen advocaat meer bereid is daarvoor rechtsbijstand te verlenen, verzaakt de overheid haar grondwettelijke verplichting. Het verhogen

van de vergoeding is daarvoor de beste remedie.
Uit het interview met de minister kan worden afgeleid dat wie volgens hem een goed belegde boterham verdient aan de privileges waar een advocaat (of diens cliënt) aanspraak op maakt (procesmonopolie, geheimhouding, verschoningsrecht), in ruil daarvoor ook iets kan doen aan rechtshulp voor minder draagkrachtigen (lees: in tijd en/of in geld).
In de basis geldt natuurlijk dat als de overheid wil nivelleren, aan haar het instrument van belastingheffing en de invoering van een toptarief ten dienste staat. De advocatuur staat hier verder geheel buiten.
Maar toch. Is voor ons advocaten hierin echt geen enkele rol weggelegd? Kunnen wij stellen 'Red de Rechtsstaat' en daarvoor alleen naar de overheid wijzen? Is het verschil in omzet en verdiensten binnen de balie, inderdaad geheel irrelevant?
De suggestie van onderlinge cofinanciering werd aanvankelijk met een proefballonnetje door een demissionaire minister opgelaten, maar wie volgt hem straks op? Zou een nieuw kabinet een ander standpunt innemen? Ik acht het zeer wel voorstelbaar dat in het huidige tijdsgewricht een nieuw kabinet met steun van de Tweede Kamer wetgeving in procedure brengt die in lijn is met de denkwijze van minister Dekker. Volstaat dan als reactie: 'Het bekostigen van de gefinancierde rechtsbijstand is geheel een zaak van de overheid.'? Ik ben bang van niet.
Wat mij bezighoudt, is de vraag: wat betekent het om advocaat te zijn? De meeste advocaten hebben een bevoorrechte positie in de maatschappij. Ze hebben een goede opleiding genoten en beschikken over kennis en kunde waarmee ze mensen kunnen helpen en tegelijk een goede boterham verdienen. Ze verkeren op de hogere treden van de maatschappelijke ladder. Het vak van advocaat is in zekere zin eervol. We praten dan ook nog vaak over 'honorarium' als verwijzing naar het vroegere ereloon dat wij voor onze diensten mogen ontvangen. Wie in zoverre bevoorrecht is, is in mijn ogen verplicht om zich in te zetten voor de gemeenschappelijke zaak. Dit noemt men 'noblesse oblige'. Ook minister Dekker heeft hier de mond van vol.
In mijn persoonlijke opvatting staat 'noblesse oblige' als ongeschreven kernwaarde naast die van artikel 10a Advocatenwet. Voor mij houdt dat in dat ik vanzelfsprekend binnen de rechtsgebieden waarin mijn kantoor thuis is, rechtsbijstand aanbied aan minder draagkrachtigen, ook als ik daar substantieel minder aan verdien. Ik ben bereid deze zaken tegen kostprijs te doen, nu ik er in mijn praktijk niet van afhankelijk ben.
Wie googelt op 'noblesse oblige advocaat' vindt weinig treffers. Meest prominent is een artikel in *de Volkskrant* van 23 september 2000 van Roelf Stutterheim[1]: *Er is echter geen enkele goede reden om de 'sociale' rechtshulp voor rekening te laten komen van de sociale advocatuur. Rechtshulp moet uit de sfeer van de armenzorg, zoals ook is gebeurd met de medische zorg. Niet de opbrengst maar het rechtsstatelijke en sociale aspect van rechtshulp dient centraal te staan. 'Noblesse Oblige' is een schuld van de toptwintig aan de helft van Nederland. De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen, ook die van de niet renderende rechtsgebieden. De gemiddelde omzet van de toptwintig advocatenkantoren is tenminste vijftig miljoen gulden. Wat let de kantoren enkele procenten meer te besteden aan iets wat zij zelf zien als de spil van de samenleving?*
Ook Folkert Jensma neemt hier over stelling in[2]. Hij meent dat advocaten lippendienst bewijzen aan de rechtsstaat, maar daar in de praktijk bitter weinig van terecht brengen.
Het principe dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen, is in de advocatuur niet onbekend. De hoofdelijke omslag is gestaffeld naar rato van het inkomen. Via de hoofdelijke omslag wordt het bureau van de orde betaald en worden allerlei activiteiten bekostigd die in het belang worden geacht van de advocatuur. Wie meer verdient, draagt daar meer aan bij.
Kennelijk vindt de beroepsgroep dat het niet 'ieder voor zich is' binnen de advocatuur. Anders zouden initiatieven om de samenwerking te versterken niet zijn ontstaan met een heuse kwartiermaker aan het roer. Maar waarom houdt dat abrupt op als het gaat om een rechtstreekse bijdrage van de advocatuur in een fonds waaruit het honorarium in een toevoegingsdossier op een bepaald minimum kan worden gebracht? Waarom past het ene wel bij de advocatuur en het andere niet?
Ik bepleit de nadere verkenning van de mogelijkheid om, via een met de hoofdelijke omslag vergelijkbaar stelsel, vanuit de advocatuur zelf een fonds te vormen, zodat niemand in de advocatuur minder draagkrachtigen hoeft bij te staan onder de kostprijs. Misschien is de rekenexercitie zo ingewikkeld of blijkt het benodigde bedrag zo groot dat daarmee vast komt te staan dat het onhaalbaar is. In dat geval ligt er een extra gegeven op tafel waarmee de discussie met de politiek kan worden voortgezet.

Caren Schipperus is advocaat en directeur bij ALEX advocaten B.V. in Wijchen, gespecialiseerd in bestuursrecht, vastgoedrecht en omgevingsrecht.

NOTEN

1 https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/noblesse-oblige~b35fb862/.
2 https://www.mr-online.nl/folkert-jensma-geselt-advocaten/.

REVIEW AWARDS 2021

Top 100 advocatenkantoren met de hoogste cliënttevredenheid

Ruim 2.000 advocaten maken dagelijks gebruik van Advocaatscore. Software om reviews te verzamelen en te koppelen aan hun website en Google. Hieronder de top 100 kantoren met de hoogste cliënttevredenheid van het afgelopen jaar. Middels een algoritme wordt deze top 100 zorgvuldig opgesteld. Advocaatscore feliciteert alle winnaars met de behaalde prestatie!

1 **Kroes Advocaten**
Amsterdam - **135** beoordelingen

2 **Everaert Advocaten**
Amsterdam - **138** beoordelingen

3 **Beukers & Faber Strafrecht Advocaten**
Eindhoven - **99** beoordelingen

4 **Delissen Martens Advocaten**
Den Haag - **110** beoordelingen

5 **EBH Legal**
Honselersdijk - **84** beoordelingen

6 **Hanze Advocaat**
Zwolle - **69** beoordelingen

7 **AZR Law**
Den Haag - **68** beoordelingen

8 **Van Dijk c.s. Advocaten**
Maastricht - **68** beoordelingen

9 **Vogelaar Bosch Spijer Advocaten**
Honselersdijk - **66** beoordelingen

10 **Asselbergs & Klinkhamer Advocaten**
Etten-Leur - **64** beoordelingen

11 **Ace Letselschade Advocaten**
Zwolle - **64** beoordelingen

12 **FORUM Advocaten & Rechtsanwalt**
Groningen - **60** beoordelingen

13 **Van Wassenaer Wytema Letselschade Adv.**
Haarlem - **56** beoordelingen

14 **Huijzer Advocaten**
Papendrecht - **50** beoordelingen

15 **Claassen Advocaten**
Eindhoven - **50** beoordelingen

16 **Goorts + Coppens Advocaten Adviseurs**
Deurne - **49** beoordelingen

17 **Weening Strafrechtadvocaten**
Maastricht - **45** beoordelingen

18 **Kehrens Snoeks Advocaten & Mediators**
Best - **43** beoordelingen

19 **Axius Advocaten & Mediators**
Veenendaal - **43** beoordelingen

20 **Gresnigt & Van Kippersluis Advocaten**
Utrecht - **43** beoordelingen

21 **Spark Advocaten**
Arnhem - **42** beoordelingen

22 **Faire advocatuur & mediation**
Etten-Leur - **41** beoordelingen

23 **Fruytier Lawyers in Business**
Amsterdam - **40** beoordelingen

24 **Kop Advocaten**
Nijmegen - **40** beoordelingen

25 **Arslan & Arslan Advocaten**
Den Haag - **39** beoordelingen

26 **Van Dijk Advocatenkantoor**
Utrecht - **38** beoordelingen

27 **REIN Advocaten en Adviseurs**
Assen - **37** beoordelingen

28 **Poelmann van den Broek Advocaten**
Nijmegen - **37** beoordelingen

29 **Stadhouders Advocaten**
Utrecht - **37** beoordelingen

30 **Franssen Advocaten**
Amsterdam - **35** beoordelingen

31 **Haagrecht Advocaten**
Den Haag - **35** beoordelingen

32 **REX Advocaten**
Wijchen - **35** beoordelingen

33 **Stellicher Advocaten**
Arnhem - **35** beoordelingen

34 **Roelofs & Drubbel - mr. Anjana Bissumbhar**
Almere - **33** beoordelingen

35 **Ten Advocaten**
's-Hertogenbosch - **33** beoordelingen

36 **Voorink Advocaten**
Zutphen - **33** beoordelingen

37 **Jagesar Advocatuur**
Den Haag - **32** beoordelingen

38 **Advocatenkantoor Eisenmann & Ravestijn**
Amsterdam - **31** beoordelingen

39 **Nicola van Vliet Advocatuur**
Breda - **31** beoordelingen

40 **BvR Advocatuur**
Heesch - **30** beoordelingen

41 **Goud Advocaten**
Gorinchem - **29** beoordelingen

42 **Fakiri & van Beuningen Advocaten**
Den Haag - **29** beoordelingen

43 **Küppers & Odekerken Advocaten**
Breda - **28** beoordelingen

44 **SPEE advocaten & mediation**
Maastricht - **28** beoordelingen

45 **Van Keulen & Dirkzwager Advocaten**
Amsterdam - **27** beoordelingen

46 **Pennings & van Haneghem Advocaten**
Rotterdam - **27** beoordelingen

47 **De Haan Advocatenkantoor**
Alblasserdam - **26** beoordelingen

48 **Kuyp Baar advocaten**
Utrecht - **26** beoordelingen

49 **De Brouwer Advocaten**
Rotterdam - **26** beoordelingen

50 **VQ Advocaten**
Oud-Beijerland - **26** beoordelingen

51 **VAN SCHAIK advocaten**
Veenendaal - **26** beoordelingen

52 **Trovatello Verstappen Advocatuur en Mediation**
Helmond - **26** beoordelingen

53 **Meester Leonie**
Eindhoven - **25** beoordelingen

54 **De Koning Advocaten**
Dordrecht - **25** beoordelingen

55 **Wassink Advocatuur**
Wijchen - **25** beoordelingen

56 **Van der Kooij Besters Advocaten**
Amsterdam - **24** beoordelingen

57 **PURA Advocaten**
Deurne - **24** beoordelingen

58 **Maatwerk Advocaten**
Groningen - **24** beoordelingen

59 **Munneke Lourens Advocaten**
Alphen aan den Rijn - **24** beoordelingen

60 **ONS Advocaten**
Eindhoven - **24** beoordelingen

61 **Van den Hoogen & Ruijters Advocaten**
Eindhoven - **23** beoordelingen

62 **Het Wetshuys Advocaten**
Venlo - **23** beoordelingen

63 **VDG advocatuur**
Almelo - **23** beoordelingen

64 **Ben Touhami Advocatenkantoor**
Amersfoort - **22** beoordelingen

65 **C.H. van den Berg Advocatuur**
Alkmaar - **22** beoordelingen

66 **Koppen & Lut Advocaten**
Eindhoven - **22** beoordelingen

67 **BVD Advocaten**
Veenendaal - **22** beoordelingen

68 **Ellen van Swaaij Legal**
Maastricht - **22** beoordelingen

69 **Booij & Partners Advocaten**
Vleuten - **21** beoordelingen

70 **KLAR Slachtofferadvocatuur**
Naaldwijk - **21** beoordelingen

71 **Gitte Stevens Advocatuur**
Roermond - **20** beoordelingen

72 **De Milliano Advocaten**
Katwijk aan Zee - **20** beoordelingen

73 **Rechtdoor**
Almelo - **20** beoordelingen

74 **Trust Advocaten**
Helmond - **20** beoordelingen

75 **Advocaten van Nu**
's-Hertogenbosch - **20** beoordelingen

76 **Van Loo Van Riel Advocaten**
Breda - **20** beoordelingen

77 **Mr. Cuijten Advocatuur**
Valkenswaard - **19** beoordelingen

78 **Advocatenkantoor A. Streefkerk**
Almere - **19** beoordelingen

79 **Drenth Verkaart strafrechtadvocaten**
Breda - **18** beoordelingen

80 **Mr. R.N. van der Ham**
Utrecht - **18** beoordelingen

81 **Advocaat Kim**
Utrecht - **18** beoordelingen

82 **Advocatenkantoor Buitenhuis**
Nieuw-Vennep - **18** beoordelingen

83 **ECHT Advocatuur**
Epe - **18** beoordelingen

84 **MRS Advocaten & Mediation**
Enschede - **18** beoordelingen

85 **Beer advocaten**
Amsterdam - **18** beoordelingen

86 **Advocatenkantoor Legalitas**
Hilversum - **17** beoordelingen

87 **Advocatenkantoor Vahl**
Barneveld - **17** beoordelingen

88 **Groenewoud Advocatuur-Mediation**
Nieuw-Vennep - **17** beoordelingen

89 **KienhuisHoving advocaten en notarissen**
Enschede - **17** beoordelingen

90 **Loonstein Advocaten**
Amsterdam - **17** beoordelingen

91 **Mr. Spithoff**
Zwolle - **17** beoordelingen

92 **Wybenga advocaten**
Rotterdam - **17** beoordelingen

93 **AV&L Advocatuur & Mediation**
Arnhem - **16** beoordelingen

94 **Endé Advocatuur**
Hilversum - **16** beoordelingen

95 **Van Barneveld Advocaten**
Oosterbeek - **16** beoordelingen

96 **Meester in verbinding**
Ede - **15** beoordelingen

97 **Stijn Maas**
Amersfoort - **15** beoordelingen

98 **Jansen Mulder Advocaten**
Apeldoorn - **15** beoordelingen

99 **Cleerdin & Hamer Advocaten**
Amsterdam - **15** beoordelingen

100 **Voetnoot Advocaten**
Utrecht - **15** beoordelingen

Advocaatscore
2021
★★★

Reviews over Kroes Advocaten

Professional service that guarantees peace of mind

"It was a pleasure to use their services. They communicated professionally and clearly, making the entire IND process effortless and stress-free for us."

- Christiaan, Amsterdam

They put value before money

"Fast communication, Efficient answers, Very helpful, Great service overall.

If you are looking for someone who is there to help, this is the place!"

- Maria, Zaandam

Wilt u ook reviews gaan verzamelen en delen?
Bel of mail naar 088 - 833 88 38 of info@advocaatscore.nl

INHOUD

Publicatiedatum 21 december 2021

101e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Coördinatie
Tatiana Scheltema

Illustraties
Floris Tilanus

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Eindredactie
Tatiana Scheltema

Correctie
Sandra Braakmann

Citeerwijze
Adv.bl. 2021-10, Kroniek Straf(proces)recht 2021, p.

Aan dit nummer werkten mee
Nikki Alberts, Rachel Bruinen, Dirk Dammers, Alexandra Emsbroek, Jan Hoek, Geert-Jan Kruizinga, Rick van Leusden, Robert Malewicz, Patrick van der Meij, Carlijn Nieuwenhuis, Paul van Putten, Diederick van Rinsum, Melissa Slaghekke, Aimée Timorason, Paul Verweijen

Digitaal
Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op Advocatenblad.nl/kronieken.

Kroniek Straf(proces)recht 2021

49 Inleiding: Hoogspanning en wraking met de minister voor Rechtsbescherming als lachende derde
51 Voorlopige hechtenis
52 Getuigen
55 Aanwezigheidsrecht en verschijningsplicht
56 Versleutelde communicatie
58 Opsporingsbevoegdheden
59 Vormverzuimen
- **60** Niet-ontvankelijkheid
- **60** Bewijsuitsluiting
- **62** Strafvermindering

62 Materieel Strafrecht
- **62** Medeplegen

63 Criminele organisatie
64 Opiumwet
66 Poging en voorbereiding
67 Strafuitsluitingsgronden
68 Zeden
69 Nieuwe strafbaarstelling geweldsaanwending opsporingsambtenaar
70 Penitentiair recht
- **70** Wet straffen en beschermen
- **70** Voorwaardelijke invrijheidstelling (VI-regeling)
- **71** Verlof
- **72** Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA)
- **72** Penitentiair Programma (vanaf 1 december 2021)

73 De zaak-Hümeyra en de verhoging van het strafmaximum
73 Tot slot: nog enkele wetsvoorstellen
- **73** Innovatiewetsvoorstel
- **74** Modernisering zedenwetgeving
- **74** Taakstrafverbod

HOI 2021 KEURMERK
Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

KRONIEK STRAF(PROCES)RECHT 2021

DOOR / NIKKI ALBERTS, RACHEL BRUINEN, DIRK DAMMERS, ALEXANDRA EMSBROEK, JAN HOEK, GEERT-JAN KRUIZINGA, RICK VAN LEUSDEN, ROBERT MALEWICZ, PATRICK VAN DER MEIJ, CARLIJN NIEUWENHUIS, PAUL VAN PUTTEN, DIEDERICK VAN RINSUM, MELISSA SLAGHEKKE, AIMÉE TIMORASON & PAUL VERWEIJEN.

Deze Kroniek is een bespreking van de meest relevante ontwikkelingen voor de strafrechtpraktijk en is gebaseerd op jurisprudentie, wetgeving en literatuur.

INLEIDING: HOOGSPANNING EN WRAKING MET DE MINISTER VOOR RECHTSBESCHERMING ALS LACHENDE DERDE

Voor de strafrechtspleging was 2021 een veelbewogen jaar, wat zich uitte in tal van ontwikkelingen. Zo deelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) een aantal ferme, directe tikken uit aan Nederland, werd in de zittingszaal fel gestreden om meer informatie over de totstandkoming van de Encrochat-hack en nam de polariteit in een aantal belangwekkende strafzaken als Marengo en Pulheim (de moord op Derk Wiersum) toe. Het strafrecht staat onder hoogspanning en dat dit ook levensgevaar met zich brengt, werd opnieuw schrikbarend duidelijk met de liquidatie van Peter R. de Vries. De journalist werd op 6 juli 2021 op klaarlichte dag van dichtbij neergeschoten en kwam uiteindelijk op 15 juli 2021 te overlijden. Algemeen werd aangenomen dat de moord direct verband hield met de rol van De Vries als vertrouwenspersoon van de kroongetuige in het Marengo-proces. Een verband met de Marengo-zaak werd door het OM ook aangenomen in de Pulheim-zaak, al werd door de verdediging het alternatieve scenario geschetst dat het ook zou kunnen zijn gegaan om een uit de hand gelopen diefstal van een horloge of een poging tot ontvoering. Voor de rechtbank Amsterdam (ECLI:NL:RBAMS:2021:5665 en ECLI:NL:RBAMS:2021:5666) stond echter wel vast dat het in de Pulheim-zaak draaide om 'een huurmoord op een dienaar van de rechtsstaat' en dat de verdachten in elk geval wisten dat het beoogde slachtoffer een advocaat was. De rechtbank veroordeelde beide verdachten tot dertig jaar gevangenisstraf. Zowel het OM als de verdediging gingen tegen het vonnis in hoger beroep. Vanuit juridisch oogpunt zijn de vonnissen in de Pulheim-zaak vooral interessant vanwege de overwegingen in de bewezenverklaring over het medeplegen van de moord en de constatering van een vormverzuim zonder sanctionering ten aanzien van het opvragen van telecomgegevens.

De zaak kenmerkte zich zoals gezegd ook door de felle strijd in de zittingszaal tussen het OM en de verdediging. In reactie op de stellingen van de verdediging dat justitie zich schuldig had gemaakt aan misleiding, dat het hele rechercheonderzoek zo de prullenbak in kon en dat het onderzoek 'een aanval op de rechtsstaat van binnenuit' vormde, verweten de officieren van justitie de advocaten te grote woorden te gebruiken waarover niet was nagedacht en die niet pasten bij een zaak van dit kaliber.[1] Het was niet de eerste en niet de enige zaak waarin de strafrechtadvocaten werd verweten dat zij hun boekje te buiten gingen. In een zaak die diende bij de rechtbank Amsterdam laakte de officier van justitie het feit dat twee verdachten met zijns inziens duidelijk tegenstrijdige belangen kort na de piketfase waren overgestapt naar één en dezelfde advocaat. Op basis van een vergelijking met het boek *Narconomics. How to run a drug cartel* van Tom Wainwright opperde de officier van justitie dat criminele organisaties net als legale bedrijven een juridische afdeling hebben, daarmee de suggestie wekkend dat de advocaat in kwestie een dergelijke rol vervulde voor het drugskartel. 'De advocaat zal erop toezien dat de verdachten niet te veel zeggen over elkaar, over hun directe contacten of hun opdrachtgever. Daarmee zeg ik in deze zaak niets onoorbaars: ik zeg wat in vergelijkbare zaken gebruikelijk is.'[2] Het leidde uiteindelijk tot een kort geding waarin de advocaat rectificatie vorderde die werd toegewezen omdat de uitlatingen onrechtmatig waren (ECLI:NL:RBDHA:2021:11447). De media berichtten ook dat de betreffende advocaat de rechtbank

De auteurs zijn medewerkers van de strafsectie bij Cleerdin & Hamer Advocaten in Amsterdam, Almere en Rotterdam.

al 'furieus' gewraakt had vanwege gebreken in de zittingsplanning.[3] Het beeld ontstaat zo langzamerhand dat wrakingsverzoeken schering en inslag zijn in de strafrechtpraktijk, maar naar ons idee speelt het vooral in strafzaken waarin de belangen groot zijn en de spanningen hoog oplopen. Het is in elk geval nuttig dat de Hoge Raad zo nu en dan arrest wijst ten aanzien van de wrakingsgronden en hoe daarmee om te gaan. Naar aanleiding van een cassatie in het belang der wet uit 2018[4] bevestigde de Hoge Raad nog maar eens de spelregels bij wraking: voor een geslaagde wraking is vereist dat is gebleken van vooringenomenheid van de rechter, die niet kan bestaan in onwelgevallige tussenbeslissingen of een in de ogen van de verdediging tekortschietende motivering daarvan omdat tegen dergelijke beslissingen doorgaans hoger beroep of beroep in cassatie openstaat; wraking is geen verkapt rechtsmiddel. In het arrest van 16 maart 2021 (ECLI:NL:HR:2021:370) stond de vraag centraal onder welke omstandigheden het een gerecht vrijstaat op grond van art. 513 lid 4 Sv een wrakingsverzoek buiten behandeling te laten. In die zaak had het gerechtshof een verzoek tot verschoning al naast zich neergelegd, waarop wraking volgde. Op basis van dezelfde omstandigheden (althans in de ogen van het gerechtshof) werd opnieuw gewraakt en het gerechtshof had om die reden het wrakingsverzoek zelf buiten behandeling gesteld. Dat was volgens de Hoge Raad niet zonder meer begrijpelijk omdat art. 513 lid 4 Sv terughoudend dient te worden toegepast en de raadsman in elk geval stelde dat de wraking op andere feiten en omstandigheid berustte. Wie wraking zegt, zegt Marengo. In die strafzaak zijn alle smaken van wraken en verschonen zo ongeveer wel voorbijgekomen. Op woensdag 12 augustus 2020 had één van de advocaten één van de rechters al verzocht zich te verschonen vanwege een foute opmerking over het korte contact dat die advocaat op de gang van de rechtbank had gehad met één van de medeverdachten van zijn cliënt. Volgens de rechter zou dat gesprekje 'een bepaalde indruk kunnen wekken' waarop de advocaat boos vroeg of dat zou zijn omdat hij Marokkaan was.[5] De excuses van de voorzitter en contemplatie bij de advocaat leidden ertoe dat in dit geval, ondanks de gespannen sfeer, toch geen wrakingsverzoek werd gedaan. Die spanning was gevoed door eerdere, herhaaldelijk geuite, ongefundeerde verdachtmakingen van het OM richting de advocatuur dat die stukken zou lekken naar de organisatie van de hoofdverdachte in Marengo. In de zaak die was aangespannen door één van de beschuldigde advocaten oordeelde de civiele rechter dat het *AD* en de voormalig advocaat van de kroongetuige wegens reputatieschade als gevolg daarvan (deels) onrechtmatig hadden gehandeld (ECLI:NL:RBMNE:2021:3805).
Het eerste echte (afgewezen) wrakingsverzoek in Marengo trof de rechter-commissaris, die scherpe bewoordingen had gebezigd ten aanzien van één van de advocaten van de verdachten.[6] De wrakingsverzoeken bleven niet beperkt tot de verdediging. Ook de advocaten van de kroongetuige wraakten de rechtbank zonder succes omdat die had besloten de bespreking van de persoonlijke omstandigheden waardoor die kroongetuige die zittingsdag geen verklaring kon afleggen, niet achter gesloten deuren te houden (ECLI:NL:RBAMS:2021:3068). Een advocaat van de kroongetuige had ook al een kort geding gevoerd tegen het *AD* omdat die citeerde uit berichten die waren aangetroffen op de mobiele telefoon van de voorlopig gehechte kroongetuige (!). De kortgedingrechter oordeelde daarover dat de vrijheid van meningsuiting in dit geval prevaleerde boven de belangen van de kroongetuige en dat een algeheel publicatieverbod niet aan de orde kon zijn (ECLI:NL:RBAMS:2021:5058). In het tot op heden laatste wrakingsverzoek draaide het ook om berichten vanuit de kroongetuige en wel of die als basis voor nieuwe onderzoekswensen op een openbare zitting mochten worden benoemd. Toen de rechtbank aangaf het verzoek van de verdediging tot het voegen van die stukken achter gesloten deuren te zullen behandelen, vormde dat voor een aantal advocaten aanleiding de rechtbank te wraken. De wrakingskamer van de rechtbank deed het wrakingsverzoek af zonder behandeling omdat het hier zou gaan om een rechterlijke tussenbeslissing waartegen nimmer een gegronde wraking kan worden ingesteld volgens de eerder geciteerde vaste jurisprudentie van de Hoge Raad (ECLI:NL:RBAMS:2021:5207). Ten opzichte van art. 513 lid 4 Sv was dit weer een bijzondere situatie omdat het niet de zittingscombinatie zelf was die besliste voort te gaan zonder behandeling van het wrakingsverzoek, maar juist de wrakingskamer.
De Marengo-gifbeker was daarna nog niet leeg. Op vrijdag 8 oktober 2021 werd één van de advocaten van de hoofdverdachte in die zaak gearresteerd op verdenking van deelname aan een criminele organisatie. De advocaat was de neef van die hoofdverdachte en was al langer bij justitie in het vizier, mede vanwege de verdenking van voortgezet handelen als verlengstuk van die hoofdverdachte (drugs en witwassen) en het voorbereiden van een uitbraakpoging. Van de advocaat in kwestie zijn gegevensdragers en andere stukken in beslag genomen (klaagschrift ongegrond ECLI:NL:RBAMS:2021:6284). Het vormde voor demissionair minister voor Rechtsbescherming Dekker aanleiding 'om te onderzoeken of de bevoegdheden van de instanties om, preventief dan wel repressief, op te treden tegen (voortgezet) crimineel handelen door of via geprivilegieerde personen, nog voldoen in het licht van de praktijken waarvan de zware georganiseerde criminele organisaties zich bedienen'.[7] Het is een bekend patroon dat (vermeende)

misstanden in een concrete zaak gemakkelijk worden aangegrepen om de gehele advocatuur te beknotten. Mede op basis van een WODC-rapport uit 2020[8] maar vooral naar aanleiding van dit incident kondigde de demissionaire minister aan dat een landelijke toezichthouder de regionale tuchtrechtcolleges zal gaan vervangen.[9] De minister erkende nota bene dat het toezicht in de afgelopen jaren is verbeterd, maar stelde daarbij gemakshalve zonder onderbouwing dat verdere verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn. De strafrechtadvocatuur is en blijft de kop-van-jut, zoals feitelijk de gehele sociale advocatuur onder deze demissionaire minister. Op één punt haalde Dekker bakzeil, na lang voet bij stuk te hebben gehouden.

De motie bij de begrotingsbehandeling om voor de financiering van de sociale advocatuur voor 2022 een bedrag van € 154 miljoen extra te reserveren, werd met grote meerderheid aangenomen.[10] Dat geld gaat naar het zich laat aanzien in elk geval niet worden opgehoest door de grote commerciële kantoren, bij wie de demissionaire minister op een naar eigen zeggen teleurstellend gesprek is geweest. Dekker overweegt nu die commerciële kantoren te dwingen linksom of rechtsom een financiële bijdrage te leveren.[11]

In beleidskwesties die de strafrechtadvocatuur aangaan, en dan met name de voorgenomen hervormingen van de strafrechtspleging, wordt zij niet altijd betrokken. Zo was de advocatuur de grote afwezige bij de bijeenkomst van de Commissie Implementatie nieuw Wetboek van Strafvordering bij de Hoge Raad op 29 oktober 2021. Opmerkelijk, omdat één van de speerpunten van het nieuwe wetboek is om veel procedurele beslissingen naar de voorfase te halen in plaats van die beslissingen pas op de zitting te nemen. 'Alleen spelen advocaten in de huidige voorfase maar al te vaak geen of een hele kleine rol. Zeker als de verdachte niet in voorarrest zit. Dan wordt de advocaat pas besteld als de officier een dagvaarding uitbrengt. Als de wetgever wil dat de verdachte in de voorfase actief gaat "meeprocederen", dan moet er ook eerder rechtsbijstand worden toegekend. Daar is niet in voorzien.'[12] Met in het achterhoofd het wetsvoorstel Innovatiewet Strafvordering dat het ministerie in juni 2021 het licht deed zien,[13] valt te hopen dat een nieuwe minister meer belang zal hechten aan een goed toegeruste strafrechtadvocatuur, in plaats van die te knechten.

VOORLOPIGE HECHTENIS

Al vroeg in het jaar gaf het EHRM duidelijke signalen af dat de Nederlandse strafrechtspleging op een aantal terreinen een andere koers dient te gaan varen. Ten aanzien van de voorlopige hechtenis werden op 9 februari 2021 zelfs drie arresten gewezen met daarin schendingen van art. 5 lid 1 sub c en lid 3 EVRM: de zaken Zohlandt (ECLI:CE:ECHR:2021:0209JUD006949116), Maassen (ECLI:CE:ECHR:2021:0209JUD001098215) en Hasselbaink (ECLI:CE:ECHR:2021:0209JUD007332916). De arresten komen er kort gezegd op neer dat voor de toepassing van het stelsel van vrijheidsbenemende dwangmiddelen in eerste instantie dient te worden gekeken naar alternatieven voor de voorlopige hechtenis, maar dat als wordt besloten dat een verdachte in voorlopige hechtenis kan worden gehouden die beslissing goed dient te worden gemotiveerd. Ook werd expliciet benoemd dat het enkel voortborduren op een eerder genomen beslissing door een eerdere instantie – wat staande praktijk is – geen afdoende motivering is. Het oordeel van het EHRM komt in alle drie de zaken neer op hetzelfde: de motivering schiet tekort als die is gebaseerd op algemeenheden en abstracties in plaats van op concrete feiten en omstandigheden.

Hoewel de praktijk van de voorlopige hechtenis nog altijd weerbarstig is, dient te worden vermeld dat het gerechtshof Den Bosch in meerdere uitspraken het fundamentele belang van vrijheid onderstreepte in een gedegen motivering. Refererend aan de EHRM-arresten overweegt het gerechtshof: 'Vrijheidsbeneming is een zodanig diep in het leven van een burger ingrijpende maatregel dat daarmee uiterst terughoudend moet worden omgegaan. In de rechtspraak van het [EHRM] wordt daarom als uitgangspunt genomen dat de verdachte die nog niet door een daartoe bevoegde rechter is veroordeeld, zijn berechting in vrijheid mag afwachten tenzij er dringende redenen zijn om af te wijken van het uitgangspunt: vrij, tenzij. Van de rechter mag ook op grond van de nationale wetgeving worden verwacht dat hij de beslissing waarbij aan de verdachte de vrijheid

wordt ontnomen naar behoren motiveert en toelicht waarom een uitzondering wordt gemaakt op het recht dat elke verdachte toekomt zijn berechting in vrijheid af te wachten. Die motiveringsplicht bestond overigens al op grond van het Wetboek van Strafvordering.' (ECLI:NL:GHSHE:2021:910). Het gerechtshof Den Bosch overwoog soortgelijk ten aanzien van de verdachte in eerste aanleg waarbij geen zicht is op inhoudelijke behandeling van zijn zaak (ECLI:NL:GHSHE:2021:1687); ten aanzien van de verdachte die in een schorsing liep die bij vonnis wordt opgeheven (ECLI:NL:GHSHE:2021:2031, afwijzing vordering verlenging); en ten aanzien van de verdachte die al gedurende het proces in eerste aanleg in voorlopige hechtenis zit en dan na het vonnis in voorlopige hechtenis blijft op basis van die veroordeling (ECLI:NL:GHSHE:2021:1606, geen schorsing). De motivering van de toepassing van de voorlopige hechtenis staat voorop (ECLI:NL:GHSHE:2021:2792, schorsing). Ook in een arrest van de Hoge Raad wordt dat belang van de motivering in een overweging ten overvloede onderstreept (ECLI:NL:HR:2021:1662). In die zaak werd in cassatie geklaagd over het voortduren van de voorlopige hechtenis in hoger beroep bij gebrek aan gronden. De Hoge Raad oordeelde dat die klacht zag op de situatie van art. 5 lid 1 sub a EVRM in plaats van art. 5 lid 1 sub c EVRM uit de EHRM-arresten, en dat de voorlopige hechtenis in hoger beroep door het gerechtshof in die zaak werd gemotiveerd aan de hand van het veroordelend vonnis. Hoewel de klacht geen doel trof, stelde de Hoge Raad wel dat beslissingen met betrekking tot voorlopige hechtenis telkens een op de concrete zaak toegesneden motivering dienen te bevatten, ook in hoger beroep. Misschien dat het dan toch nog eens goed komt met de motivering van de vrijheidsbeneming.

GETUIGEN

Een ander duidelijk signaal van het EHRM betrof de Nederlandse praktijk van het ondervragingsrecht. Voor het verzoek tot horen van getuigen op zitting is een uitvoerige wettelijke regeling opgetuigd, samen met een voor alle fasen van het strafproces uitgewerkte lijn in de jurisprudentie van de Hoge Raad, waarbij tot voor kort HR 1 juli 2014[14] het belangrijkste overzichtsarrest vormde. Afhankelijk van de procesfase waarin wordt verzocht om getuigen te mogen horen, worden twee criteria gehanteerd bij het beoordelen van die verzoeken: het verdedigingsbelang en het noodzaakscriterium. Voor alle verzoeken gold een stevige motiveringsplicht. Getuigen van wie onvoldoende was gemotiveerd waarom ze gehoord moesten worden, konden door de rechter worden afgewezen. Daarbij werd geen onderscheid gemaakt tussen belastende getuigen uit het dossier en getuigen die voor de verdachte ontlastende verklaringen zouden kunnen afleggen.

Dat alles veranderde dit jaar met het arrest van het EHRM van 19 januari 2021 in de zaak Keskin tegen Nederland (ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD000220516). Keskin werd in Nederland veroordeeld voor het feitelijk leidinggeven aan fraudedelicten. Herhaalde verzoeken om belastende getuigen te mogen horen, waren steeds afgewezen. Daarop wendde Keskin zich tot het EHRM, dat na een uitvoerige analyse van eerder gegeven algemene overwegingen tot een helder kader kwam. In algemene zin overwoog het EHRM dat de primaire taak is te beoordelen of het strafproces in zijn geheel eerlijk is verlopen. Bij die beoordeling dient rekening te worden gehouden met de minimumrechten ex art. 6 lid 3 EVRM, betreffende specifieke aspecten van het recht op een eerlijk proces ex art. 6 lid 1 EVRM. Die bepaling bevat het recht tot het (doen) horen van getuigen *à charge* (*prosecution witnesses*), wier verklaringen als bewijs worden gebezigd voor de veroordeling (belastende verklaringen) en getuigen *à decharge* (*defence witnesses*), wier verklaringen in het voordeel van de verdachte zijn (ontlastende verklaringen). Het EHRM benadrukte dat sprake is van twee te onderscheiden categorieën getuigen met ieder een eigen beoordelingskader. Dat onderscheid werd in de Nederlandse jurisprudentie niet gemaakt.

Voor wat betreft het ondervragingsrecht van getuigen à decharge gaf het EHRM aan dat het beginsel van *equality of arms* niet vereist dat iedere getuige die ontlastend kan verklaren ook moet worden gehoord. Het blijft daarbij een nationale aangelegenheid om de relevantie van bewijs te beoordelen en of een getuige moet worden opgeroepen. Bij de beoordeling of de getuige à decharge moet worden gehoord, kan de volgende driestapstoets worden toegepast,

namelijk (1) of het verzoek voldoende is gemotiveerd en relevant is voor de waarheidsvinding; (2) of de rechtbank de relevantie van de getuigenverklaring heeft beoordeeld en voldoende heeft gemotiveerd waarom wordt afgezien van het oproepen en horen; (3) of die beslissing de algehele eerlijkheid van het proces heeft ondermijnd. Voor het ondervragingsrecht van getuigen à charge geldt een andere benadering. In beginsel moet al het belastende bewijsmateriaal tijdens een openbare zitting aan de verdachte worden gepresenteerd (adversair proces). Uitzonderingen daarop mogen geen inbreuk maken op de verdedigingsrechten. Dat vereist dat de verdachte een effectieve en behoorlijke gelegenheid moet worden geboden om het ondervragingsrecht uit te oefenen (waarheidsgetrouwheid en betrouwbaarheid toetsen). Daarbij bepaalde het EHRM dat de verdachte bij getuigen à charge niet het belang van het horen van die getuigen hoeft aan te tonen. Als het OM beslist dat een bepaald persoon een relevante informatiebron is en zich tijdens het proces baseert op diens verklaring, en indien de rechter die getuigenverklaring gebruikt voor de bewezenverklaring, dan moet in beginsel worden verondersteld dat diens persoonlijke aanwezigheid en ondervraging noodzakelijk zijn. Vervolgens past het EHRM een andere drietrapsraket toe die volgt uit de uitspraak Al-Khawaja & Tahery,[15] namelijk (1) of er een goede reden is voor het afzien van het oproepen en horen van de getuige en als bijgevolg het toelaten van diens verklaring tot het bewijs; (2) of die getuigenverklaring het enige of doorslaggevende bewijs is voor de veroordeling; en (3) of er voldoende compensatie is geboden, waaronder sterke procedurele waarborgen, om het nadeel van de verdediging te compenseren als gevolg van de toelating van niet-getest bewijs en om ervoor te zorgen dat het proces in zijn geheel eerlijk is.
Op basis van deze onderverdeling en stappenschema's kwam het EHRM tot het oordeel dat in de Nederlandse procedure tegen Keskin sprake was van een schending van art. 6 lid 1 jo. lid 3 (d) EVRM. Het oordeel van het Nederlandse gerechtshof was gebaseerd op vaste rechtspraak van de Hoge Raad die onterecht vereist dat getuigenverzoeken altijd moeten worden gemotiveerd, zonder onderscheid te maken tussen verschillende categorieën getuigen. Die motiveringsplicht geldt volgens het EHRM dus niet voor getuigen à charge.
Ook mag bij de beoordeling van een getuigenverzoek niet worden meegewogen dat de verdachte zich op zijn zwijgrecht beroept. Bovendien waren de belastende getuigenverklaringen zodanig belangrijk dat ze waarschijnlijk bepalend waren geweest voor de uitkomst van de zaak. Het feit dat de verdachte zijn versie van de gebeurtenis kenbaar had kunnen maken en de juistheid van de getuigenverklaringen, zoals bij de politie afgelegd, had kunnen betwisten, was daarbij onvoldoende als compenserende factor. Tenslotte had de Nederlandse rechter op geen enkel moment overwogen of vanwege de gebreken in het ondervragingsrecht de procedure in haar geheel nog voldeed aan het recht op een eerlijk proces ex art. 6 EVRM.
Voor de beoordeling van verzoeken tot het horen van belastende getuigen betekende de uitspraak in Keskin veel. Al snel kwam de Hoge Raad met enkele richtinggevende arresten waarin de eisen aan getuigenverzoeken werden bijgesteld. In de eerste belangrijke post-Keskin-uitspraak (ECLI:NL:HR:2021:576) oordeelde de Hoge Raad dat in bepaalde gevallen het belang bij het oproepen en horen van een getuige moet worden verondersteld, zodat van de verdediging geen nadere onderbouwing van dit belang mag worden verwacht, namelijk bij een getuige ten aanzien van wie de verdediging het ondervragingsrecht nog niet heeft kunnen uitoefenen, terwijl deze getuige al – in het vooronderzoek of anderszins – een verklaring heeft afgelegd met een belastende strekking. Het gaat dan om een verklaring die door de rechter voor het bewijs van het ten laste gelegde feit zou kunnen worden, of al is gebruikt. Daarvan is in ieder geval sprake indien de rechter in eerste aanleg een getuigenverklaring voor het bewijs heeft gebruikt en de verdediging in hoger beroep verzoekt deze getuige op te roepen en te (doen) horen. Toch wees de Hoge Raad ook op een paar uitzonderingen en gaf in zijn uitspraak nog enkele aanwijzingen mee. Zo betekent de nieuwe lijn na Keskin niet dat elk verzoek tot het oproepen en horen van een getuige die al een belastende verklaring heeft afgelegd door de rechter zonder meer moet worden toegewezen. Een getuigenverzoek kan nog steeds worden afgewezen op de in art. 288 lid 1 (jo. art. 315) Sv genoemde gronden, die door het EHRM zijn erkend als goede reden voor afwijzing. Het staat de rechter verder vrij om zich een voorlopig oordeel te vormen over het vermoedelijke gewicht van de al door de getuige afgelegde verklaring. De rechter mag de beslissing nemen dat, naar de stand waarin het onderzoek zich op dat moment bevindt, (nog) onvoldoende grond bestaat om het verzoek tot het oproepen en horen van die getuige toe te wijzen. Daarbij wijst de Hoge Raad erop dat de rechter altijd in een later stadium van de procedure anders kan oordelen als opnieuw een getuigenverzoek wordt gedaan. En de rechter kan, alvorens uitspraak te doen, ambtshalve beslissen tot het alsnog oproepen en horen van de getuige. Ook blijft de Hoge Raad benadrukken dat als de verdediging een getuige wenst te ondervragen, zij hiertoe het nodige initiatief neemt door dat met een stellig en duidelijk verzoek en een concreet aangeduide getuige kenbaar te maken. Dat bij belastende getuigen het belang wordt verondersteld, neemt niet weg dat de verdediging er baat bij kan hebben toe te lichten waarom de verklaring belastend is en welke onderdelen worden betwist in samenhang met de onderwerpen

waarover men de getuige wenst te ondervragen. Dat de verdediging een dergelijk verzoek niet bij de eerste gelegenheid indient, biedt op zichzelf géén grond meer voor de afwijzing van het verzoek. Maar inactiviteit van de verdediging kan wel een rol spelen bij de beoordeling of het proces in zijn geheel eerlijk is verlopen. Daarmee sloot de Hoge Raad ook aan bij de overweging van het EHRM dat de rechter, voordat hij einduitspraak doet, moet nagaan of de procedure in haar geheel voldoet aan het recht op een eerlijk proces ex art. 6 EVRM. Zo nodig zal de rechter ambtshalve alsnog over kunnen gaan tot het oproepen en horen van een getuige. Bij de eindbeslissing zal de rechter ook moeten beoordelen of, en zo ja welke gevolgen moeten worden verbonden aan het niet kunnen uitoefenen van het ondervragingsrecht, met behulp van de driestapstoets van het EHRM (zie ECLI:NL:RBAMS:2021:6511).

In een volgend post-Keskin-arrest (ECLI:NL:HR:2021:693) ging het om een aangeefster die door de verdachte, een taxichauffeur, in haar gezicht zou zijn gespuugd. De verdachte had in hoger beroep tijdig een appelschriftuur ingediend en ter terechtzitting in hoger beroep de getuigenverzoeken (voorwaardelijk) herhaald. De verdachte verklaarde wel in discussie te zijn beland met de aangeefster omdat zij de taxirit niet wilde betalen, maar hij betwistte uitdrukkelijk iemand in het gezicht te hebben gespuugd. Het hof wees het verzoek tot het horen van de getuigen af omdat de noodzaak daartoe niet was gebleken en hun verklaringen slechts als *steunbewijs* dienden in relatie tot een ook voor het bewijs ingebrachte foto. Ook hier casseerde de Hoge Raad. Door het hof was miskend dat de verklaringen zich niet beperkten tot de waarneming van spuug op het voorhoofd en de bril, maar dat de waarnemingen tevens betrekking hadden op de gedragingen van de verdachte. Verder had het hof nergens overwogen of door het tot bewijs gebruiken van de door verdachte betwiste verklaringen, zonder dat de verdediging deze getuigen had kunnen ondervragen, de procedure in haar geheel voldeed aan het door art. 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces (driestappentoets). Kort daarop volgde opnieuw een uitspraak waarin de Hoge Raad zijn eigen nieuwe lijn toepaste (ECLI:NL:HR:2021:765). Het ging in deze zaak om de verdenking van een gewelddadige overval op een golfclub. Het gerechtshof wees de verzoeken van de verdediging tot het horen van een medeverdachte (en getuige) af. De noodzaak tot het horen van deze getuige was niet gebleken, het hof had zich in toereikende mate een oordeel kunnen vormen over de inhoud en de *betrouwbaarheid* van de verklaringen. Bovendien, oordeelde het hof, had de raadsman niet concreet benoemd waarover hij de getuige vragen zou willen stellen en had de verdediging het verzoek pas gedaan op de laatste dag van de inhoudelijke behandeling. Dat oordeel hield in cassatie geen stand. De belastende betekenis die het hof aan de voor het bewijs gebruikte verklaringen had toegekend en de omstandigheid dat de verdediging de juistheid van die verklaringen had betwist, maakten dat er een overduidelijk verdedigingsbelang was om de getuige te horen. Daarbij had het hof ook in deze zaak nergens overwogen of door het toch tot bewijs gebruiken van de door de verdachte betwiste verklaring van de medeverdachte, zonder dat de verdediging deze getuige had kunnen ondervragen, de procedure in haar geheel nog wel voldeed aan het door art. 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces (driestappentoets). Daaraan voegde de Hoge Raad toe dat niet volstond dat het hof de *betrouwbaarheid* van de door de getuige afgelegde verklaringen had onderzocht.

Toch blijft de Hoge Raad wel enige eisen stellen aan de onderbouwing van de verzoeken getuigen te mogen horen in de appelschriftuur (ECLI:NL:HR:2021:813). De Hoge Raad oordeelde dat de opgave van getuigen (en deskundigen) bij appelschriftuur ook na Keskin nog steeds voldoende stellig en duidelijk moet worden vermeld en bovendien tijdig moet zijn ingediend (art. 410 lid 1 jo. lid 3 Sv). Zou het verzoek (dat in deze zaak te laat werd ingediend) wel tijdig zijn ingediend, dan worden voor belastende getuigen geen verdere motiveringseisen gesteld. Het verdedigingsbelang wordt dan immers vóóróndersteld, zodat van de verdediging geen nadere onderbouwing mag worden verlangd. Bij de opgave van getuigen in de appelschriftuur ex art. 410 lid 3 Sv is de vermelding van de belastende omstandigheid dan voldoende om het verdedigingsbelang aan te nemen.

De vraag wanneer sprake kan zijn van voldoende compensatie voor de verdediging als een door hen gevraagde getuige niet wordt gehoord, werd besproken in een uitspraak van de Hoge Raad van 1 juni 2021 (ECLI:NL:HR:2021:782). De Hoge Raad oordeelde in cassatie dat de omstandigheid dat de raadsman over een onderwerp onverwacht en daardoor onvoorbereid enkele vragen had gesteld, het oordeel van het hof dat de verdediging een behoorlijke en effectieve gelegenheid had gehad om het ondervragingsrecht uit te oefenen, niet kon dragen. Bij de beoordeling of het proces *als geheel* eerlijk was verlopen, kon de omstandigheid dat de verdediging wel een beperkte mogelijkheid had gehad om vragen te stellen aan de getuige tot op zekere hoogte compensatie bieden voor het niet ten volle realiseren van de uitoefening van het ondervragingsrecht, maar tot die beoordeling van de eerlijkheid van het proces als geheel was het hof niet overgegaan.

In de post-Keskin-jurisprudentie werd ook aan de orde gesteld of de lijn uit dat arrest ook van toepassing is op verzoeken om getuigen te mogen horen ter onderbouwing van een verweer dat zag op noodtoestand en psychische overmacht, zonder dat de belastende verkla-

ring inhoudelijk werd betwist (ECLI:NL:HR:2021:1090). De Hoge Raad oordeelde dat het afwijzen van die getuigenverzoeken niet in strijd was met het toetsingskader zoals dat na Keskin door de Hoge Raad werd ingericht. Dat gold ook voor getuigenverzoeken die zien op zogenaamde rechtmatigheidsgetuigen (ECLI:NL:HR:2021:1279). De verdediging wilde verbalisanten en een officier van justitie horen als getuigen in verband met de gang van zaken rondom een (burger)informant/-infiltrant. Het hof oordeelde dat de verzoeken onvoldoende onderbouwd waren. De Hoge Raad sloot zich daarbij aan: bij rechtmatigheidsgetuigen blijft de motiveringsverplichting dus bestaan, '(...) het arrest van 20 april 2021 heeft daarin geen verandering gebracht.'

AANWEZIGHEIDSRECHT EN VERSCHIJNINGSPLICHT

Het aanwezigheidsrecht is een van de meest fundamentele rechten van een verdachte. Een verdachte heeft simpel gezegd het recht om aanwezig te zijn op zijn eigen zitting en moet daartoe ook de kans krijgen. Het uitgangspunt is dat de berechting in tegenwoordigheid van de verdachte moet plaatsvinden. Door de jaren heen is veel over dit onderwerp geschreven. In 2018 volgde al een belangrijk overzichtsarrest over dit onderwerp.[16] Hiermee leek de Hoge Raad veel onduidelijkheden omtrent dit onderwerp weg te nemen. In dit arrest heeft de Hoge Raad aangegeven hoe verzoeken tot aanhouding van een onderzoek ter terechtzitting in relatie tot het aanwezigheidsrecht van een verdachte moeten worden onderbouwd en door een rechter moeten worden beoordeeld.
Er zijn verschillende situaties waarin een verdachte niet aanwezig kan zijn en het doorgaan van de inhoudelijke behandeling mogelijk een schending van het aanwezigheidsrecht oplevert. In 2021 is Nederland zelfs op de vingers getikt door het EHRM in de zaak X tegen Nederland (ECLI:CE:ECHR:2021:0727JUD007263117).[17] In een zaak die diende bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden was verdachte in eerste aanleg veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf voor winkeldiefstal die zij had gepleegd onder invloed van een compulsieve stoornis. Het gerechtshof had de zaak ingepland en de raadsman had gemotiveerd aangegeven dat de verdachte niet aanwezig kon zijn vanwege een buitenlandse dienstreis, maar dat zij zeker wel aanwezig wilde zijn. Het gerechtshof plande de zaak opnieuw in en de raadsman had al akkoord gegeven op de planning toen namens cliënte duidelijk werd dat zij opnieuw op dienstreis zou zijn en de verdediging een verzoek tot aanhouding deed. Volgens het EHRM had het gerechtshof bij de afwijzing van het aanhoudingsverzoek in elk geval blijk moeten geven van de afweging die het had gemaakt en van welke belangen zwaarder wogen dan het belang van verdachte. De belangen die het gerechtshof wel noemde (belang van voortgang), wogen volgens het EHRM niet al te zwaar omdat de behandeltijd van de zaak gering was en de zaak bovendien kort daarna opnieuw kon worden ingepland. Maar terwijl de verdachte nog wel had aangegeven waarin haar persoonlijke belangen waren gelegen (verlies baan), had het gerechtshof buiten haar aanwezigheid persoonlijke omstandigheden besproken die daarmee verband hielden. Het EHRM kwam unaniem tot een schending van art. 6 EVRM.
Een ander voorbeeld betrof het geval waarin een verdachte wegens ziekte niet op zitting aanwezig kon zijn (ECLI:NL:HR:2021:1134). In deze zaak had de raadsman meerdere keren om een aanhouding verzocht omdat de gezondheidssituatie van zijn cliënt het niet toeliet om aanwezig te zijn op de zitting. Het hof nam als uitgangspunt dat bij ziekte van de verdachte de zaak dient te worden aangehouden, maar de behandeling van de zaak was al drie keer eerder aangehouden en naarmate een zaak langer duurt begint het strafvorderlijk belang om de zaak binnen een redelijke termijn af te doen zwaarder te wegen. Het hof wees het aanhoudingsverzoek af, en de Hoge Raad liet dat arrest in stand. De rechter dient wel een goede (gemotiveerde) afweging te maken tussen het belang om de zaak aan te houden in het kader van het aanwezigheidsrecht versus het strafvorderlijk belang om de zaak binnen een redelijke termijn af te doen (ECLI:NL:HR:2021:685). In deze zaak had de raadsvrouw van verdachte op voorhand aangegeven dat verdachte niet aanwezig kon zijn vanwege een verblijf in het buitenland. Ter zitting gaf zij aan dat het verblijf van haar cliënt in het buitenland was verlengd, wat zij verder niet kon onderbouwen. Het hof wees het aanhoudingsverzoek af als onvoldoende onderbouwd, omdat de verdachte van de zittingsdatum op de hoogte was en de raadsvrouw gemachtigd was om ter zitting het woord te voeren. Het hof gaf daarom voorrang aan een spoedige berech-

ting. De Hoge Raad oordeelde dat het hof weliswaar bij de beoordeling van het verzoek had betrokken dat het verzoek onvoldoende was onderbouwd, maar in zijn overwegingen niet was ingegaan op de aan het verzoek ten grondslag liggende omstandigheid, te weten het verblijf in het buitenland en de aannemelijkheid ervan. De Hoge Raad nam ook nog in aanmerking dat de omstandigheid dat verdachte in eerste aanleg bij de behandeling van zijn strafzaak aanwezig was geweest, geen afbreuk deed aan zijn aanwezigheidsrecht in hoger beroep, evenmin als het feit dat de raadsvrouw van de verdachte gemachtigd was om ter zitting het woord namens verdachte te voeren. Hieruit mocht niet worden afgeleid dat verdachte hiermee afstand heeft gedaan van het recht om op de zitting in hoger beroep aanwezig te zijn.
De Hoge Raad casseerde. Detentie elders (bijvoorbeeld Gent) is ook een omstandigheid dat de afwezigheid van de verdachte kan leiden tot een schending, zelfs als het bewijs daarvan pas in cassatie wordt overgelegd (ECLI:NL:HR:2021:514).
Een typerend arrest voor de huidige tijd is het arrest omtrent de maatregelen van corona (ECLI:NL:HR:2021:854). Na een niet-openbare raadkamer werd geklaagd dat *'in weerwil van de voorgestelde en gekozen procedure van een schriftelijke afdoening met schriftelijke rondes over en weer'*, waaronder ook de gelegenheid tot repliek en dupliek, er geen openbare behandeling van het klaagschrift had plaatsgevonden. De Hoge Raad oordeelde dat dit verzuim leidt tot nietigheid van de beschikking.[18]
De adressering van de dagvaarding is in het kader van het aanwezigheidsrecht ook nog relevant. Een bijzondere volmacht waarin het adres van de moeder van de verdachte staat vermeld is, blijkens een arrest van de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2021:1129) een adresopgave in de zin van art. 36g lid 1 onder c Sv. De dagvaarding voor de zitting in hoger beroep had daarnaartoe moeten worden gezonden maar dat was niet gebeurd. (De oproep voor de zitting was alleen uitgereikt aan een medewerker van het OM.) Het hof had daarom onterecht verstek verleend aan de verdachte. Uit de conclusie van de AG volgde dat uit het pv van de zitting niet bleek of de verdachte op de hoogte was van de naderende zitting en ook niet of hij niet van zijn aanwezigheidsrecht gebruik had willen te maken. Het middel slaagde, er volgde terugwijzing.
Naast een aanwezigheidsrecht bestaat binnenkort ook een verschijningsplicht. In april 2021 is de Wet uitbreiding slachtofferrechten aangenomen met een nieuwe bepaling (art. 258a Sv) met daarin de verplichting voor verdachten van ernstige gewelds- of zedendelicten te verschijnen op zitting. De verplichting geldt alleen voor de verdachten die in voorlopige hechtenis zitten of in een andere zaak een gevangenisstraf uitzitten, en niet voor verdachten op vrije voeten. Dat is natuurlijk gelegen in de praktische uitvoerbaarheid van de verplichting, aangezien iemand die vrij is niet gedwongen kan worden en ook lastig aan te voeren is. De verplichting geldt ook alleen voor de inhoudelijke behandeling en de uitspraak en niet voor zogenoemde proformazittingen en regiezittingen, aldus de memorie van toelichting.[19]
Ondanks de beperkingen bestaat veel kritiek op de verschijningsplicht, vooral omdat al mogelijkheden bestaan de verdachte indien dat gewenst is te doen verschijnen. Ook de verwachtingen ten aanzien van het effect voor de slachtoffers dient wat ons betreft te worden getemperd. Het moment van de inwerkingtreding van het artikel is nog onbekend; in correspondentie van de verantwoordelijke minister met de kamer over inwerkingtreding van de wet komt de term 'verschijningsplicht' steeds minder vaak voor.

VERSLEUTELDE COMMUNICATIE

Ook dit jaar was er weer veel gesteggel tussen de verdediging en het OM over inzage in en verstrekking van data over versleutelde communicatie (encryptie) aan advocaten.[20]
Het procesdossier in omvangrijke zaken (met name tegen criminele organisaties) bevat vaak processenverbaal waarin die versleutelde data zijn geanalyseerd en geïnterpreteerd door verbalisanten. In een procesverbaal omtrent identificatie kan een encryptie-account bijvoorbeeld worden toegeschreven aan een bepaalde verdachte. De oorspronkelijke in beslag genomen dataset – dus het bronmateriaal dat is verkregen door het hacken van de server van een telecomaanbieder – is echter geen onderdeel van de processtukken. Verzoeken van advocaten tot verstrekking van de gehele dataset worden meestal afgewezen met als reden de privacy van derden van of over wie berichten in de dataset aanwezig zijn. Met die strekking oordeelde bijvoorbeeld een rechter-commissaris in Den Haag in een Encrochat-zaak. De verdediging verzocht om al het bronmateriaal in het onderzoek Kaus, maar kreeg slechts inzage in de chatgesprekken die werden toegeschreven aan de eigen cliënt (ECLI:NL:RBDHA:2021:9368). Op diezelfde privacygronden werd een verzoek tot verstrekking van de gehele dataset in Marengo afgewezen, maar de rechtbank meende dat *inzage* wel mogelijk moest zijn (ECLI:NL:RBAMS:2020:4764 en ECLI:NL:RBAMS:2021:1507). De vervolgvraag was hoe dat recht op inzage zo kon worden ingevuld dat ook daadwerkelijk een effectieve verdediging kon worden gevoerd. De verdediging vond de wijze van inzage namelijk een lege huls. In de praktijk werkt inzage in encryptiedata in Marengo ook dit jaar nog door een afspraak te maken op het politiebureau of het inzien van een laptop in de PI in aanwezigheid van cliënt. Ook kan de advocaat naar het NFI komen om daar te zoeken in Hansken.[21] Dat stuit op veel (praktische) problemen, waarbij het belangrijk is om in het achterhoofd te houden dat de gehele

dataset in Marengo uit een miljoen berichten bestaat. Op 11 maart 2021 hield de rechtbank daarom de zogenoemde PGP-inzagedag. Op deze zitting werd de verdediging in de gelegenheid gesteld de rechtbank te tonen welke problemen werden ervaren. De rechtbank vond de geboden faciliteiten echter toch voldoende.
Dit jaar zijn er ook voorbeelden geweest van zaken waarin de rechtbank oordeelde dat voornoemde werkwijze een effectieve verdediging onmogelijk maakt. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden besloot in het onderzoek Bosnië-Brandberg op 1 juli 2021 dat de verdediging niet alleen inzage moest krijgen in de gehele dataset, maar dat deze inzage ook op eigen gelegenheid en op zelf gekozen momenten moest kunnen plaatshebben en dat de daartoe benodigde software door het OM moest worden aangeleverd.[22] Een aantal weken na de beslissing in Bosnië-Brandberg is de rechtbank Rotterdam (ECLI:NL:RBROT:2021:6853) voorbijgegaan aan het privacy argument. Het OM wilde slechts de encryptielijnen van de eigen cliënt beschikbaar stellen en als de rechtbank zou besluiten tot inzage dan louter door inzage bij het NFI. De rechtbank vond in deze zaak echter dat de verdediging een adequate kans moest krijgen om te onderzoeken of berichten belastende, danwel ontlastende informatie bevatten en bepaalde dat de gehele dataset moest worden verstrekt via een downloadlink. Een positieve ontwikkeling voor de verdediging dus.
Voor de verdediging minder gunstige ontwikkelingen zien we met betrekking tot onderzoekswensen en verweren aangaande de rechtmatigheid van het opsporingsonderzoek bij versleutelde communicatie, met name in de onderzoeken rondom EncroChat en Sky ECC. In maart 2021 kwam het bericht naar buiten dat uit een document van de Britse National Crime Agency zou blijken dat Nederland een grote rol speelde bij de Encro-hack.[23] De Nederlandse en Franse autoriteiten zouden via een Joint Investigation Team (JIT) een zogeheten interceptietool (software) hebben gebouwd, die via de server van EncroChat ongezien op de telefoons van Encro-gebruikers kon worden geïnstalleerd. De rechtbank Noord-Nederland (ECLI:NL:RBNNE:2021:1652) oordeelde dat voornoemd document geen bewijs vormde voor de stelling dat Nederland de interceptietool mede zou hebben ontwikkeld. De rechtmatigheid waarmee de EncroChat-gegevens door de Franse autoriteiten zijn achterhaald, staat om die reden niet ter beoordeling van de Nederlandse rechter en mag worden verondersteld aanwezig te zijn, op grond van het internationaal vertrouwensbeginsel. De rechtbank stelde in deze zaak overigens wel vast dat er een JIT was waar Frankrijk en Nederland onderdeel van uitmaakten. In de JIT-overeenkomst was afgestemd dat alle informatie en bewijsmiddelen die ten behoeve van het JIT werden vergaard, zouden worden gevoegd in een gezamenlijk onderzoeksdossier. De rechtbank achtte dit niet onrechtmatig. Daarom volgde verwerping van de verzoeken om niet-ontvankelijkverklaring van het OM dan wel bewijsuitsluiting van het uit EncroChat-data verkregen bewijs ex art. 359a Sv.
In een Haagse zaak (ECLI:NL:RBDHA:2021:5558) wilde de verdediging toetsen of de wijze waarop Encro-data door de justitiële autoriteiten werden bewaard en gebruikt in overeenstemming was met het zogeheten Prokuratuur-arrest. Uit dit arrest volgt dat nationale wetgeving objectieve criteria moet bevatten en voorwaarden moet stellen aan, kort gezegd, toegang tot telecommunicatiegegevens door opsporingsinstanties (ECLI:EU:C:2021:152).
De rechtbank wees het verzoek tot verkrijging van bepaalde informatie om die toets aan te kunnen leggen af. Geoordeeld werd dat met de algemene rechterlijke machtiging van 27 maart 2020[24] en de specifieke rechterlijke machtiging tot toevoeging van Encrochat-stukken aan het dossier in de onderhavige zaak, aan het toetsvereiste uit het Prokuratuur-arrest was voldaan. Verder overwoog de rechtbank dat, zelfs als Nederland in het kader van een JIT een actieve rol zou hebben gespeeld bij de Encrohack, dit geen onderzoek betrof naar de verdachte in de onderhavige Haagse zaak. Het verweer ex art. 359a Sv zou dus ook afketsen op de *Schutznorm* als de rechtbank aan bespreking van dat criterium was toegekomen. In diezelfde lijn oordeelde de rechtbank Midden-Nederland (ECLI:NL:RBMNE:2021:4480). De rechtbank voegde daar in deze zaak nog aan toe dat voorgaande constatering ook geen ruimte liet om de rechtmatigheid van het *verkrijgen* van de berichten te toetsen aan art. 8 EVRM. De schending van het recht op privéleven – door het *verwerken* van de gegevens van meer dan tienduizend Nederlandse gebruikers, zoals door de verdediging bepleit – vond de rechter overigens niet disproportioneel. Dit mede omdat de rechter-commissaris met de machtiging van 27 maart 2020 in het onderzoek 26Lemont in het kader van de proportionaliteit en subsidiariteit diverse voorwaarden had gesteld voor gebruik van de data in andere opsporingsonderzoeken. De rechtbank gaf aan wel bevoegd te zijn om te toetsen aan art. 6 EVRM. De verdediging heeft verzocht om dat ook te doen omdat het OM zijn bevoegdheden zou hebben misbruikt (*détournement de pouvoir*) waardoor het recht op een eerlijk proces zou zijn geschonden. De inzet van de bevoegdheid gericht op het bedrijf EncroChat – dus de bevoegdheid om daar data te verkrijgen – had immers óók tot doel om misdrijven van de *gebruikers* van die dienst op te sporen. Van misbruik via die constructie is volgens de rechtbank niet gebleken. In een Rotterdamse zaak (ECLI:NL:RBROT:2021:6853) is door de advocaten – tevergeefs – nog geprobeerd het internationale vertrouwensbeginsel te omzeilen door te

stellen dat het Franse onderzoek aan de Nederlandse soevereiniteit zou raken. Als al kon worden vastgesteld dat het onderzoek louter was uitgevoerd door Frankrijk, dan had dit betrekking op Nederlandse gebruikers, om welke reden de Nederlandse rechter dan toch bevoegd zou zijn om te toetsen op vormverzuimen. Het argument sneuvelde, waarbij de rechtbank verwees naar de omstandigheid dat de interceptietool alleen en in het geheel ontwikkeld zou zijn door Frankrijk. Tot slot in dit kader nog een uitspraak in een Sky ECC-zaak van de rechtbank Amsterdam (ECLI:NL:RBAMS:2021:5678), waarin werd geoordeeld dat het bewijs niet onrechtmatig was verkregen. Ook hier met een beroep op het vertrouwensbeginsel. Het onderzoek was al getoetst door de Franse rechter-commissaris die ook is onderworpen aan het EVRM, aldus de rechtbank.
Het gevolg van de steeds ruimere inzagemogelijkheden van datasets én de aanhoudende stroom onderzoekswensen in het kader van de rechtmatigheid van het gebruik van opsporingsbevoegdheden is dat de gemiddelde looptijd van PGP-zaken erg lang is geworden.[25] De rechtbank Rotterdam (ECLI:NL:RBROT:2021:9953) signaleerde dit probleem ook en liet een proefballon op om te bezien of er vanuit OM en de verdediging behoefte bestaat om buiten de rechter om tot procesafspraken te komen teneinde een langdurig proces te voorkomen. In het onderhavige geval zou de officier afspraken over de strafmaat willen maken en de raadsman zijn 125 pagina's omvattende onderzoeksvragen naar de rechtmatige verkrijging van de ontsleutelde encryptieberichten willen 'parkeren.' Indien tussen OM en verdediging overeenstemming werd bereikt, kon op korte termijn een zitting worden gepland om de zaak af te doen, aldus de rechtbank. In deze specifieke zaak is flink doorgepakt en in een maand tijd hebben het OM en de verdediging daadwerkelijk afspraken gemaakt (ECLI:NL:RBROT:2021:11391). De strafeis is geformuleerd (4 jaar waarvan 1 jaar voorwaardelijk), er wordt afstand gedaan van de onderzoekswensen, de verdachte doet afstand van het onder hem in beslag genomen geldbedrag (€ 60.500) en als het vonnis deze uitkomst bevat doet zowel het OM als de verdediging afstand van hoger beroep. De rechtbank benadrukt dat ze geen partij is bij de afspraken en zich ook niet gebonden acht, maar dat zij wel "materieel [...] zich ervan bewust [is] dat de afspraken zijn gemaakt en [...] zij voorlopig van oordeel [is] dat er geen grond bestaat om de afspraak af te wijzen". De rechtbank benadrukt dat voorafgaand aan het vonnis iedereen zich nog kan terugtrekken en dat de rechtbank vrij is af te wijken van de afspraken als zij van oordeel is dat de zaak niet bewijsbaar is of bijvoorbeeld een lagere straf passend is. De zaak wordt op 10 december 2021 al inhoudelijk behandeld.

OPSPORINGS-BEVOEGDHEDEN

In de wereld van de bijzondere opsporingsbevoegdheden was het allerminst een rustig jaar. Vooral op het gebied van infiltratie, door (criminele) burgers of undercoveragenten lijken de lessen uit de IRT-affaire en de daaropvolgende Commissie-Van Traa naar de achtergrond verdwenen. Knelpunten bij de inzet van BOB die de undercoverbevoegdheden bevatten, zijn dikwijls de verklaringsvrijheid en eventuele uitlokking tijdens het onderzoek. De oplossing voor deze problematiek wordt gezocht in een goede verslaglegging van de inzet ervan om controleerbaarheid van de opsporing voor zowel de verdediging als de rechtbank mogelijk te maken. Dit gaat nog niet altijd goed. Een bijkomend, schrijnend probleem is dat de undercoverwerkzaamheden juist ook hun tol eisen bij de heimelijk ingezette opsporingsambtenaren. Uit een onderzoeksrapport naar aanleiding van een zelfdoding van een undercoveragent bleek bijvoorbeeld dat de begeleiding onvoldoende professioneel en structureel is georganiseerd. Dat lijkt ons reden terughoudend te zijn bij onorthodoxe opsporingsmiddelen en de resultaten daarvan met een kritische blik te blijven volgen.
De undercovermethode 'mr. Big' is een uit Canada overgewaaid 'Werken Onder Dekmantel'-traject gericht op het stelselmatig inwinnen van informatie. Het doel is het verkrijgen van een (bekennende) verklaring in *cold cases*. Het grote verschil met andere trajecten die dit doel hebben, is dat bij de mr. Big-methode een heel nieuwe 'sociale structuur', bestaande uit undercovers die zich voordoen als criminelen, om de verdachte heen wordt gebouwd. De verdachte wordt in deze structuur gelokt en eenmaal ingebed wordt de druk op de verdachte opgevoerd, onder andere door beloftes van geld of een goede baan. De methode komt tot een apotheose in een gesprek met de undercoveragent waarin de verdachte moet opbiechten welke (strafbare) feiten een samenwerking met 'Mr.Big' in de weg zouden kunnen staan. De vraag die rijst, is of iemand nog wel in vrijheid zijn verklaring heeft afgelegd als dergelijke druk wordt gecreëerd. In Nederland is deze methode drie keer toegepast, te weten in de Kaatsheuvel-zaak, de Posbank-zaak en de Dillenburg-zaak. In de laatste twee zaken zijn dit jaar uitspraken gedaan. De Kaatsheuvelse zaak wordt na verwijzing door de Hoge Raad waarschijnlijk volgend jaar behandeld door het Hof Den Haag.
In de Dillenburg-zaak hielden de undercovers de verdachte voor dat hij voor hen zou kunnen komen werken en dat daarbij veel geld te verdienen viel, in ruil voor het verklaren over de verdwijning van Van Dillenbrug. Dit traject duurde anderhalf jaar en leidde tot een bekennende verklaring van de verdachte. In deze verklaring stelde hij onder meer dat hij het lijk van Van Dillenburg had weggemaakt door het in een houtversnipperaar te gooien. De rechtbank

oordeelde conform de Hoge Raad-jurisprudentie[26] dat niet volledig kon worden beoordeeld of uitgesloten dat de verdachte beperkt was in zijn verklaringsvrijheid naar aanleiding van misleiding en/of beloftes door de undercoveragenten, dan wel als gevolg van de afhankelijkheidsrelatie die was ontstaan. Voorts was ongeoorloofde druk uitgeoefend op de verdachte door te stellen dat hij – als hij niet zou verklaren – een gevaar vormde voor de organisatie. Ook had de undercover gezegd dat een beloofde zakenreis naar Portugal niet zou doorgaan als de verdachte niet zou verklaren. De rechtbank oordeelde dat dit handelen door de undercoveragenten de grens van het toelaatbare had overschreden. Verder waren de verslavingsproblematiek en het in het vooruitzicht gestelde geld om daaraan ontsnappen, bepalend geweest bij deze beoordeling, ook omdat juist die beloftes veel te summier waren vastgelegd. De bekennende verklaring werd daarom uitgesloten en omdat het overige bewijs onvoldoende was, sprak de rechtbank verdachte vrij.
In de Posbank-zaak die na verwijzing door de Hoge Raad door het Hof Den Haag werd behandeld (ECLI:NL:GHDHA:2021:293) oordeelde de feitenrechter anders. Het aanwenden van de mr. Big-methode had geen niet-ontvankelijkheid tot gevolg, maar uitsluiting van de verklaringen. Uitgaande van de vrijheid van de selectie en waardering van bewijsmiddelen, kwam het hof tot een bewezenverklaring en een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van achttien jaar.
De Jailplant-methode kenmerkt zich door een voorlopig gehechte verdachte die buiten het verhoor in een situatie komt waar een min of meer natuurlijk gesprek ontstaat tussen de verdachte en de undercover. Deze undercover doet zich voor als een medegedetineerde en wordt bijvoorbeeld in eenzelfde cel geplaatst of wordt tegelijk gelucht met de verdachte. De undercover probeert vervolgens de verdachte een enigszins spontane verklaring te laten afleggen ter zake de verdenking. De methode werd toegepast in een zaak die draaide om brandstichting met dodelijke afloop in een woning. De minderjarige verdachte zou een persisterende haat hebben tegen haar moeder, die zich zou hebben geuit in de brandstichting. De Hoge Raad overwoog dat ook de persoon van de verdachte diende te worden meegenomen bij de vraag of de verdachte haar verklaring in vrijheid had afgelegd, zeker als het een kwetsbare verdachte betreft (ECLI:NL:HR:2021:947). De persoon van de verdachte is dan van belang bij de beoordeling van de mate van druk die is uitgeoefend op de verdachte en van de mate waarin de handelingen van de undercover hebben geleid tot de verklaring van de verdachte. In het onderhavige geval was de undercover er niet van op de hoogte dat het hier een kwetsbare verdachte betrof ondanks dat zij een psychiatrisch ziektebeeld had. De gesprekken met de undercover werden vervolgens niet opgenomen terwijl het officiële verhoor wel auditief en visueel werd geregistreerd. De waarborgen die werden getroffen in het officiële verhoor werden omzeild met de inzet van de undercover.
Het feit dat zij tijdens de officiële verhoren bleef zwijgen, dat zij dit zwijgen slechts had doorbroken in gesprekken met de undercover en dat zij weer ontkende toen zij camera's waarnam op de luchtplaats, maakten dat het handelen van de undercover had geleid tot de verklaring van de verdachte. De Hoge Raad casseerde daarop het arrest van het hof.

VORMVERZUIMEN

Alhoewel de afgelopen jaren talloze overzichtsarresten zijn gewezen door de Hoge Raad bleef het op 'vormverzuim-gebied' sinds het laatste overzichtsarrest van 2013 behoorlijk stil. Maar na de uitvoerige conclusie van Bleichrodt[27] heeft de Hoge Raad dit kroniekjaar eindelijk weer een arrest gewezen waarin weliswaar geen substantiële wijzigingen zijn aangebracht maar waarin wel enkele formuleringen van maatstaven zijn genuanceerd of bijgesteld (ECLI:NL:HR:2020:1889). In principe beperkt art. 359a Sv zich tot vormverzuimen die zijn begaan bij het voorbereidend onderzoek tegen de verdachte, maar de Hoge

Raad overweegt in dit arrest, mede op basis van eerdere jurisprudentie, dat onder omstandigheden ook een rechtsgevolg kan worden verbonden aan een vormverzuim dat niet is begaan in het voorbereidend onderzoek tegen de verdachte. Gedacht kan worden aan het gebruik van resultaten van door inlichtingendiensten verricht onderzoek. Als het door het vormverzuim veroorzaakte nadeel zich laat compenseren door strafvermindering, dient daarmee te worden volstaan, gelet op de minder verstrekkende gevolgen daarvan vergeleken met bewijsuitsluiting en niet-ontvankelijkheid. Bij bewijsuitsluiting blijft de categorie bestaan waarin bewijsuitsluiting noodzakelijk wordt geacht om een schending van art. 6 EVRM te voorkomen. In plaats van de andere twee categorieën wordt een meer globaal kader geformuleerd dat op ongeveer hetzelfde neerkomt als voorheen. Ernstige schending van andere strafvorderlijke voorschriften die niet raken aan art. 6 EVRM komen voor bewijsuitsluiting in aanmerking als dit noodzakelijk wordt geacht om de opsporing in toekomstige gevallen te weerhouden wederom onrechtmatig op te treden. Voor het bepalen van de ernst dient niet alleen te worden gekeken naar het verwijt dat politie en justitie kan worden gemaakt en of het om een structureel vormverzuim gaat, maar ook of zij reeds maatregelen hebben genomen om herhaling tegen te gaan. Wat betreft de meest vergaande sanctie, de niet-ontvankelijkheid, geldt nog steeds dat die pas in zicht komt als een zodanig ernstige inbreuk is gemaakt dat niet meer van een eerlijk proces kan worden gesproken en het vormverzuim niet meer op andere wijze kan worden gecompenseerd. De Hoge Raad laat echter de eis vallen dat de feitenrechter daarnaast nog dient vast te stellen dat de betreffende inbreuk op het recht op een eerlijk proces doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte heeft plaatsgevonden. Als voorbeeld wordt genoemd het geval waarin een verdachte wordt uitgelokt of waarin gedragingen van politie en justitie de waarheidsvinding onmogelijk hebben gemaakt.

Niet-ontvankelijkheid

Op dit gebied springen twee uitspraken in het oog. De eerste komt van de rechtbank Rotterdam (ECLI:NL:RBROT:2021:4035). In deze zaak ging het om de verdenking dat er ontuchtige handelingen in een bubbelbad zouden zijn gepleegd bij een bezoekster van een sauna. Cruciaal was een specifiek tijdstip, omdat de verdachte op enig moment de sauna had verlaten en een eerdergenoemd tijdstip niet leek te corresponderen met het schuldscenario. De aangeefster en een andere getuige werden op dit punt nader gehoord en in het pv relateerde de verbalisant bij het verhoor van aangeefster dat het delict tussen 21.00 en 21.30 uur was gepleegd. Uit de woordelijke uitwerking bleek echter dat de getuige dit tijdstip zelf niet noemde en juist vasthield aan het tijdstip 21.15-21.30 uur. De andere getuige werd hier doelbewust niet meer naar gevraagd. Hiermee had de politie ten onrechte een beeld willen neerzetten dat de verdachte tijdens de aanranding nog in de sauna was en daarmee was een contra-indicatie voor de betrokkenheid van de verdachte weggepoetst, aldus de rechtbank. Ondanks dat het verzuim door de inspanning van de verdediging werd hersteld, was dat verzuim zo ernstig en van zo'n groot belang dat de opsporing in toekomstige gevallen diende te worden weerhouden weer zo te handelen dat de rechtbank tot een niet-ontvankelijkheid kwam.

De andere zaak komt van de rechtbank Zeeland-West-Brabant (ECLI:NL:RBZWB:2021:1627). Verbalisanten wilden een verdachte aanhouden voor een vernieling, waarbij de verdachte werd neergeschoten. Vele operaties volgden en tijdens de behandeling van de zaak werd duidelijk dat de verdachte de rest van zijn leven de gevolgen hiervan zal ondervinden. De rechtbank stelde vast dat het vuurwapengebruik onrechtmatig was geweest omdat geen sprake was van een verdenking van een vierjaarsfeit (bij de toen nog geldende art. 7 lid 1 sub b Ambtsinstructie) en de aangeefster had verklaard dat de verdachte geen wapens bij zich droeg. Het schieten voldeed bovendien niet aan de eis van subsidiariteit nu er bijvoorbeeld eerst pepperspray had kunnen worden gebruikt – een van de andere verbalisanten had dit zelfs in zijn handen had. Gelet op de verdenking en de zeer vergaande gevolgen was sprake van een apert onredelijke vervolgingsbeslissing. Geen redelijk handelend lid van het OM had kunnen oordelen dat met de voortzetting van de vervolging een redelijk belang gediend kon zijn.

Bewijsuitsluiting

Het gerechtshof Amsterdam (ECLI:NL:GHAMS:2021:1553) oordeelde dat een doorzoeking van een auto onrechtmatig had plaatsgevonden. Verbalisanten zagen een man in een Audi A3 rijden en hadden kennelijk reden het kenteken na te gaan. Daaruit bleek dat de auto op naam van

een vrouw stond en dat een van haar zonen, naar later bleek de verdachte, antecedenten had met betrekking tot softdrugs. Na staandehouding bleken in het middenconsole enkele biljetten van € 50 te liggen (totaal € 775). De verdachte gaf vervolgens geen toestemming om de auto te doorzoeken, wat echter wel gebeurde. Het hof oordeelde dat het geldbedrag niet van een zodanige omvang was of onder zodanige omstandigheden werd aangetroffen dat dit zonder meer tot de conclusie kon leiden dat het van misdrijf afkomstig was. Het niet willen meewerken, Opiumwetantecedenten of het rijden in een buurt waar weleens hennepkwekerijen zijn aangetroffen, maakten dit niet anders. Er was dus geen redelijk vermoeden van schuld en daarom had de auto niet mogen worden doorzocht (art. 96b lid 1 Sv). Het hof oordeelde dat een belangrijk voorschrift was geschonden en dat burgers erop moeten kunnen vertrouwen dat zij niet zonder voldoende aanleiding als verdachte worden aangemerkt. Het hof kwam tot bewijsuitsluiting om een signaal richting de opsporing te geven om toekomstige verzuimen te voorkomen. De verdachte werd vrijgesproken.

In een ander arrest oordeelde het Hof (ECLI:NL:GHAMS:2021:1262) dat eveneens onrechtmatig was gezocht in de auto van een verdachte van een inbraak. Het ging hier om een auto die recent enkele keren voor de politie zou zijn weggereden en daarom kregen verbalisanten de opdracht om de auto op basis van de Awb staande te houden. In de auto zagen ze inbrekerswerktuigen liggen en daarom werd de verdachte aangehouden wegens overtreding van de APV. Vervolgens doorzochten ze de auto en troffen zij gestolen spullen aan. Het hof oordeelde dat de bepalingen uit de Awb waarop de aanhouding was gebaseerd, niet van toepassing zijn als deze uitsluitend worden aangewend om op te sporen in de zin van art. 132a Sv. Nu verbalisanten in een andere zaak van de verdachte hadden verklaard dat dit een standaardwerkwijze was, en dit ook uit andere feiten en omstandigheden bleek, oordeelde het hof dat sprake was van een structureel vormverzuim. Het OM had bovendien ter zitting niets overgelegd waaruit bleek dat de autoriteiten maatregelen hadden getroffen om een einde te maken aan deze structurele overtreding van de voorschriften. Met de hoop op een normerende werking sloot het hof de resultaten van het na de aanhouding ingestelde onderzoek uit van het bewijs en sprak de verdachte vrij.

Bij de rechtbank Midden-Nederland (ECLI:NL:RBMNE:2021:1754) werd de verdachte eveneens vrijgesproken na bewijsuitsluiting. Het ging hier om een verdenking van het dealen in cocaïne. De politie had simkaarten van gebruikers in handen gekregen en ontving van een bepaald nummer onder andere berichten als *'7 voor 50 trouwens'* en … *'ik ben de snelste met het beste'*. De politie besloot door middel van pseudokoop enkele keren drugs te kopen. De rechtbank oordeelde allereerst dat alleen deze berichten onvoldoende aanleiding gaven voor een verdenking. Verder volgt uit art. 126i Sv dat een bevel dient te worden afgegeven door de officier. Dat bevel zat weliswaar in het dossier, maar was van latere datum (twee weken later) dan de vier eerder uitgevoerde pseudokopen. De rechtbank oordeelde dat deze handelwijze een zodanige schending van het privéleven opleverde dat bewijsuitsluiting noodzakelijk was. De overige zich in het dossier bevindende stukken werden als 'fruit of the poisonous tree' eveneens uitgesloten.

Een andere opzienbarende uitspraak van dezelfde rechtbank (ECLI:NL:RBMNE:2021:602) gaat over een doorzoeking van een auto waarbij zes kilo harddrugs werd aangetroffen. Na de gevangenhouding kwam de raadsvrouw erachter dat de aanhouding is gefilmd door politievlogger Jan-Willem. Die zette in eerst instantie nog geknipte en geplakte beelden online, waarna de raadsvrouw de rechtbank verzocht de onbewerkte beelden aan het dossier toe te voegen. Op basis van die beelden constateerde de rechtbank dat het pv van bevindingen over de aanhouding op cruciale punten niet overeenkwam met de camerabeelden. Uit het proces-verbaal bleek ook niet dat er beelden van de staandehouding en doorzoeking waren. De rechtbank concludeerde dat het samenstel van verzuimen op gespannen voet stond met zowel art. 6 als art. 8 EVRM en betreurde dat zij niet uit kon gaan van het op ambtseed opgemaakte proces-verbaal, terwijl daar wel een bijzondere bewijskracht aan wordt toegekend. Om een schending van art. 6 EVRM te voorkomen, sloot de rechtbank het bewijs uit en sprak de verdachte vrij, nadat ook het OM zelf om vrijspraak had gevraagd.

Strafvermindering

Het Prokuratuur-arrest van het Hof van Justitie (ECLI:NL:EU:C:2021:152) is onmiskenbaar van belang voor het Nederlandse strafproces. In deze uitspraak oordeelde het Hof van Justitie kort gezegd dat een richtlijn van het Europees Parlement zich verzet tegen het opvragen van verkeers- of locatiegegevens van een telefoon waaruit precieze conclusies kunnen worden getrokken over de persoonlijke levenssfeer van de gebruiker. Een uitzondering wordt gemaakt voor procedures ter bestrijding van zware criminaliteit of ter voorkoming van ernstige bedreigingen van de openbare veiligheid, onder voorwaarde dat toetsing vooraf geschiedt door een onafhankelijke rechter of een andere onafhankelijke bestuurlijke entiteit.[28] Omdat in Nederland (nog) geen rechter wordt betrokken bij het opvragen van deze gegevens zijn hier in talloze zaken verweren op gevoerd. In de reeds genoemde Pulheim-zaak leidde dit tot de conclusie dat kon worden volstaan met de enkele constatering van de onrechtmatigheid (ECLI:NL:RBAMS:2021:5665) en ook andere feitenrechters (zie onder andere ECLI:NL:GHDHA:2021:1588) lijken gelijkluidend te oordelen.
In die zin valt een arrest van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden op waar niet werd volstaan met een enkele constatering (ECLI:NL:GHARL:2021:6245). In deze zaak ging het om een reeks inbraken en daarom was volgens het hof wel voldaan aan het vereiste dat het moet gaan om een procedure ter bestrijding van zware criminaliteit. Er was echter geen sprake van een rechterlijke toetsing geweest en het OM kon niet als neutrale partij worden gezien, waardoor de gegevens in deze zaak onrechtmatig waren verkregen. Daarmee was sprake van een schending van de persoonlijke levenssfeer, maar het hof achtte het wel aannemelijk dat een rechterlijke autoriteit een machtiging zou hebben verleend indien wel zou zijn geconsulteerd. Het leidde tot strafvermindering (in plaats van 34 maanden werden twee weken minder opgelegd).
Tot slot een uitspraak van de politierechter in Rotterdam (ECLI:NL:RBROT:2021:2966). In de zaak ging het om art. 9 Opiumwet waaruit volgt dat verbalisanten een persoon aan de kleding mogen onderzoeken indien sprake is van ernstige bezwaren. Door de politie werd waargenomen dat de verdachte onrustig heen en weer liep bij een flat waarvan ambtshalve bekend was dat er veel dealers kwamen. De rechter oordeelde dat dit onvoldoende was om ernstige bezwaren aan te nemen. De norm van art. 9 is strenger dan het vereiste van alleen een verdenking en deze strenge norm strekt tot bescherming van art. 8 EVRM. Nu deze norm expliciet in de wet is opgenomen ter bescherming van dit belang en deze norm zich juist richt tot opsporingsambtenaren, was sprake van een ernstig vormverzuim. De politierechter vond echter bewijsuitsluiting niet aan de orde omdat het verzuim voldoende kon worden gecompenseerd in de strafmaat.

MATERIEEL STRAFRECHT

Medeplegen

Hoe zat het ook alweer? Medeplegen vereist een bewuste en nauwe samenwerking. Dubbele opzet is vereist, zowel op het medeplegen als op het gronddelict. Indien de verdachte aanwezig is bij het delict dient hij een wezenlijke (intellectuele of materiële) bijdrage te leveren aan het plegen van het strafbare feit. Aan het zich niet-distantiëren van het delict kan waarde worden toegekend. Als een verdachte tijdens het plegen van het feit afwezig was, dient deze afwezigheid met een belangrijke bijdrage in de voorbereiding dan wel in de afwikkeling gecompenseerd te worden. Kortom: nog steeds standaardarrest over medeplegen van toepassing.[29]
In het oog springend is het vonnis van de rechtbank Amsterdam in de eerdergenoemde Pulheim-zaak (de moord op Derk Wiersum). Het

vonnis illustreert dat een onderlinge rolverdeling niet vast hoeft komen te staan om tot strafbaar medeplegen te geraken. Aan de verdachten was het medeplegen dan wel de medeplichtigheid aan moord c.q. doodslag ten laste gelegd. De rechtbank oordeelde dat sprake was van het medeplegen van moord en overwoog dat de navolgende omstandigheden (in hun onderlinge verband en in samenhang) voldoende waren om te kunnen spreken van een nauwe en bewuste samenwerking: 1) het al dan niet samen verrichten van de ritten naar de straat van Wiersum, 2) het aanschaffen en activeren van speciaal aangeschafte simkaarten, 3) het telefonisch contact tussen één van de verdachten en Wiersum vanuit de woning waar de medeverdachte op dat moment tijdelijk verblijft en 4) het intensieve contact dat dat de twee verdachten in september 2019 tot aan de moord hebben gehad. Deze samenwerking vond plaats in het kader van een grondig en langdurig voorbereid plan dat was gericht op het om het leven brengen van Wiersum. De rechtbank stelde vast dat op 18 september 2019 in ieder geval twee personen in de vluchtauto hebben gezeten. Dat deze twee verdachten ook de uitvoerders van de moord waren, baseerde de rechtbank op deze nauwe en bewuste samenwerking in het kader van de voorbereiding, evenals op de

telecommunicatiegegevens, afgeluisterde telefoongesprekken en op het feit dat één van de verdachten vanaf juni 2019 de hoofdgebruiker van de vluchtauto was. Opvallend is dus dat de rechtbank de nauwe en bewuste samenwerking in de voorbereiding meenam in haar overweging dat verdachten ook de uitvoerders moeten zijn geweest. De rechtbank kon niet vaststellen wie van de twee verdachten de schutter is geweest, maar dit maakte voor een bewezenverklaring ook niet uit nu uit het handelen van beide verdachten immers was gebleken dat deze gericht waren op het doden van Wiersum, waarbij de een fungeerde als chauffeur van de latere vluchtauto en de andere als schutter.
Noemenswaardig is ook een arrest van de Hoge Raad waarin de verdachte van tevoren niet wist van het voornemen tot het strafbare feit, maar toch sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking (ECLI:NL:HR:2021:735). De verdachte werd door het hof veroordeeld voor het medeplegen van een diefstal met geweld. Verdachte was de bestuurder van een scooter, die dicht langs de aangeefster was gereden, op welk moment de medeverdachte, die achter op de scooter zat, aan het hengsel van de tas van de aangeefster trok en deze afpakte. Het hof oordeelde dat sprake was van nauwe en bewuste samenwerking, nu de handelingen van de verdachte en de medeverdachte naar hun uiterlijke verschijningsvorm het karakter hadden van een gezamenlijk ondernomen diefstal met geweld. Het gezamenlijk aankomen, aanwezig zijn, vluchten met de buit op één scooter en het verbergen van de buit gaf blijk van een nauwe en bewuste samenwerking. De verdachte stelde dat hij niet van tevoren had geweten dat de medeverdachte de diefstal zou plegen. Zelfs als dat zo zou zijn, achtte het hof de bijdrage van de verdachte tijdens de diefstal en daarna voldoende voor de voor het medeplegen van de diefstal met geweld vereiste nauwe en bewuste samenwerking. Daarbij nam het hof in aanmerking dat de verdachte moet hebben gemerkt dat de medeverdachte de tas van de aangeefster aftrok en zij ten val kwam. In plaats van te stoppen en aangeefster te helpen, koos verdachte ervoor om met hoge snelheid weg te rijden en zich vervolgens met de medeverdachte te ontdoen van de gestolen tas. De Hoge Raad liet dit oordeel in stand.
De Hoge Raad casseerde wel in een zaak waarin de verdachte werd veroordeeld voor het medeplegen van een oplichting door bij de aankoop van een tweedehands horloge gebruik te maken van een valse betalingsapp (ECLI:NL:HR:2021:964). Door de verdediging werd in cassatie geklaagd dat het medeplegen door het hof ontoereikend was gemotiveerd, nu het hof bij de bewezenverklaring feiten had betrokken waarvoor de verdachte onherroepelijk was vrijgesproken. De Hoge Raad verwijst naar de rechtspraak van het EHRM, waaruit volgt dat een rechter die een beslissing neemt over de gewezen verdachte zich niet mag baseren op '*suspicions regarding an accused's innocence*' en dat de motivering van een rechterlijke beslissing niet '*in substance (...) a determination of the guilt of the former accused*' mag inhouden.[30] De Hoge Raad constateerde dat ten aanzien van de bewezen verklaarde oplichting uit de door het hof in dat verband gebruikte bewijsmiddelen niet bleek op welke manier de verdachte – afgezien van zijn aanwezigheid – aan de oplichting had bijgedragen. De Hoge Raad overwoog vervolgens dat ook als in aanmerking wordt genomen hoe de oplichting heeft plaatsgevonden in vier andere (soortgelijke) gevallen waarvoor verdachte is vrijgesproken, het oordeel van het hof op dit punt niet toereikend is gemotiveerd.
Een relevante uitspraak van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden zag op een minderjarige verdachte van diefstal met geweld (ECLI:NL:GHARL:2021:5421). Verdachte verklaarde dat hij met vijf jongens in een snackbar aanwezig was en dat twee jongens uit de groep plots achter aangever waren aangerend. Verdachte was in eerste instantie meegerend, maar is op een gegeven moment gestopt. Hij zou zich bij de twee achtergebleven jongens hebben gevoegd. Ter zitting in eerste aanleg heeft de verdachte verklaard dat hij op een afstand van ongeveer twintig meter van aangever is gebleven. Op de zitting van het hof heeft de verdachte verklaard dat er twee of drie jongens bij aangever stonden en dat hij met twee jongens was achtergebleven. Niet anders is gebleken uit het strafdossier en het verhandelde ter terechtzitting. Het hof meende dan ook dat de voor medeplegen nauwe en bewuste samenwerking tussen verdachte en de medeverdachten niet is komen vast te staan, zodat vrijspraak volgde.

CRIMINELE ORGANISATIE

In 2018 stelde minister Grapperhaus in zijn brief aan de Tweede Kamer dat hij de aanpak van georganiseerde criminaliteit als een van zijn belangrijkste opdrachten ziet.[31] In dit streven speelde art. 140 Sv, dat deelname aan een criminele organisatie strafbaar stelt, een rol. Deze rol kan liggen in de opsporingsfase, ter staving van de inzet van opsporingsbevoegdheden, en uiteraard in de verdere vervolging en berechting. Grapperhaus was dan ook de initiator van het voorstel om het strafmaximum van art. 140 Sv te verhogen. Daarnaast lijkt de toename van het aantal strafzaken waarin versleutelde communicatie een rol speelt (EncroChat, Ennetcom, Sky ECC) gepaard te gaan met een toename aan zaken waarin art. 140 Sv ten laste wordt gelegd.
De communicatie tussen verdachten, die zich veelal onbespied waanden, geeft in de ogen van het OM een uniek inkijkje in het criminele milieu, inclusief alle dwarsverbanden, contacten en, jawel, samenwerkingsverbanden. Deze toename is tot op heden niet gepaard gegaan met grote verschuivingen op materieel gebied. Volgens vaste rechtspraak is van een

criminele organisatie in de zin van art. 140 Sr sprake als een duurzaam en gestructureerd samenwerkingsverband van twee of meer personen met een bepaalde organisatiegraad bestaat, dat het plegen van misdrijven als oogmerk heeft. Dit verband kan blijken uit gemeenschappelijke regels of doelstellingen, maar ook uit het bestaan van een zekere gelaagdheid en/of rolverdeling tussen de deelnemers.[32] Om van deelname aan een criminele organisatie te kunnen spreken, is vereist dat de verdachte behoort tot het samenwerkingsverband en hij de wetenschap heeft dat er misdrijven worden gepleegd door het samenwerkingsverband waar hij deel van uitmaakt. Niet vereist is dat de deelnemer enige vorm van opzet heeft gehad op de door de criminele organisatie beoogde concrete misdrijven. Anderzijds moet de deelnemer wel een aandeel hebben in, dan wel gedragingen ondersteunen die strekken tot of rechtstreeks verband houden met de verwezenlijking van het oogmerk van de organisatie.
Twee uitspraken van de rechtbank Zeeland-West-Brabant zijn noemenswaardig (ECLI:NL:RBZWB:2021:5159 en ECLI:NL:RBZWB:2021:5156).

Beide verdachten werden in hetzelfde onderzoek vervolgd voor onder andere deelname aan een criminele organisatie die tot oogmerk had het plegen van het handelen in of aanwezig hebben van harddrugs (art. 11b Opiumwet, een *lex specialis* van art. 140 Sr). De rechtbank sprak beide verdachten vrij, op basis van een identieke overweging. Allereerst herhaalde de rechtbank dat, om tot een bewezenverklaring van art. 11b van de Opiumwet te kunnen komen, sprake dient te zijn van deelname aan een gestructureerd samenwerkingsverband met een zekere duurzaamheid en structuur, tussen verdachte en ten minste één andere persoon, dat het plegen van misdrijven tot oogmerk heeft. Duurzaamheid en structuur zijn communicerende vaten. Dit wil zeggen dat een los verband van reeds lang met elkaar samenwerkende personen die telkens hetzelfde type misdrijven plegen een organisatie kan zijn, net als een zeer gestructureerde maar relatief kort geleden gevormde groep van personen die het plegen van uiteenlopende misdrijven tot doel hebben. De rechtbank, die beide verdachten wel veroordeelde voor het medeplegen van het handelen in cocaïne, overwoog dat daaruit al volgde dat sprake was van een duurzaam samenwerkingsverband. De vervolgvraag was echter of ook sprake was van een gestructureerd samenwerkingsverband. Uit zich in het dossier bevindende tapgesprekken en observaties kon volgens de rechtbank weliswaar worden afgeleid dat één van de twee verdachten een instruerende rol had en zorgde voor continuïteit in de bedrijfsvoering, maar dat was volgens de rechtbank onvoldoende om te kunnen spreken van een gestructureerd samenwerkingsverband.

OPIUMWET

Bij de bestrijding van georganiseerde misdaad richt Justitie zich al lang niet meer op enkel de direct betrokken subjecten. Ook de beroepsbranches die gelegenheid zouden kunnen geven tot criminaliteit liggen onder de loep. Hierbij kan gedacht worden aan financiële instellingen die verplicht zijn maatregelen te treffen om witwassen te bestrijden, maar ook aan bedrijven in de chemieketen. Bepaalde chemicaliën die in de regel worden gebruikt voor legale doeleinden, kunnen namelijk worden gebruikt voor de productie van verdovende middelen (drugsprecursoren). Op Europeesrechtelijk niveau zijn verordeningen vastgesteld waarmee dit dient te worden voorkomen.[33] Nederland heeft de sanctionering van de regelgeving uit de verordeningen, die rechtstreeks doorwerken, vastgelegd in de Wet voorkoming misbruik chemicaliën (Wvmc) en in de Wet op de economische delicten (WED). De verordeningen bevatten diverse begrippen die voor de uitleg van de verplichtingen van belang zijn. Onderscheid is te maken in de ‘soort stof’ (waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen geregistreerde en niet-geregistreerde stoffen), ‘gebruikers’ en ‘marktdeelnemers’ (waarbij nog een onderscheid geldt tussen marktdeelnemers die handelen binnen de EU en marktdeelnemers die handelen met partijen buiten de EU).

Marktdeelnemers en gebruikers zijn verplicht om verdachte of ongebruikelijke transacties te melden bij de Belastingdienst of de douane. Indien een redelijk vermoeden bestaat dat stoffen bestemd zijn voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen is het verboden deze binnen of buiten de EU te brengen.[34] Over de reikwijdte van de meldingsplicht, en in dat kader de betekenis van het begrip 'marktaandeelhouder', bestaat niet altijd duidelijkheid.[35] Recent heeft AG Keulen geconcludeerd tot schorsing van de behandeling van een cassatieberoep, om hierover prejudiciële vragen te kunnen stellen aan het Hof van Justitie van de EU (ECLI:NL:PHR:2021:849). Daarbij speelt de vraag of een persoon die geregistreerde stoffen vervoert en opslaat ten behoeve van de persoon die de geregistreerde stoffen heeft gekocht, als 'marktdeelnemer' kan worden aangemerkt. Ook stelt Keulen voor het Hof van Justitie te vragen of bepaalde gedragingen een 'voorval' zijn, waarvan de marktdeelnemer die deze gedragingen verricht de bevoegde instanties in kennis dient te stellen als hij over aanwijzingen beschikt dat deze in de handel te brengen stoffen wellicht worden misbruikt om verdovende middelen of psychotrope stoffen op illegale wijze te vervaardigen. Kortom, hoe uitvoering moet worden gegeven aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Europese verordeningen is niet altijd duidelijk en aan verandering onderhevig.

Voor Nederland is dat reden om op nationaal niveau aanvullende strafbaarstellingen te creëren, waarbij de focus (nog meer) komt te liggen op de chemieketen als geheel. Met het wetsvoorstel versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit zou bij de bestrijding van de illegale drugsindustrie meer aandacht kunnen worden gericht op de chemieketen als geheel. Het zou namelijk niet altijd mogelijk zijn te bewijzen dat een verdachte wetenschap had van de illegale bestemming van stoffen. In die gevallen kan op grond van de Opiumwet geen veroordeling volgen, zodat een alternatief volgens de ministers nodig is.[36] Het voorstel is om een bepaling aan de Wvmc toe te voegen, op basis waarvan het verboden wordt om stoffen die kunnen worden gebruikt voor de productie van verdovende middelen en psychotrope stoffen en waarvan geen legale toepassing bekend is, voorhanden te hebben, te vervoeren of in en uit te voeren. Stoffen die onder het verbod vallen, dienen bij ministeriële regeling te worden aangewezen. Het gaat daarbij om stoffen die kunnen worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen of psychotrope stoffen én waarvan geen legale toepassing bekend is. Voor het opzet is vereist dat een verdachte weet welke stoffen hij in-/uitvoert, vervoert of voorhanden heeft en voorwaardelijk opzet volstaat. Het opzet hoeft niet gericht te zijn op de omstandigheid dat de stof is aangewezen als verboden stof, op het feit dat de stof kan worden gebruikt voor de productie van drugs, of dat geen legale toepassing van de stof bekend is.

Met deze nieuwe strafbaarstelling wordt een totaalverbod ingevoerd op alledaagse handelingen met uiteenlopende stoffen, waarvan het van tevoren niet duidelijk is welke dat precies zijn. Het verbaast dan ook niet dat hierbij de nodige kanttekeningen worden geplaatst. Zo wordt wel gesteld dat de noodzaak van de nieuwe wet ontbreekt (nu het beleid van de EU zich ook richt op veranderende patronen van misbruik van stoffen, minder verstrekkende verboden kunnen volstaan en het doel van het voorgestelde verbod bovendien wel degelijk al is ondervangen in de Opiumwet) en het verbod mogelijkerwijs in strijd is met het materieelstrafrechtelijk legaliteitsbeginsel.[37] Daarbij werd door onder meer het Verbond van Handelaren in Chemische Producten en de Adviescommissie Strafrecht van de Nederlandse orde van advocaten al in twijfel getrokken of het wetsvoorstel overeenstemt met het Europese recht.[38] Uit voornoemde verordeningen volgt immers dat is beoogd om een *geharmoniseerd* toezicht te bewerkstelligen op de handel in drugsprecursoren en het voorkomen dat deze voor verkeerde doeleinden worden gebruikt. De vraag dringt zich op of in dat kader ruimte bestaat voor een verder (dan de verordeningen) strekkend nationaal verbod.

De reikwijdte van de strafbaarstelling van de Opiumwet zelf is ook aanzienlijk, zo blijkt uit een uitspraak van de rechtbank Den Haag over de strafbare voorbereidingshandelingen (ECLI:NL:RBDHA:2021:5046). De verdachte in deze zaak was werkzaam als verkoper bij een tuincentrum, alwaar twee pseudokopers werden ingezet. De rechtbank stelde vast dat de stoffen en voorwerpen die het tuincentrum voorhanden had en aan klanten te koop aanbood en verkocht, geschikt én bestemd waren voor illegale hennepteelt. Dat de verdachte wist van de illegale bestemming leidde de rechtbank af uit de bedrijfsvoering van het tuincentrum. Bovendien had de verdachte de pseudokopers onder meer geadviseerd over de soorten wiet die geteeld kunnen worden en heeft hij een kweekschema verstrekt. Gelet op die omstandigheden achtte de rechtbank hem schuldig aan het in vereniging plegen van die voorbereidingshandelingen. Bovendien werd bewezen verklaard dat de verdachte had deelgenomen aan een criminele organisatie, te weten het tuincentrum.

In een hiermee samenhangende uitspraak van de rechtbank Den Haag werd een eigenaar van een onderneming die onder meer assimilatieverlichting verkocht, ook veroordeeld voor het in vereniging plegen van voorbereidingshandelingen uit de Opiumwet (ECLI:NL:RBDHA:2021:5050). Diezelfde pseudokopers hadden, met een offerte van de verkoper van eerdergenoemd tuincentrum, achttien assi-

milatielampen gekocht bij de winkel van verdachte. De rechtbank stelde vast dat het assortiment van de onderneming van de verdachte geschikt was voor de illegale hennepteelt en de verkoop van achttien lampen aan één afnemer had ook daadwerkelijk de bestemming illegale hennepteelt. Verdachte was op de hoogte van de strafrechtelijke historie van het tuincentrum. De rechtbank oordeelde dat het verdachte en medeverdachten te verwijten viel dat zij onder deze omstandigheden geen nadere vragen hadden gesteld aan de pseudokopers over de bestemming van de lampen, terwijl zij ernstige reden hadden te vermoeden dat die bestemd waren voor hennepteelt. Uit het feit dat de verdachte aanwezig was bij het plaatsen van de bestelling door een medeverdachte en hij samen met de medeverdachte had geholpen met het inladen van de lampen tijdens de levering, leidde de rechtbank het medeplegen af.

POGING EN VOORBEREIDING

De Hoge Raad wees twee arresten over het leerstuk van de strafbare poging (ECLI:NL:HR:2021:388 en ECLI:NL:HR:2021:389), waarbij het in het laatstgenoemde arrest ging over de poging om met een helikopter een gevangene te bevrijden uit de PI in Roermond. De gevangene zou daar tijdens het luchten worden opgepikt. De daarvoor te gebruiken helikopter zou worden gehuurd en bij een tussenlanding worden gekaapt. Omdat het helikopterverhuurbedrijf argwaan kreeg en de politie inschakelde, kwam het niet zover. In cassatie werd dan ook bestreden dat sprake zou zijn van een strafbare poging, omdat de gedragingen te ver verwijderd zouden zijn van de daadwerkelijke bevrijding om als een begin van uitvoering te kunnen worden aangemerkt. De Hoge Raad verwierp dit cassatiemiddel. Hij verwees eerst naar vaste rechtspraak over het bestaan van een begin van uitvoering, te weten dat sprake moet zijn van gedragingen die naar hun uiterlijke verschijningsvorm zijn gericht op de voltooiing van het voorgenomen misdrijf. Daarbij zijn – zo overwoog de Hoge Raad voor het eerst expliciet – de concrete omstandigheden van het geval beslissend, kunnen algemene regels niet worden gegeven maar kan uit eerdere rechtspraak wel een en ander worden afgeleid. Belangrijk is onder meer hoe dicht de vastgestelde gedragingen in tijd en/of plaats bij de voltooiing van het voorgenomen misdrijf liggen of hoe concreet de gedragingen daarop zijn gericht. Daarnaast kan het gaan om een samenstel van gedragingen, incluis die van eventuele deelnemers. Tot slot kan de aard van het misdrijf van belang zijn. In de onderhavige zaak had het hof een begin van een uitvoering aangenomen en vastgesteld dat met het 'genoemde samenstel van gedragingen van alle betrokkenen in vergaande mate al feitelijk uitvoering is gegeven aan de op de bevrijding van [de gevangene] gerichte actie met een sterk planmatig karakter en dat deze voorgenomen bevrijdingsactie kort daarna zou zijn voltooid als de politie niet had ingegrepen'. Dit oordeel hield stand bij de Hoge Raad. Dit alles maakt dat de expliciet benoemde 'omstandigheden van het geval' beslissend zijn voor het al dan niet bestaan van een begin van uitvoering, waarmee de uiterlijke verschijningsvorm als richtsnoer enigszins lijkt te worden gerelativeerd.
Op het terrein van de strafbare voorbereiding heeft de rechtbank Amsterdam het vigerende beoordelingskader zorgvuldig uiteengezet (ECLI:NL:RBAMS:2021:1381). Daarbij werd onder andere uitvoerig aandacht besteed aan het bestemmingsvereiste, inhoudende dat de voorbereidingsmiddelen bestemd moeten zijn tot het begaan van een misdrijf waarvoor een gevangenisstraf van acht jaar of meer kan worden opgelegd. Het gaat daarbij om de beoordeling of de voorbereidingsmiddelen, 'afzonderlijk dan wel gezamenlijk, naar hun uiterlijke verschijningsvorm ten tijde van het handelen van de verdachte dienstig konden zijn voor het misdadige doel dat de verdachte met het gebruik daarvan voor ogen had'. Gelet op de zinsnede 'bestemd tot het begaan van dat misdrijf' in art. 46 Sr volgt uit vaste rechtspraak van de Hoge Raad dat het moet gaan om het misdrijf dat is voorbereid en daarmee dus niet om de voorbereiding zelf. Het voorbereidingsmiddel moet dus daadwerkelijk bestemd zijn om op enigerlei wijze gebruikt te worden bij de uitvoering van het voorgenomen misdrijf. De Hoge Raad heeft dit recentelijk ook meermaals benadrukt.[39]
Een ander aspect betreft de concreetheid van het voorgenomen misdrijf. Dit stond centraal in het megaproces 26Koper, dat volgde op een grote wapenvondst in opslagboxen in Nieuwegein in 2015. Het hof had meerdere verdachten veroordeeld voor het medeplegen van voorbereiding van moord door het opzettelijk voorhanden hebben van vuurwapens. Echter, niet was komen vast te staan wie het doelwit was. In cassatie werd dan ook geklaagd over het oordeel van het hof dat de vuurwapens waren bestemd tot het begaan van het misdrijf moord. De Hoge Raad overweegt in dezen dat 'de opvatting dat voor bewezenverklaring van voorbereiding van moord [...] vereist is dat uit de bewijsvoering blijkt wie het beoogde slachtoffer is van dat misdrijf' een te beperkte en daarom onjuiste opvatting is. 'Vereist is slechts dat met voldoende bepaaldheid blijkt op welk misdrijf de in artikel 46 Sr omschreven voorbereidingshandelingen en voorbereidingsmiddelen waren gericht en dat het opzet van de verdachte op het begaan daarvan was gericht' (ECLI:NL:HR:2021:1258). In casu was de gerichtheid op de voorbereiding van een of meer levensdelicten toereikend gemotiveerd mede erop gelet dat (1) de aangetroffen wapenvoorraad naar algemene ervaringsregels in verband kan worden gebracht met het uitvoeren van levensdelicten, (2) de gevoerde financiële administratie onder andere

betrekking had op de aanschaf van wapens en voorts betalingen aan een 'hitter' en 'spotter' omvatte en (3) dat in verband met die wetenschap aan de administratie een 'samenbindend element van gewicht' toekomt waarin vele lijnen samenkomen.

STRAFUITSLUITINGS-GRONDEN

Ook in het jaar 2021 stelt de Hoge Raad onverminderd hoge eisen aan de motiveringsplicht in zaken waar een beroep op noodweer(exces) is gedaan. Het overzichtsarrest van de Hoge Raad uit 2016[40] is daarbij nog steeds even relevant als voorgaande jaren. Daarbij is steeds van belang dat bij de beoordeling van een beroep op noodweer nauwkeurige en consistente feitelijke vaststellingen van belang kunnen zijn bij de beoordeling van het beroep. De Hoge Raad blijft kritisch op de arresten van de gerechtshoven. In december 2020 herhaalt de Hoge Raad de relevante overwegingen uit het overzichtsarrest, onder meer inhoudende dat een beroep op noodweer niet kan worden aanvaard indien de gedraging van de verdachte in de kern als aanvallend moet worden gezien (ECLI:NL:HR:2020:2043). In deze zaak had het hof vastgesteld dat de verdachte achter twee vrienden van benadeelde aan is gelopen, terwijl hij wist dat een van hen mogelijk een mes bij zich droeg. Verdachte is kort daarna in zijn arm gestoken. Op dat moment was weliswaar sprake van een ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding maar die werd niet geïnitieerd door de benadeelde. Het hof oordeelde dat de verdachte en zijn medeverdachte zich aan de aanval van benadeelde hadden kunnen onttrekken. Het handelen van de verdachte jegens de benadeelde was bovendien aanvallend van aard. Het hof verwierp het beroep op noodweer, nu geen sprake was van een noodweersituatie. De Hoge Raad achtte het oordeel van het hof dat het door de verdachte tegen benadeelde en benadeelde twee gebruikte geweld aanvallend van aard was, niet zonder meer begrijpelijk. Het hof had immers ook vastgesteld dat verdachte zelf in zijn arm was gestoken voordat hij achter benadeelde aanrende. Ook had het hof vastgesteld dat daarna sprake was van een aanval van benadeelde jegens medeverdachte twee. Daarbij ontbraken nauwkeurige feitelijke vaststellingen. De verwerping van het beroep op noodweer was daarom ontoereikend gemotiveerd.

Een ander Hoge Raad-arrest betrof een vechtpartij tussen rivaliserende motorclubs in Sittard (ECLI:NL:HR:2020:2013). Op 7 mei 2015 vonden voor een café grove mishandelingen plaats van enkele personen (uit groep A) door een overmacht van in een groep opererende personen (groep B). Daarbij werd door groep B gebruikgemaakt van onder meer een boksbeugel. Op basis van camerabeelden en getuigenverklaringen stelde het hof vast dat een onmiddellijk gevaar dreigde dat de mishandelde personen (uit groep A) zwaar lichamelijk letsel zouden oplopen, eventueel met de dood tot gevolg. De verdachte had bij het zien van deze mishandelingen een pistool gepakt en op manshoogte een projectiel door het raam naar buiten afgevuurd. Vlak daarachter bevond zich een vechtende en dus bewegende groep mensen. In zijn verklaring zei de verdachte dat hij het pistool gebruikte ter afschrikking van de groep mensen. Het hof stelde in deze zaak vast dat gezien de feiten en omstandigheden waaronder het voorval had plaatsgevonden sprake was van een ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding, waarbij voor verdachte een noodzaak tot verdedigen van de anderen bestond. Van hem kon niet worden gevergd dat hij zich aan deze aanranding zou onttrekken. Ook achtte het hof de keuze voor het gebruik van een vuurwapen ter afschrikking, als verdedigingsmiddel tegen deze ogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding, in beginsel niet onredelijk. Het hof was alleen van oordeel dat de wijze waarop verdachte het vuurwapen had gebruikt niet in verhouding stond tot de ernst van de aanranding en verwierp het beroep op noodweer. De Hoge Raad vond dat gezien de omstandigheden (onder andere grove mishandelingen, boksbeugel, zwaar lichamelijk letsel, eventueel met de dood tot gevolg) niet zonder meer begrijpelijk voor het verwerpen van het beroep op noodweer.

Het laatste arrest dat bespreking verdient, betreft de zaak waarin een

verdachte onder invloed van cocaïne en alcohol haar ex-partner met een groot mes in zijn onderarm had gestoken (ECLI:NL:HR:2021:1226). Dit voorval kwam niet uit de lucht vallen want voordat verdachte haar ex-partner stak, hadden ze al ruzie. Het hof verwierp een beroep op noodweerexces omdat de verdachte handelde vanuit een reeds bestaande kwaadheid jegens haar ex-partner en niet vanuit een hevige gemoedsbeweging die is veroorzaakt door de daaraan voorafgaande wederrechtelijke aanranding. Het hof had in deze zaak vastgesteld dat de ex-partner voorafgaand aan het bewezen verklaarde feit de verdachte had mishandeld door haar in haar ribben te slaan. Het hof oordeelde vervolgens dat het door de verdachte gedane beroep op noodweerexces moest worden verworpen omdat de verdachte handelde 'vanuit een reeds bestaande kwaadheid' die het gevolg was van de mishandeling van de verdachte door de ex-partner. De Hoge Raad achtte dat oordeel niet begrijpelijk, omdat de mishandeling immers de aanranding was waarop het beroep op noodweer(exces) betrekking had, zodat hier geen sprake kon zijn van een hevige gemoedsbeweging die in essentie is terug te voeren op een eerder bestaande emotie die al bestond vóór de aanranding.

ZEDEN

Op 30 maart 2021 liet de Hoge Raad zich uit over een zaak waarin de vraag centraal stond of sprake was van een begin van uitvoering van een poging tot ontucht met een dertienjarige (art. 245 Sr) (ECLI:NL:HR:2021:388). In die zaak zou het dertienjarige meisje tegen verdachte en zijn medeverdachte hebben gezegd dat zij 'geld voor seks' wilde hebben omdat zij geld nodig had. Verdachte en zijn medeverdachte hadden meermalen contact met haar en hebben haar vervolgens naar de woning vervoerd waar zij tegen betaling seks met haar zouden hebben. Aangekomen in de woning bedacht de aangeefster zich, waarna de verdachten een uur lang op haar hebben ingepraat. De Hoge Raad liet deze uitspraak in stand, mede omdat de opvatting dat van een begin van een uitvoering bij dit delict pas sprake kan zijn bij een eerste lichamelijk contact of fysieke aanraking geen steun in het recht vindt. Ook de opvatting dat van een begin van uitvoering geen sprake kan zijn omdat het beoogde slachtoffer zei dat ze het niet wilde, slaagt niet. Dat hoeft immers niet in de weg te staan aan het oordeel dat de vastgestelde gedragingen naar hun uiterlijke verschijningsvorm waren gericht op de voltooiing van het voorgenomen misdrijf.
In zijn arrest van 18 mei 2021 boog de Hoge Raad zich weer eens over de vraag of tongzoenen als 'seksueel binnendringen' moet worden opgevat (ECLI:NL:HR:2021:739). Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden veroordeelde in 2020 een 27-jarige verdachte wegens ontucht ex art. 245 Sr voor het seksueel binnendringen bestaande uit het geven van een tongzoen aan een 16-jarig meisje. De Hoge Raad herhaalt de eerdere tongzoen-jurisprudentie uit 2013 en vernietigt het arrest: het geven van een tongzoen vormt onvoldoende grond voor de toepassing van de art. 243, 244 en 245 Sr waarin onder wisselende voorwaarden het seksueel binnendringen van het lichaam is strafbaar gesteld.

Het begrip 'dwang' uit art. 242 Sr stond ter discussie in de volgende zaak (ECLI:NL:HR:2021:842). Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden had vastgesteld dat de verdachte, werkzaam als sportmasseur, in zijn behandelpraktijk tijdens massages zijn handen 'geleidelijk en onverhoeds' had verplaatst naar de liezen van de aangeefster en zijn vinger in haar vagina had gehad. Het oordeel van het hof dat aangeefster werd gedwongen tot het dulden van deze handelingen, was volgens de Hoge Raad niet onbegrijpelijk en bovendien toereikend gemotiveerd. Naar het oordeel van de Hoge Raad kan van 'dwang' (in de zin van het in art. 242 Sr bedoelde dwingen) sprake zijn als de betrokkene zich door het onverhoedse handelen van de verdachte daartegen niet heeft kunnen verzetten. Gelet hierop leidde de omstandigheid dat aangeefster op het moment dat deze onverhoedse handelingen plaatsvonden niet onmiddellijk kenbaar maakte dat zij die handelingen niet wilde, niet tot een andere uitkomst. Het cassatiemiddel wordt verworpen.
In de rechtspraak over zedenmisdrijven speelt tot slot het bewijsminimum (de *unus testis*-regel uit art. 342

lid 2 Sv) vaak een grote rol. De Hoge Raad geeft aan dat de vraag of aan het bewijsminimum is voldaan, zich niet in algemene zin laat beantwoorden maar een concrete beoordeling van het geval vereist. Bij de beoordeling in cassatie kan van belang zijn of de feitenrechter zijn oordeel dat dat het geval is, nader heeft gemotiveerd. Hoewel de Hoge Raad – ook in 2021 – meerdere cassatiemiddelen heeft verworpen, kwam hij wel tot vernietiging van het arrest (ECLI:NL:HR:2021:1594). Het ging in de onderliggende zaak om een veroordeling voor aanranding van een toiletmedewerker op het station die in de billen van een 13-jarig meisje zou hebben geknepen. Het hof was van oordeel dat de verklaring van het meisje, gelet op de verklaring van haar vriendin en de beschrijving van de camerabeelden waarop was te zien dat het meisje overstuur het toilet verliet – ondanks de stellige ontkenning van de verdachte – geloofwaardig was, waardoor het hof de overtuiging was bekomen dat de verdachte het strafbare feit had gepleegd. Het hof was echter niet ingegaan op de vraag of aan het bewijsminimum van art. 342 lid 2 Sv is voldaan. Gelet daarop en mede in aanmerking genomen wat de raadsman ter terechtzitting in hoger beroep heeft aangevoerd over de mogelijke oorzaak van de emoties, is het oordeel van het hof dat aan het bewijsminimum is voldaan, niet zonder meer begrijpelijk. De Hoge Raad vernietigt het arrest en wijst de zaak terug.

NIEUWE STRAFBAARSTELLING GEWELDSAANWENDING OPSPORINGSAMBTENAAR

Politiegeweld is een terugkerend thema, zowel op juridisch als maatschappelijk vlak (*NJB* 2021/792). De Hoge Raad deed op 16 februari 2021 uitspraak in de Mitch Henriquez-zaak, waarin twee van de vijf betrokken opsporingsambtenaren strafrechtelijk zijn vervolgd (ECLI:NL:HR:2021:211). De Hoge Raad heeft de arresten van het gerechtshof bevestigd (ECLI:NL:GHDHA:2019:1532, ECLI:NL:GHDHA:2019:1533), waarin één opsporingsambtenaar alsnog werd vrijgesproken en de ander werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van zes maanden voorwaardelijk.

Op 11 mei 2021 is het wetsvoorstel 'Geweldsaanwending Opsporingsambtenaar' door de Eerste Kamer aangenomen.[41] Mede door de recente maatschappelijke ophef over dodelijk politiegeweld en de beschuldigingen van racisme en discriminatie binnen het politiekorps is de wet onder vuur komen te liggen (van onder andere Ter Haar, *AA* 2021/2, p. 113). De nieuwe regeling beoogt recht te doen aan zowel de belangen van de opsporingsambtenaar, als aan het belang van de samenleving dat goed wordt onderzocht waarom (excessief) politiegeweld is toegepast en of volgens de daarvoor geldende regels is gehandeld. De wijzigingen zijn te verdelen in drie onderdelen, te weten een strafuitsluitingsgrond, de strafbaarstelling van overtreding van de geweldsinstructie en een wettelijk kader voor opsporingsbevoegdheden tijdens het onderzoek.

Allereerst wordt een specifieke strafuitsluitingsgrond opgenomen voor opsporingsambtenaren die geweld hebben toegepast in de rechtmatige uitoefening van hun taak en daarbij hebben gehandeld overeenkomstig de geldende regels, zoals de Ambtsinstructie. Voor de invoering van dit wetsvoorstel was het voor opsporingsambtenaren ook al mogelijk een beroep te doen op een strafuitsluitingsgrond. De meest toepasselijke strafuitsluitingsgrond was art. 42 Sr. Onder sommige omstandigheden werd een beroep gedaan op art. 41 en 43 Sr.

De nieuwe strafuitsluitingsgrond voegt volgens Ter Haar niets toe aan het huidige art. 42 Sr. Eerder al stelde de Raad voor de rechtspraak in zijn advies op het conceptwetsvoorstel dat de strafuitsluitingsgrond vooral symbolische betekenis heeft.[42] De afzonderlijke strafuitsluitingsgrond houdt in dat de opsporingsambtenaar niet strafbaar is wanneer hij heeft gehandeld in overeenstemming met de regels die voor de uitoefening van zijn taak zijn vastgesteld. Deze regels zijn voor wat betreft het gebruik van geweld vastgelegd in de art. 3 en 7 Politiewet 2012 en 3 en 6 Wet op de bijzondere opsporingsdiensten in samenhang met de Ambtsinstructie. Daarnaast moet het politieoptreden voldoen aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit.

De nieuwe strafbaarstelling wordt vormgegeven in het voorgestelde art. 372 Sr. Hierin wordt bepaald dat een opsporingsambtenaar de bevoegdheid heeft om geweld te gebruiken en dat hij kan worden gestraft wanneer de geweldsinstructie door een handeling, die aan zijn schuld te wijten is, wordt geschonden. De straf bestaat uit een gevangenisstraf van maximaal een jaar als het geweld enig lichamelijk letsel tot gevolg heeft, twee jaar gevangenisstraf bij zwaar lichamelijk letsel en een maximale gevangenisstraf van drie jaren als het slachtoffer komt te overlijden.[43] Art. 372 Sr ziet dus op situaties waar in ieder geval sprake is van enig letsel. Dat betekent dat in situaties waar geen letsel is geconstateerd, enkel vervolgd kan worden voor algemene delicten, zoals (poging tot) zware mishandeling of (poging tot) doodslag. Wanneer een opsporingsambtenaar met zijn vuurwapen gericht op een verdachte schiet en mist, kan dit in theorie dus een hogere straf opleveren dan wanneer de verdachte wordt geraakt en komt te overlijden, mits dit laatstgenoemde onder art. 372 Sr kan worden geschaard.

De Nederlandse orde van advocaten heeft benadrukt dat de opportuniteitsafweging kan worden ondergraven als een artikel 12 Sv-procedure wordt gestart. Omdat het hof in deze procedure niet alleen kan bevelen dat moet worden vervolgd, maar ook voor welke wettelijke strafbaarstelling de vervolging moet worden ingesteld, verwacht de Nederlandse orde van advocaten dat in een groot aantal

gevallen het gerechtshof alsnog de vervolging onder de algemene geweldsdelicten zal bevelen.[44] De minister hoopt dat, mochten er inderdaad artikel 12 Sv-procedures gestart worden naar aanleiding van deze strafbaarstelling, het hof rekening zal houden met de beslissing van de wetgever om deze strafbaarstelling in te voeren[45] en stelt dat er een signaal moet uitgaan dat vervolging voor de geweldsinstructie vooropstaat.[46]
Ten derde wordt in het Wetboek van Strafvordering een wettelijk kader opgenomen, waarbinnen met toepassing van opsporingsbevoegdheden onderzoek kan worden gedaan naar gebruik van geweld door een opsporingsambtenaar. Als knelpunt wordt in de memorie van toelichting benoemd dat het voor de uitoefening van de opsporingsbevoegdheden noodzakelijk is dat sprake is van een verdachte dan wel verdenking van een strafbaar feit. In de praktijk wordt dit veelal ondervangen doordat de betrokken opsporingsambtenaar vrijwillig aan onderzoek meewerkt. Bij het inzetten van de bevoegdheden tegen derden ontstaat een probleem, bijvoorbeeld bij het vorderen van camerabeelden. De opsporingsambtenaar direct aanmerken als verdachte zou dat probleem verhelpen, maar er wordt niet voldaan aan art. 27 lid 1 Sv omdat niet direct twijfel bestaat over de rechtmatigheid van het handelen van de opsporingsambtenaar. Om die reden wordt een onderzoekskader geïntroduceerd, waarbinnen de rijksrecherche opsporingsbevoegdheden kan uitoefenen bij een feitenonderzoek naar een geweldsaanwending. Daarbij wordt de opsporingsambtenaar niet als verdachte aangemerkt, maar dat vermoeden kan door het feitenonderzoek later wel ontstaan. Als dat gebeurt, zal alsnog een regulier opsporingsonderzoek plaatsvinden.

PENITENTIAIR RECHT

Wet straffen en beschermen

Op 1 juli 2021 is de Wet straffen en beschermen (gedeeltelijk) in werking getreden, waardoor de regeling ten aanzien van voorwaardelijke invrijheidstelling (VI) en detentiefasering aanzienlijk is gewijzigd.[47] De gewijzigde VI-regeling geldt voor personen die ná 1 juli 2021 zijn veroordeeld. Voor het Penitentiair Programma geldt dat de oude regeling nog blijft gelden voor gedetineerden die op het moment van inwerkingtreding van de wet al gedetineerd zaten. De Beperkt Beveiligde Inrichting (BBI) en Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting (ZBBI) komen te vervallen en worden vervangen door de Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA). De belangrijkste wijzigingen zullen per onderdeel worden toegelicht.

Voorwaardelijke invrijheidstelling (VI-regeling)

Bij een veroordeling na 1 juli 2021 in een strafzaak in hoger beroep geldt dat de nieuwe VI-regeling van toepassing zal zijn. De VI wordt in dat geval niet meer 'automatisch' toegekend. Voortaan zal het Openbaar Ministerie beslissen of een gedetineerde in aanmerking komt voor voorwaardelijke invrijheidstelling. Het Openbaar Ministerie kan de VI ook herroepen of uitstellen. Voorts is een nieuwe Aanwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling geformuleerd, die algemene regels geeft voor de toepassing van de VI voor gevallen die onder de oude wet vallen (veroordelingen vóór 1 juli 2021), onder de nieuwe wet vallen of waar sprake is van samenloop. De VI-regeling wordt zodoende niet langer via de rechter getoetst. Het Openbaar Ministerie heeft een eigen afdeling opgericht, namelijk de Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling (CVv.i.). Deze afdeling wordt geadviseerd door DJI, de reclassering en het CJIB. Bovendien wordt een onafhankelijk adviescollege VI (AVI) ingesteld om de afdeling te assisteren in complexe strafzaken. Bij de nieuwe regeling zal meer nadruk worden gelegd op de belangen van slachtoffers en nabestaanden. De duur van de VI krijgt een maximum van twee jaar. Dat heeft consequenties voor gevangenisstraffen van langer dan zes jaar. Het zorgt voor een aanzienlijk langere netto strafduur en korte resocialisatie. Bij een gevangenisstraf van achttien jaar zou een veroordeelde na twaalf jaar in aanmerking komen voor VI, dat is nu zestien jaar. Hoe hoger de straf, hoe groter het verschil zal zijn. De nieuwe regeling is niet van toepassing op veroordelingen die vóór 1 juli 2021 door de feitenrechter zijn uitgesproken, ook niet als de Hoge Raad nadien in cassatie de strafoplegging heeft gewijzigd (ECLI:NL:HR:2021:984).
De inwerkingtreding van de nieuwe VI-regeling roept de vraag op of rechters bij het bepalen van de strafmaat rekening houden met de wijzigingen. Recente jurisprudentie is tot nu toe wisselend. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden hield bij de strafoplegging in een doodslagzaak rekening met de nieuwe regeling (ECLI:NL:GHARL:2021:9523). In juli 2019 was in een woning in Leeuwarden het lichaam gevonden van een 73-jarige man. De verdachte, een huisgenoot van het slachtoffer, werd door de rechtbank in 2020 veroordeeld voor doodslag en diefstal tot een gevangenisstraf van twaalf jaar. Het gerechtshof legde de verdachte vanwege de inwerkingtreding van de Wet beschermen en straffen op 1 juli 2021 een gevangenisstraf van tien jaar op. Daarmee bleef de feitelijke straf gelijk aan de straf die door de rechtbank (onder de oude regeling) was opgelegd. Dit gerechtshof herhaalde dit een paar keer en overwoog in een andere doodslag-zaak dat rekening moest worden gehouden met de nieuwe wet (ECLI:NL:GHARL:2021:7542). De rechtbank was gekomen tot een gevangenisstraf van tien jaar. Het hof kwam uiteindelijk tot een gevangenisstraf van zeven jaar. Het hof stelde in dit verband: 'Teneinde in de nieuwe situatie eenzelfde netto strafduur van de gevangenisstraf te verkrijgen, als ware dit arrest voor 1 juli 2021 gewezen, zal het hof aan de verdachte een gevangenisstraf voor de duur van 7 jaar opleggen.'

Ook in een liquidatiezaak ging volgens dit gerechtshof hetzelfde op: 'Bij een gevangenisstraf van 13 jaar was verdachte onder de oude regeling vanaf 8 jaar en 8 maanden voor voorwaardelijke invrijheidstelling in aanmerking gekomen. Het hof legt verdachte nu een gevangenisstraf van 10 jaar en 8 maanden op, met aftrek van voorarrest, zodat de feitelijke straf gelijk is als onder de oude regeling.' (ECLI:NL:GHARL:2021:8395). Toch zal een rechtbank of gerechtshof lang niet altijd volledig 'netto' rekenen. Bij een poging tot moord in een snackbar door meermalen te schieten, oordeelde het gerechtshof Amsterdam dat verdachte werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van elf jaar (ECLI:NL:GHAMS:2021:2594): *'Het hof heeft zich rekenschap gegeven van de inwerkingtreding van de Wet straffen en beschermen op 1 juli 2021. Het hof houdt hiermee in enige mate rekening bij de strafoplegging, maar de inwerkingtreding van de wet brengt het hof niet tot een lagere straf dan de hieronder vermelde.'* De rechtbank Den Haag redeneerde in een veroordeling voor een oorlogsmisdrijf door een 49-jarige Syriër zelfs helemaal andersom (ECLI:NL:RBDHA:2021:7533): *'Anders dan de verdediging verzoekt, weegt de rechtbank niet mee dat de nieuwe VI-regeling een kortere VI-duur tot gevolg zou hebben dan onder de oude regeling. Dat een veroordeelde onder de oude VI-regeling bij langdurig opgelegde gevangenisstraffen per definitie slechts twee derde van zijn straf zou uit moeten zitten gaat immers niet op. Dat was, net zoals het nu is bij de nieuwe VI-regeling, afhankelijk van verschillende factoren zoals het gedrag van de verdachte tijdens zijn detentie, de vraag of hij zich aan de voorwaarden houdt en zijn vreemdelingenstatus. De VI kan worden herroepen, uitgesteld en er kan zelfs afstel van de VI plaatsvinden.'*

Verlof

Per 1 juli 2021 geldt de nieuwe regeling omtrent verlof voor alle gedetineerden. Elke verlofaanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de op dat moment geldende regeling. De minister heeft meer nadruk willen leggen op de eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerde. Dit heeft tot gevolg dat algemeen en regimesgebonden verlof niet langer 'automatisch' worden verleend, maar moeten worden verbonden aan een concreet re-integratiedoel. De nieuwe wet wil een persoonsgericht verlof als uitgangspunt. Een persoonsgerichte afweging is van belang. Daarbij wordt gekeken naar gedrag, risico's, slachtofferbelangen en de belangen van de samenleving als geheel. Daarnaast is er meer aandacht voor, en een betere inbedding van nazorg in het detentie- en re-integratie plan (D&R-plan) op het gebied van de vijf basisvoorwaarden, te weten werk en inkomen, identiteitsbewijs, zorg, schuldhulpverlening en onderdak en komt er betere informatie-uitwisseling met gemeenten. Ook de duur van verloven is veranderd. De nieuwe regeling kent een (1) kortdurend re-integratieverlof; (2) langdurend re-integratieverlof; of (3) re-integratieverlof voor extramurale arbeid in een Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA). Kortdurend re-integratieverlof is bestemd voor de in het D&R-plan vastgelegde re-integratieactiviteiten die niet binnen de muren van de inrichting kunnen worden verricht, bijvoorbeeld een sollicitatiegesprek bij een werkgever. De duur van dit verlof hangt af van de te verrichten activiteiten en reistijd. Kortdurend re-integratieverlof begint en eindigt altijd op dezelfde dag. Langdurend re-integratieverlof ziet op concrete re-integratiedoelen, die ook in het D&R-plan moeten zijn opgenomen, bijvoorbeeld deelname aan een traject van meerdere dagen dat door de reclassering of een andere (hulp)organisatie wordt aangeboden, of het bezoeken van familie om te werken aan de opvoedingsrol binnen het gezin. Om in aanmerking te komen voor dit type verlof moet de gedetineerde de helft van zijn straf

hebben uitgezeten. Bij langere straffen zit hier bovendien een maximum aan. Het gaat om een maximale termijn van twaalf maanden (bij een straf van zes jaar) tot 36 maanden (bij een straf van dertig jaar), voorafgaand aan de fictieve VI-datum. Ook geldt een maximum voor het aantal nachten dat de gedetineerde buiten de inrichting mag verblijven.
Re-integratieverlof voor extramurale arbeid in een BBA maakt het mogelijk voor een gedetineerde overdag buiten de inrichting te werken of een opleiding te volgen. 's Nachts dient hij in de inrichting te verblijven. Op deze wijze kunnen gedetineerden vanuit een gecontroleerde omgeving werken aan hun re-integratie. Daarnaast kunnen gedetineerden hiermee een betere uitgangspositie krijgen om na detentie een betaalde baan te vinden. Extramurale arbeid kan ook bestaan uit het verrichten van maatschappelijke arbeid. Ook voor dit type verlof is nodig dat het een in het D&R-plan vastgelegd re-integratiedoel dient. Het kan bovendien pas in de laatste fase van de vrijheidsbeneming (voor de PP of de VI) worden aangevraagd, als niet meer dan een zesde deel van de opgelegde vrijheidsstraf resteert, voorafgaand aan de fictieve PP- of fictieve VI-datum. Dit verlof heeft een maximum van twaalf maanden. Tot slot verdient opmerking dat het incidenteel verlof blijft bestaan, maar enkel kan worden ingezet op humanitaire gronden, zoals de geboorte van een kind of een begrafenis.

Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA)

Ten aanzien van ZBBI en BBI geldt dat deze zijn komen te vervallen en vervangen door de BBA (Beperkt Beveiligde Afdeling). Het verschil met de ZBBI en BBI's is dat het automatisch toegekende algemene en regimesgebonden verlof wordt vervangen door een verlofsysteem, waarbij per gedetineerde wordt bekeken voor welke verlofsoorten hij in aanmerking komt. Het verlof is steeds uitdrukkelijk verbonden aan een concreet re-integratiedoel. Overplaatsing naar de BBA is mogelijk in de laatste fase van de straf en enkel voor gedetineerden die in aanmerking komen voor 're-integratieverlof voor extramurale arbeid'. De oude regeling is enkel van toepassing als de gedetineerde vóór 1 juli 2021 al voor verblijf in een ZBBI of BBI in aanmerking kwam. De plaatsing vervalt indien dat niet is gelukt voor 1 juli 2021. Na 1 juli 2021 kan re-integratieverlof voor extramurale arbeid worden aangevraagd en kan de gedetineerde in een BBA worden geplaatst, waar de nieuwe regeling op van toepassing is. Gedetineerden die reeds in ZBBI verbleven, krijgen van rechtswege re-integratieverlof voor extramurale arbeid en worden in een BBA geplaatst. Voor gedetineerden die thans in een BBI verblijven, moet opnieuw worden beoordeeld of zij op basis van de nieuwe regeling in aanmerking komen voor re-integratieverlof en plaatsing in een BBA.

Penitentiair Programma (vanaf 1 december 2021)

De wijzigingen ten aanzien van het Penitentiair Programma gaan (naar verwachting) in op 1 december 2021. De wijziging voorkomt een stapeling van voorwaardelijke modaliteiten. Gebruikmaking van zowel het PP als de VI-regeling is daarna niet meer mogelijk. Op grond van art. 4 lid 2 PBW geldt dat aan een PP kan worden deelgenomen voor maximaal een zesde deel van de opgelegde vrijheidsstraf, direct voorafgaand aan de datum van invrijheidstelling. Daar zitten voorwaarden aan verbonden. Zo dient de gedetineerde te zijn veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van minimaal zes maanden, mag het strafrestant bij aanvang van de deelname aan het PP ten minste vier weken en maximaal een jaar bedragen, en dienen er geen andere omstandigheden te zijn die zich tegen deelname verzetten. Bij de voorwaarden voor deelname wordt gekeken naar gedrag, risico's en slachtofferbelangen. Indien de veroordeling tot een vrijheidsstraf niet onherroepelijk is, worden de datum van invrijheidstelling en het strafrestant berekend op grond van de veroordeling waartegen het rechtsmiddel is aangewend. De activiteiten van het PP zien op minimaal 26 uur per week en zijn gericht op het aanleren van bepaalde sociale vaardigheden, het vergroten van de kans op arbeid na invrijheidstelling, het bieden van onderwijs, het bieden van bijzondere zorg (zoals verslavingszorg) of het geven van invulling aan de voorbereiding van de terugkeer in de maatschappij op een andere manier.[48] Het grootste deel van de activiteiten binnen een PP ziet op arbeid of onderwijs. De afspraken hierover worden opgenomen in het D&R-plan. Het PP biedt een voorwaardelijk kader om gedetineerden voor te bereiden op de terugkeer in de samenleving, bij straffen waarbij de VI niet beschikbaar is. Daarom is het programma een belangrijk onderdeel van de detentiefasering.
Deelname aan het Penitentiair Programma (PP) wordt alleen mogelijk voor kortgestraften, waarbij het gaat om straffen van minimaal zes maanden en maximaal één jaar. Dit maximum zorgt ervoor dat het PP niet meer in combinatie met de VI-regeling kan worden toegepast. PP blijft op deze wijze enkel mogelijk voor veroordeelden die niet in aanmerking komen voor VI. De duur van de PP mag maximaal een zesde van de straf zijn, waardoor de PP maximaal acht weken kan duren. Het overgangsrecht bepaalt dat de wijzigingen van het PP in beginsel komen te gelden voor alle lopende vrijheidsstraffen. Daarop zijn twee uitzonderingen van toepassing,[49] namelijk: (1) indien de gedetineerde op het moment van inwerkingtreding van de wet reeds is gestart met zijn deelname aan het PP, of indien de deelname nog niet is gestart, maar de directeur reeds heeft beslist dat deelname aan het PP is toegestaan, blijft de huidige PP van toepassing; en (2) indien de

vrijheidsstraf of voorlopige hechtenis reeds is aangevangen, en deze vanaf het moment van inwerkingtreding nog ten hoogste drie jaar zal duren, dan is de huidige PP van toepassing tot drie jaar na inwerkingtreding van deze wet.

DE ZAAK-HÜMEYRA EN DE VERHOGING VAN HET STRAFMAXIMUM

Een goed voorbeeld van hoe de publieke opinie, politieke verontwaardiging en incidentenwetgeving de loop van het strafproces kunnen kruisen, is de gang van de zaken in de intrieste zaak van de zestienjarige Hümeyra die in de fietsenstalling bij haar school in Rotterdam werd doodgeschoten door haar ex-vriend. Voorafgaand daaraan was zij door hem al hevig gestalkt en bedreigd. De rechtbank veroordeelde hem tot veertien jaar cel en tbs met dwangverpleging wegens doodslag (art. 287 Sr) (ECLI:NL:RBROT:2019:9745). De verdachte werd vrijgesproken van primair moord (art. 289 Sr) en gekwalificeerde doodslag (art. 288 Sr) omdat geen sprake zou zijn geweest van voorbedachte raad, nu geen vooropgezet plan volgde uit het gedrag in de periode voorafgaand aan de confrontatie met het slachtoffer, het gedrag tijdens de achtervolging op school en het fatale schieten. Daarentegen bestonden sterke aanwijzingen dat hij impulsief had gehandeld in boosheid en opwinding en niet na kalm en rustig beraad. De rechtbank Rotterdam overwoog daarbij nog dat de veroordeling voor doodslag met een fors lager strafmaximum voor de familie van het slachtoffer als onterecht kon aanvoelen.

Naar aanleiding van dit vonnis werd de maximumgevangenisstraf voor doodslag onder de aandacht gebracht. De maximumstraf is op dit moment vijftien jaar, terwijl de celstraf voor moord in 2006 is verhoogd van twintig naar dertig jaar, of levenslang.[50] Bij die verhoging is het strafmaximum van doodslag niet opnieuw beoordeeld, waardoor een groot verschil is ontstaan tussen de maximale gevangenisstraf voor doodslag of moord. Op 24 juni 2021 is het wetsvoorstel 'verhoging wettelijk strafmaximum doodslag' ingediend bij de Tweede Kamer en is daar thans in behandeling.[51] Het wetsvoorstel voorziet in verhoging van het wettelijk strafmaximum van doodslag naar 25 jaar, mede om daarmee het zogeheten 'strafgat' ten opzichte van moord te verkleinen.[52] De ontwikkelingen in de strafoplegging maken volgens de memorie van toelichting dat het bepaalde strafmaximum van doodslag tegenwoordig – op zichzelf en in verhouding met in het bijzonder het strafmaximum van moord – onvoldoende recht doet aan de ernst van dit feit. Met het terugbrengen van het verschil tussen moord en doodslag tot vijf jaar gevangenisstraf, wordt de lijn uit 1886 voortgezet, waar sprake was van hetzelfde verschil. Dit zou een passender uitdrukking geven aan het verschil tussen beide levensdelicten en daardoor zouden de strafmaxima weer in redelijke verhouding tot elkaar komen te staan. De wet is nog niet behandeld in het parlement, maar een ding is zeker: de (toekomstige) inwerkingtreding van dit wetsvoorstel zal ongetwijfeld, in combinatie met de Wet straffen en beschermen, een zeer forse toename van de nettostrafduur tot gevolg hebben. De vraag is of we dat willen.

Saillant detail is dat de verdachte in de Hümeyra-zaak daags na het indienen van het wetsvoorstel door het gerechtshof Den Haag alsnog werd veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf en tbs wegens moord (art. 289 Sr) (ECLI:NL:GHDHA:2021:1136). Het hof oordeelde dat wel sprake was van (voorwaardelijke) voorbedachte raad, waarbij het onder meer overwoog dat sprake was van doodsbedreigingen richting Hümeyra, het aanschaffen van een vuurwapen, het meenemen van een doorgeladen vuurwapen naar de school en het doelgerichte handelen en de koelbloedige wijze waarop hij haar heeft doodgeschoten. Zo lijkt het wetsvoorstel dat voortkwam uit ophef over een rechterlijke uitspraak, met de veroordeling in hoger beroep in zekere zin alweer achterhaald.

TOT SLOT: NOG ENKELE WETSVOORSTELLEN

Innovatiewetsvoorstel

Tot slot een toelichting op enkele belangrijke wetsvoorstellen die in 2021 nog in behandeling waren, het licht zagen of werden aangenomen. In de eerste plaats is er het nog lopende megaproject om het Wetboek van Strafvordering te moderniseren, waarover in de inleiding al is gesproken. De strafrechtspleging lijkt inmiddels de praktijk van de reeds geïntroduceerde Boeken 7 en 8 over onder meer de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen onder de knie te hebben. De andere boeken komen tot wasdom, nu die in juni 2021 voor advies naar de Raad van State zijn gestuurd. Sterker nog, vooruitlopend daarop werd een Innovatiewetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend.[53] Daarin wordt voorgesteld om in vijf pilots alvast aan de slag te gaan met een aantal strafprocesrechtelijke onderwerpen. Eén daarvan betreft de mogelijkheid om gebruik te maken van audiovisuele opnamen als alternatief voor een schriftelijk proces-verbaal. Zo zouden bijvoorbeeld verhoren van verdachten bij de politie, in combi-

natie met een verkort proces-verbaal voldoende kunnen zijn om te dienen als zelfstandig bewijs. Een andere pilot betreft de mogelijkheid voor strafrechters in eerste aanleg en raadsheren in hoger beroep om prejudiciële vragen aan de Hoge Raad te stellen. De ministers zullen de Tweede en Eerste Kamer binnen twee jaar over de effecten van deze pilots informeren, zodat met de uitkomsten rekening kan worden gehouden bij het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

Modernisering zedenwetgeving

Ook de zedenwetgeving wordt gemoderniseerd. Het wetsvoorstel seksuele misdrijven van 8 maart 2021 vervangt de huidige titel XIV (misdrijven tegen de zeden) door een nieuwe titel XIV genaamd 'seksuele misdrijven'.[54] In navolging van het WODC-onderzoek 'herziening van de zedendelicten' wordt zowel de inhoud van de strafbepalingen als de wettelijke structuur gemoderniseerd.[55] De redenen voor deze herziening zijn onder meer de veranderde inzichten en opvattingen over de strafbaarheid van onvrijwillige seks, de heersende tendens waarbij de roep bestaat ook lichtere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zoals seksuele intimidatie, strafbaar te stellen en het strafbaar stellen van nieuwe online delictsvormen.[56] Het uitgangspunt voor die laatstgenoemde online misdrijven wordt dat gedragingen offline en online even strafwaardig zijn. Daarnaast wordt in dit verband de strafbaarstelling van kinderpornografie gemoderniseerd, waarbij de delictsomschrijving techniekonafhankelijk wordt gemaakt. Het wetsvoorstel omvat bovendien een uitbreiding van de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor verkrachting en aanranding. Tot slot wordt seksuele intimidatie strafbaar als overtreding tegen de openbare orde.[57] De ondergrens voor strafrechtelijke aansprakelijkheid is de indringende seksuele benadering van een ander die vreesaanjagend, vernederend, kwetsend of onterend is te achten. Onschuldig gedrag zoals het leggen van contact, het maken van een compliment of flirten wordt hiermee uitgesloten van strafbaarheid.[58] De consultatiefase van het wetsvoorstel is in de zomer van 2021 afgerond. Bij Kamerbrief van 21 september 2021 heeft minister Grapperhaus de Kamer echter geïnformeerd dat voordat de vervolgstappen in het wetgevingstraject kunnen worden gezet, de financiële gevolgen van de nieuwe wetgeving gedekt moeten zijn in de begroting van zijn ministerie.

Taakstrafverbod

Begin februari 2021 werd het wetsvoorstel uitbreiding taakstrafverbod[59] aangenomen door de Tweede Kamer. Het primaire doel van dit wetsvoorstel is gelegen in het terugdringen van geweld tegen personen met een publieke taak.[60] De wetgever stelt dat dit geweld in de afgelopen jaren is toegenomen. Omdat het voor deze mensen doorgaans niet mogelijk is zich bij geweldpleging terug te trekken omdat hun taakuitoefening actief en handelend optreden vereist, meent de wetgever dat zwaarder straffen hiervoor de meest passende oplossing biedt. Concreet houdt de uitbreiding van het taakstrafverbod in dat bij (fysiek) geweld tegen personen met een publieke taak niet meer kan worden volstaan met het opleggen van een 'kale taakstraf', maar dat op zijn minst een *onvoorwaardelijke* gevangenisstraf moet worden opgelegd. Dit geldt ook voor situaties waarin het slechts bij een poging is gebleven of de verdachte enkel medeplichtig is geweest en in gevallen waarbij het geweld geen letsel tot gevolg heeft gehad of waarbij geen sprake was van een inbreuk op de lichamelijke integriteit. Opvallend genoeg betreffen de zeven adviesorganen die zich achter het wetsvoorstel scharen alle instanties die personen met een publieke taak vertegenwoordigen.[61] De verschillende 'vaste consultatiepartners' zoals de Raad van State, de orde van advocaten, de Reclassering, de Raad voor de rechtspraak en de Nederlandse Vakvereniging van officieren van justitie en rechters concludeerden daarentegen dat het wetsvoorstel onvoldoende gemotiveerd en bovendien onwerkbaar is. De kern van de kritiek komt gro-

tendeels neer op het volgende: het wetsvoorstel zaagt aan de stoelpoten van de *trias politica* omdat het zou treden in de beslissingsvrijheid van de rechter. Het voorstel lijkt dan ook een motie van wantrouwen jegens rechters, die overigens door de bank genomen al zwaarder straften bij geweld tegen hulpverleners en personen met een publieke taak.[62] Bovendien is straffen maatwerk. Er bestaan bijvoorbeeld situaties waarbij het opleggen van een gevangenisstraf eerder averechts effect zal hebben. Moet de licht verstandelijk beperkte moeder die een duw geeft aan een medewerker van de Kinderbescherming op het moment dat ze haar kind moet afstaan net zozeer met detentie worden bestraft als de relschopper die een baksteen gooit in het gezicht van een reanimerende ambulancemedewerker? Daar komt bij dat taakstraffen bewezen effectiever zijn, zo zegt ook Reclasseringsdirecteur en voormalig officier van justitie Johan Bac.[63] Werkgestraften recidiveren 47% minder vaak dan veroordeelden die een gevangenisstraf hebben uitgezeten. En het opleggen van een taakstraf is uiteindelijk goedkoper voor de maatschappij en levert de maatschappij ook nog eens wat op. Het wetsvoorstel lijkt daarbij te miskennen dat ook een taakstraf ooit als volwaardige hoofdstraf door de wetgever is aangemerkt.
Ondanks de vele bezwaren vanuit de praktijk werd het voorstel door de Tweede Kamer toch met een kleine meerderheid aangenomen. Op 9 november 2021 is door de Eerste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid een nader voorlopig verslag uitgebracht. Het is nu wachten op de nadere memorie van antwoord waarin de vragen van de justitiecommissie (hopelijk) zullen worden beantwoord.

NOTEN

1 *Algemeen Dagblad* 20 juli 2021, 'Openbaar Ministerie haalt fel uit naar advocaten in moordzaak Derk Wiersum'.
2 *Het Parool* 11 augustus 2021, OM: 'Advocaten dienen soms meer belang bende dan belang verdachte.'
3 Idem.
4 Zie HR 25 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1770 en ECLI:NL:HR:2018:1413.
5 Zie *Het Parool* 13 augustus 2020, 'Rechters blijven op proces tegen Taghi, na ophef om "foute opmerking".'
6 Zie Rb. Amsterdam 1 september 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:4415.
7 Brief van de minister voor Rechtsbescherming, 8 oktober 2021, *Kamerstukken II* 2021/22, 29 911, nr. 329.
8 *Evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur. Eindrapport*, Pro Facto, Groningen 5 augustus 2020.
9 Brief van de minister voor Rechtsbescherming, 29 oktober 2021, kenmerk 3442793.
10 Brief van de minister voor Rechtsbescherming, 2 november 2021, *Kamerstukken II*, 31753, nr. 46.
11 *Advocatenblad* 2 november 2021, 'Teleurgestelde Dekker wil Zuidas tot betaling dwingen.'
12 Folkert Jensma, column voor *NRC* van 6 november 2021, 'Een nieuw strafproces kan echt niet zonder de advocaten'.
13 Wetsvoorstel ter bevordering van innovatie en verschillende onderwerpen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (35869).
14 HR 1 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1496.
15 EHRM 15 december 2011, nr. 26766/05, nr. 22228/06 (Al-Khawaja & Tahery/Verenigd Koninkrijk).
16 HR 16 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1934.
17 De verdachte was zelf advocaat wier straf in hoger beroep was omgezet naar twee weken onvoorwaardelijk.
18 Zie eerder ook HR 19 december 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ1663.
19 Zie *Kamerstukken II* 2019/20, 35 349, nr. 3 (memorie van toelichting).
20 Tot die versleutelde communicatie behoren onder andere Ennetcom, PGP, Encrochat, Sky, en ANOM.
21 Software die gebruikt wordt door de justitiële autoriteiten om de PGP-data te doorzoeken. Zie hieromtrent M. Galic, 'De rechten van de verdediging in de context van omvangrijke datasets en geavanceerde zoekmachines in strafzaken: een suggestie voor verbetering,' *BSb* 2021/2.
22 D. de Jonge en S.L.J. Janssen, 'Eindelijk toegang tot datasets; (Erg) langzaam maar zeker naar een nieuw normaal', *NJB* 2021/2532.
23 *NRC* van 14 maart 2021: 'Nederlandse politie speelde grote rol bij Encro-hack.'
24 Dat is de (algemene) machtiging in het onderzoek 26Lemont waarmee alle data is verkregen uit het Franse onderzoek en de hack aldaar op de EncroChat-server. Dankzij deze machtiging konden de verzamelde gegevens door Nederlandse opsporingsambtenaren worden geanalyseerd en gebruikt in een groot aantal Nederlandse strafrechtelijke onderzoeken.
25 Zie *NJB* 27/2717, 'Procesafspraken afdoening strafzaak' van 18 oktober 2021, waarin verwezen wordt naar een uitspraak van de rechtbank Rotterdam.
26 Zie HR 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1982 en ECLI:NL:HR:2019:1983.
27 Zie conclusie mr. F.W. Bleichrodt 7 juli 2020, ECLI:NL:PHR:2020:654.
28 Meer in het bijzonder art. 15 lid 1 van de Richtlijn 2002/58/EG.
29 HR 2 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3474 (overzichtsarrest medeplegen).
30 Zie HR 25 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1526.
31 F. Grapperhaus (2018, 16 november). *Versterking aanpak ondermijning: actuele stand van zaken* (Kamerbrief). Geraadpleegd via https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/11/16/brief-tweede-kamerversterking-aanpak-ondermijning-actuele-stand-van-zaken.
32 Zie voor deze en andere in de rechtspraak vastgestelde criteria voor de criminele organisatie HR 16 oktober 1990, *NJ* 1991, 442; HR 29 januari 1991, *NJB* 1991, 50; HR 9 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AQ8470.
33 Verordening 273/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 inzake precursoren van drugs, Pb. L47 van 18-2-2004; Verordening (EU) 2016/1443 van de Commissie van 29 juni 2016 (Pb. L235 van 01-09-2016;

Verordening 111/2005 van de Raad van 22 december 2004, houdende voorschriften voor het toezicht op de handel tussen de Gemeenschap en derde landen in drugsprecursoren, Pb. L22 van 26-1-2005; de Gedelegeerde Verordening 2015/1011 van de Commissie van 24 april 2015 tot aanvulling van Vo. 273/2004 en Vo. 111/2005, Pb. L162 van 27-6-2015; Uitvoeringsverordening 2015/1013 van de Commissie van 24 april 2015 tot vaststelling van voorschriften met betrekking tot Vo. 273/004 en Vo. 111/2005, Pb. L162 van 27-6-2015.

34 Zie over de uit de verordening voorvloeiende verplichtingen O.S. Pluimer, 'Het groeiende doolhof van de Wet voorkoming misbruik chemicaliën voor verplichtingen met drugsprecursoren', *TBS&H* 2021, p. 123-131.

35 Zie bijvoorbeeld HvJ EG 12 februari 2015, C-369/13, ECLI:EU:C:2015:85 (*Gielen e.a.*).

36 *Kamerstukken II* 2019/20, 35564, nr. 3, p. 5 (MvT).

37 Zie O.S. Pluimer, 'Het groeiende doolhof van de Wet voorkoming misbruik chemicaliën voor verplichtingen met drugsprecursoren', *TBS&H* 2021, p. 123-131.

38 Zie de adviezen van het VHCP en de ACS bij *Kamerstukken II* 2019/20, 35564, nr. 3 (MvT).

39 Zie bijvoorbeeld HR 7 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1199, r.o. 3.2.2; HR 7 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1198, r.o. 3.3, alsmede de conclusie van A-G Aben van 9 juni 2020, ECLI:NL:PHR:2020:576, r.o. 25.

40 Zie HR 22 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:456.

41 Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het opnemen van een specifieke strafuitsluitingsgrond voor opsporingsambtenaren die geweld hebben gebruikt in de rechtmatige uitoefening van hun taak en een strafbaarstelling van schending van de geweldsinstructie en wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het opnemen van een grondslag voor het doen van strafrechtelijk onderzoek naar geweldgebruik door opsporingsambtenaren (dossier 34641).

42 R. ter Haar, 'Politiegeweld en de herziening van de berechting van agenten na George Floyd: een analyse', AA 2021, afl. 2 en Advies conceptwetsvoorstel Raad voor de Rechtspraak d.d. 11 juli 2016.

43 *Kamerstukken II* 2016/17, 34641, nr. 3, p. 9.

44 *Kamerstukken II* 2016/17, 34641, nr. 3, p. 14.

45 *Kamerstukken II* 2016/17, 34641, nr. 3, p. 19.

46 *Kamerstukken II* 2016/17, 34641, nr. 3, p. 14.

47 *Kamerstukken II* 2018/19, 35122, nr. 2.

48 *Kamerstukken II* 2018/19, 35122, nr. 3, p. 14.

49 *Kamerstukken II* 2018/19, 35122, nr. 3, p. 55.

50 Wet herijking aantal wettelijke strafmaxima, *Stb.* 2006, 11.

51 Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de verhoging van het wettelijk strafmaximum van doodslag (verhoging wettelijk strafmaximum doodslag), dossier 35871.

52 *Kamerstukken II* 2020/21, 35871, nr. 3, p. 4.

53 Wetsvoorstel ter bevordering van innovatie en verschillende onderwerpen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (35869).

54 https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2021/03/08/wetsvoorstel-seksuele-misdrijven/wetsvoorstel-seksuele-misdrijven.pdf.

55 *Kamerstukken II* 2019/20, 29279, nr. 3, p. 2-3 (MvT bij wetsvoorstel seksuele misdrijven).

56 *Kamerstukken II* 2019/20, 29279, nr. 3, p. 7 en p. 10, 3.1. (MvT bij wetsvoorstel seksuele misdrijven).

57 Zie in dit kader tevens: R.W. Timmers, 'Een zelfstandige strafbaarstelling van (non)-verbale seksuele intimidatie in de openbare ruimte in het licht van het recht op vrijheid van meningsuiting'. *DD* 2021/24.

58 *Kamerstukken II* 2019/20, 29279, nr. 3, p. 15 e.v. (MvT bij wetsvoorstel seksuele misdrijven).

59 Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het beperken van de mogelijkheden om een taakstaf op te leggen bij geweld tegen personen met een publieke taak (Wet uitbreiding taakstrafverbod, 35528).

60 Personen met een publieke taak zijn volgens het wetsvoorstel: politieambtenaren, ambulancebroeders, boa's, brandweerlieden, ov-personeel, zorgpersoneel, jeugdbeschermers, rechters, griffiers, officieren van justitie en advocaten, inspecteurs van de inspectiediensten, beveiligers en bewakers, verkeersregelaars, defensieambtenaren, deurwaarders en reddingzwemmers.
Zie ook: J.D. Schmahl & L.W. Verbeek, 'Uitbreiding taakstrafverbod: een schoolvoorbeeld van onomkeerbare symboolpolitiek', *DD* 2021/43, p. 536.

61 J.D. Schmahl & L.W. Verbeek, 'Uitbreiding taakstrafverbod: een schoolvoorbeeld van onomkeerbare symboolpolitiek', *DD* 2021/43, p. 534.

62 W. Thijssen, 'Taakstrafverbod is "motie van wantrouwen naar rechters"' in: *De Volkskrant*, 31 januari 2021.

63 W. Thijssen, 'Taakstrafverbod is "motie van wantrouwen naar rechters"' in: *De Volkskrant*, 31 januari 2021.

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

vakkennis
én juridische kennis
samengebracht

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

AantjesZevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

florent
www.florent.nl

Juridisch advies op topniveau in een persoonlijke setting

Florent is een corporate boutique die zich focust op ondernemingsrecht. We hebben de specialismen M&A, Litigation en Insolventie Herstructurering in huis. Daarnaast hebben we advocaten die gespecialiseerd zijn in Vastgoed en Omgevingsrecht. We blijven aan boord, bij elke stap.

We vinden dat je op je advocaten mag blijven rekenen. Van start up tot investeringsronde, van overname tot litigation en van financiële tegenwind tot exit. Met juridisch advies op topniveau, in een persoonlijke setting en tegen concurrerende tarieven.

+31 (0)20 303 59 00
info@florent.nl

Boom juridisch

Nu beschikbaar!

Arbeidsrechtelijke driehoeksverhoudingen

Een overzicht van de toepasselijke regels bij uitzenden, payrolling, detachering en contracting. Er wordt ingegaan op best practices en op de toekomst van het op deze manier (flexibel) inzetten van personeel. De steeds complexer geworden regulering wordt op een heldere en toegankelijke wijze inzichtelijk gemaakt. Een onmisbaar naslagwerk voor iedere jurist en HR-specialist!

Mr. dr. J.P.H. Zwemmer
ISBN: 9789462909885
eISBN: 9789051891713
1e druk, 2021, 114 pagina's
€ 49,00

Bestel uw exemplaar vandaag via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

VAN DE NOVA

Enquête balie:
Advocatuur hecht waarde aan diversiteit en inclusie

Bestuur
Jeroen Soeteman en Sanne van Oers nieuwe leden algemene raad

Begroting
Lichte daling financiële bijdrage 2022

Advocatenpas
Advocatenpas nu ook als app verkrijgbaar

Algemene raad

Jeroen Soeteman en Sanne van Oers nieuwe leden van de algemene raad

Tijdens de vergadering van het college van afgevaardigden van de Nederlandse orde van advocaten op 30 november zijn Jeroen Soeteman en Sanne van Oers verkozen tot lid van de algemene raad. Zij starten respectievelijk op 1 januari en 1 april 2022 als bestuurder bij de NOvA.

Mr. J.W. Soeteman is strafrechtadvocaat bij Jebbink Soeteman advocaten te Amsterdam. Jeroen Soeteman is sinds 2016 tot medio december 2021 voorzitter van de Nederlandse Vereniging van StrafrechtAdvocaten (NVSA). Soeteman krijgt bij zijn toetreden tot de algemene raad onder andere de portefeuille praktijkuitoefening.

Mr. S. van Oers is advocaat bij Van Schie advocaten te Nijmegen. Haar aandachtsgebieden zijn jeugdrecht, psychiatrisch patiëntenrecht en strafrecht. Sanne van Oers is sinds 2016 lid van de raad van de orde Gelderland (portefeuillehouder rechtshulp). Van Oers krijgt bij haar toetreden tot de algemene raad de portefeuille gefinancierde rechtsbijstand.

Met de komst van Sanne van Oers en Jeroen Soeteman kan de algemene raad wederom rekenen op maatschappelijk betrokken bestuurders die zich met grote mate van kennis zullen inzetten voor de advocatuur.

Nederlandse orde van advocaten
Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad Nederlandse orde van advocaten
- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak
- Robert Crince le Roy

Bureau van de NOvA
Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie
Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur
Paul van Wijngaarden

Bezoekadres
Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten
informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter
@Advocatenorde

LinkedIn
Nederlandse orde van advocaten

Facebook
Nederlandse orde van advocaten

Instagram
@Advocatenorde

HOI 2021 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

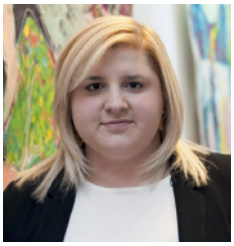
Diversiteit en inclusie

Advocatuur hecht waarde aan diversiteit en inclusie

Diversiteit en inclusie vormen een belangrijk thema voor veel advocatenkantoren. Dat blijkt uit een enquête onder de balie die onlangs is gehouden op initiatief van het NOvA-platform Inclusie & Diversiteit. Twee derde van de ruim driehonderd respondenten geeft aan dat hun kantoor een inclusieve werkomgeving biedt waarin alle advocaten gelijkwaardig worden behandeld. De enquête laat ook zien dat diversiteit bij bijna de helft van de kantoren verder kan worden verbeterd en dat een grote meerderheid van mening is dat grotere inzet voor een meer diverse en inclusieve advocatuur gewenst is.

Uitkomsten in het kort

Uit de enquête blijkt dat ongeveer twee derde van de deelnemende advocaten aangeeft dat hun kantoor waarde hecht aan diversiteit en inclusie. Nagenoeg eenzelfde percentage vindt dat alle advocaten gelijkwaardig worden behandeld en dat het kantoor een inclusieve werkomgeving biedt. Bijna de helft zegt dat hun kantoor adequate actie onderneemt bij discriminatie, buitensluiten, pesterijen of intimidatie. Een even groot percentage zegt dat hun kantoor geen diversiteitsbeleid voert. Bij het aannemen van personeel streeft een vijfde van de kantoren bewust naar meer diversiteit. Een ruime meerderheid van de respondenten zegt negatieve ervaringen te hebben gehad met diversiteit en inclusie op kantoor. Bijna de helft vindt dat de diversiteit op kantoor voor verbetering vatbaar is. En bijna twee derde vindt dat advocatenkantoren zich beter moeten inzetten voor meer diversiteit en inclusie in de advocatuur.

‘Ik ben tevreden wat het Platform Inclusie & Diversiteit in een korte tijd heeft bereikt. Maar de resultaten van de enquête liegen er niet om: de diversiteit en inclusie binnen de advocatuur moet beter. Nu begint het echte werk pas.’
Anna van Tol-Macharoblishvili | Platformlid en advocaat bij het Advocatencollectief Tilburg

Patronen in kantoor- en sollicitatiebeleid

De uitkomsten zijn geanalyseerd door Melissa Vink, universitair docent bij de vakgroep Sociale, Gezondheids- en Organisatiepsychologie aan de Universiteit Utrecht. Op basis hiervan formuleerde Vink patronen in ervaringen van advocaten en met betrekking tot het kantoor- en sollicitatiebeleid bij advocatenkantoren. Een greep hieruit:

- Advocaten die tot een minderheidsgroep behoren (zoals met een lhbti+-oriëntatie of een niet-Europese achtergrond) rapporteren meer negatieve ervaringen met diversiteit en inclusie dan advocaten die tot een meerderheidsgroep behoren. Bijvoorbeeld advocaten met een niet-Europese achtergrond zeggen vaker last te hebben van discriminatie en pesterijen dan advocaten met een Europese achtergrond.
- Advocaten die bij grotere kantoren werken, geven vaker aan dat hun kantoor een diversiteitsbeleid heeft dan advocaten van kleinere kantoren, maar zijn ook minder geneigd te zeggen dat alle advocaten gelijkwaardig worden behandeld. Advocaten bij kleinere kantoren

‘Het is goed dat de NOvA voor de eerste keer een enquête met dit thema binnen de balie heeft gehouden. Met de resultaten kunnen we de focus leggen op de verbeterpunten. Samen met het Platform Inclusie & Diversiteit gaan we hiermee aan de slag. De NOvA zal een dergelijke enquête over twee jaar wederom onder de balie verspreiden. Zo kunnen we voortgang van de verbeterpunten bewaken en behaalde resultaten vergelijken.’ Theda Boersema | Lid algemene raad NOvA

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 (0)487 39 10 83 | www.liesker-kartelschade.nl

info@liesker.com

MINDFULNESS
VOOR ADVOCATEN

JAN OBBEEK
06 47 48 96 10
mindfulnessvooradvocaten@gmail.com

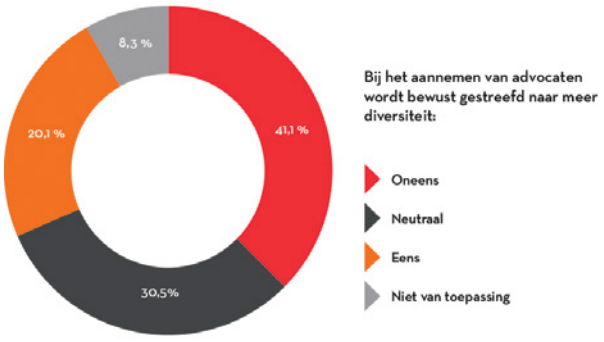
zijn meer geneigd te rapporteren dat hun kantoor een inclusieve werkomgeving biedt.
- Oudere advocaten zijn meer geneigd aan te geven dat hun kantoor zich actief inzet voor diversiteit en inclusie en hebben vaak het idee dat het 'wel goed' zit. Vooral jongere advocaten geven aan dat er nog veel verbeterd kan worden om diversiteit en inclusie in de advocatuur te bevorderen.
- Advocaten met een beperking, met een niet-Europese achtergrond, met een religieuze overtuiging, werkzaam bij kleinere kantoren en advocaten die zich zichtbaar anders voelen, vinden de toegang tot de advocatuur moeilijker dan advocaten zonder beperking, met een Europese achtergrond, zonder religieuze overtuiging en werkzaam bij grotere kantoren.

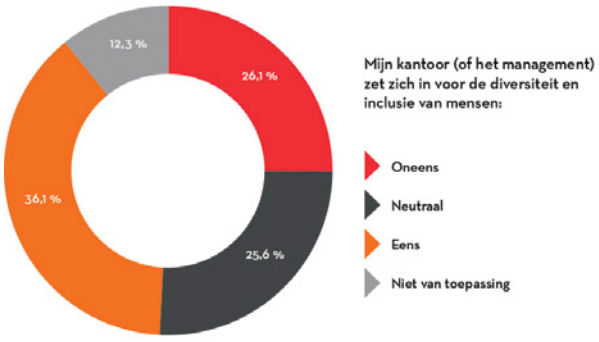
De ruim driehonderd advocaten die aan de enquête hebben meegedaan, zijn afkomstig van zowel grotere als kleinere kantoren, verdeeld over alle arrondissementen. De overgrote meerderheid identificeert zich als hetero, heeft een Europese achtergrond en geen religieuze overtuiging.

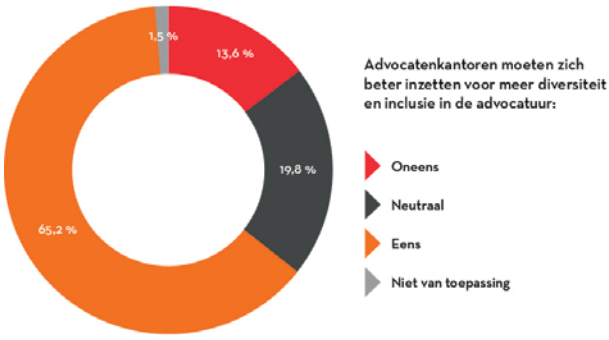
'Voor culturele diversiteit is een inclusieve omgeving belangrijk. Uit de enquêteresultaten volgt echter dat advocaten met een niet-Europese etniciteit zich minder geïncludeerd voelen dan advocaten met een Europese etniciteit. Via het Platform Inclusie & Diversiteit hoop ik onder andere te kunnen onderzoeken hoe (het gevoel van) inclusie kan worden versterkt en daarmee ook de betrokkenheid en het behoud van multiculturele advocaten.'

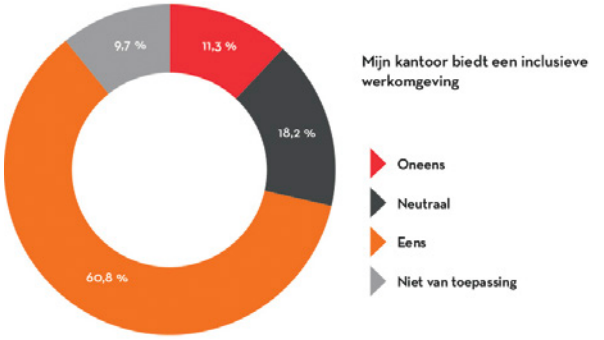

Anjali Kaur Doal | Platformlid en advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek N.V.

Platform Inclusie & Diversiteit

De NOvA onderstreept het belang van gelijke kansen, diversiteit en inclusie en heeft begin 2021 het Platform Inclusie & Diversiteit opgericht, met als doel om diversiteit en inclusie binnen de advocatuur verder te bevorderen. Circa 35 advocaten met verschillende achtergronden nemen hieraan deel. Op 24 maart 2022 vindt een seminar plaats over diversiteit en inclusie.

Meer informatie

Download de uitkomsten en analyse (op basis) van de enquête diversiteit en inclusie op advocatenorde.nl/nieuws. Lees meer over het Platform Inclusie & Diversiteit op advocatenorde.nl/platform-inclusie-en-diversiteit.

V.l.n.r.: Geeta Nandoe Tewarie, Mark Smeets, Jaantje Kramer, Hussein Dia (SER), Pim Oremans, Theda Boersema, Loubna Bentohami, Megteld de Regt, Gloria Heutinck-Gomes, Madhavi Nagessersing, Murk Muller, Bahar Manawi

Advocatuur voor dummies

Uitslag prijsvraag *De kleine Advocatuur voor dummies*

De prijsvraag in het vorige *Advocatenblad* en Ordebericht over het recent verschenen boekje De kleine *Advocatuur voor dummies* heeft tientallen goede* inzendingen opgeleverd. Hieruit zijn de vijf winnaars geloot; zij hebben inmiddels een gratis exemplaar per post ontvangen. Veel leesplezier!

* **De goede antwoorden:**

- Hoeveel advocaten zijn er in Nederland anno 2021, afgerond op duizend? **18.000**
- In welk artikel van de Advocatenwet zijn de vijf kernwaarden vastgelegd die leidend zijn voor de beroepsuitoefening van de advocaat? **Artikel 10a**
- Op welke datum is de NOvA ingesteld als publiekrechtelijke beroepsorganisatie voor de advocatuur? **1 oktober 1952**

BEN JE (BEGINNEND) ADVOCAAT-MEDEWERKER EN WIL JIJ JE GAAN SPECIALISEREN IN HET ARBEIDSRECHT? SOLLICITEER DAN NU OP ONZE VACATURE!

van Bladel
ADVOCATEN

Wie wij zijn

Van Bladel advocaten is een Utrechts kantoor, gelegen aan het Wilhelminapark. Wij zijn een hecht team van 6 ervaren advocaten, gespecialiseerd in het arbeidsrecht. Onze organisatie wordt ondersteund door twee administratief medewerkers. De sfeer op kantoor is informeel en plezierig.

Onze missie is het bijstaan van bedrijven en werknemers in het hogere segment in het arbeidsrecht in de breedste zin van het woord. Wij doen dat door duidelijk, praktisch en oplossingsgericht te werk te gaan om zo met onze klanten een hechte relatie op te bouwen en een partnerschap aan te gaan.
Onze klanten zijn actief in verschillende sectoren, zoals de zorg, media, financiële dienstverlening, retail, industrie, en bouw.

Wie we zoeken

Om invulling te geven aan onze missie willen wij ons kantoor uitbreiden met twee beginnend advocaat-medewerkers met een werkervaring tussen de 3 en 5 jaar. Je bent zelfstandig en professioneel, je begrijpt wat de klant wil en nodig heeft. Je bent ondernemend, ambitieus, flexibel en een prettige collega.

Wat we bieden

Wij bieden uiteraard marktconforme arbeidsvoorwaarden en een baan waarin alle ruimte is om jezelf als arbeidsrecht advocaat te ontwikkelen met een gezonde work-life balans (vier dagen werken is mogelijk).

Spreekt dit je aan? Stuur dan je mail met motivatie en cv naar:
h.klinckhamers@vanbladeladvocaten.nl

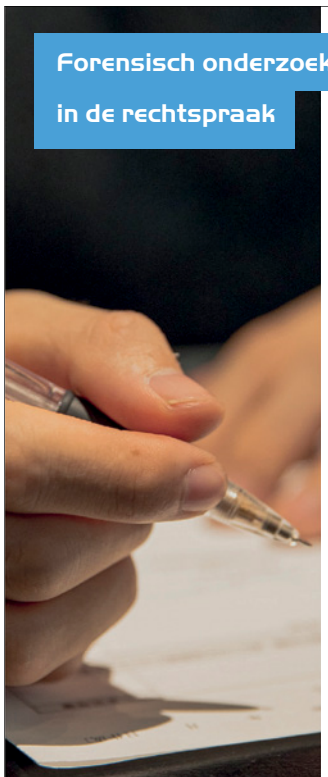
SCHUITEMAN
ACCOUNTANTS & ADVISEURS

ALS **SR. JURIST** BIJ SCHUITEMAN

BEHARTIG JE DE BELANGEN
VAN ONZE KLANTEN.
JE ADVISEERT ÉN
ONDERHANDELT BINNEN HET
ARBEIDS-, ONDERNEMINGS- EN
CONTRACTENRECHT.

BEKIJK DE VOLLEDIGE VACATURE OP
WERKENBIJSCHUITEMAN.COM

Forensisch onderzoek in de rechtspraak

T: +31 (0)35 82 00 347
E: info@nfob.nl
I: www.nfob.nl

Nationaal Forensisch Onderzoeksbureau

Het Nationaal Forensisch Onderzoeksbureau (NFO) is een breed gespecialiseerd onderzoeksbureau dat staat voor kwaliteit en doelgericht onderzoek. De dienstverlening bestaat uit forensisch onderzoek, advisering en cursussen.

Sinds de oprichting in 2009 heeft het NFO meer dan 4000 onderzoeken verricht in diverse casussen voor alle rechtsgebieden. Van deze onderzoeken is ruim de helft verricht op het gebied van handschrift- en documentonderzoek.

Het NFO wordt regelmatig ingeschakeld door rechtbanken, gerechtshoven, vele advocatenkantoren, overheidsinstellingen, banken, verzekeringsmaatschappijen en diverse overige bedrijven.

Enkele referenties zijn:

everaert advocaten · TRC ADVOCATEN · knoops'advocaten · achmea · nationale nederlanden · DAS · ARAG · Rabobank

Expertise/dienstverlening NFO:
- Handschriftonderzoek
- Documentonderzoek
- Contra-expertise
- Beeld onderzoek
- Audio onderzoek
- Obductie - Frank van de Goot

Rechtsgeldig onderzoek

De door NFO uitgevoerde onderzoeken worden verricht binnen de wettelijke kaders, forensische richtlijnen & normeringen. Rapportages van de onderzoeken zijn rechtsgeldig en derhalve in te brengen als bewijs in juridische procedures.

Doelgroepen

Het NFO voert forensische onderzoeken uit voor o.a. rechtbanken, gerechtshoven, advocaten, bedrijven en particulieren. Op forensischonderzoeksbureau.nl/referenties treft u diverse opdrachtgevers aan waarvoor onafhankelijke onderzoeken zijn verricht.

Kleos

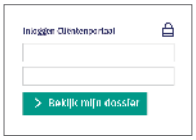

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

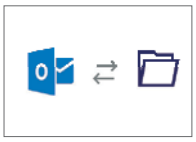
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
  Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
  Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
  Sla mailcorrenspondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar **www.wolterskluwer.nl/kleos** om uw proefperiode aan te vragen.

Wolters Kluwer
When you have to be right

Financiële bijdrage

Lichte daling financiële bijdrage 2022

Op 30 november heeft het college van afgevaardigden het Besluit financiële bijdrage 2022 vastgesteld. Voor advocaten in categorie 1 daalt de financiële bijdrage komend jaar naar € 970, voor categorie 2 naar € 317. Door de geringe groei van de balie en het verwachte positieve resultaat over 2021 ontstaat komend jaar ruimte om de financiële bijdrage voor advocaten in categorie 1 en 2 in 2022 te verlagen met respectievelijk € 35 en € 12 (een daling van 3,5%).

Tevens wordt een bestemmingsreserve 'implementatie Wpta' van € 500.000 gevormd. Hiermee kunnen de kosten van de transitie naar een landelijk toezichtorgaan binnen de NOvA, alsmede de implementatie van de overige Wpta-aanbevelingen, worden gedekt.

Wettelijke taken

De financiële bijdrage vanuit de balie stelt de Nederlandse orde van advocaten als publiekrechtelijke beroepsorganisatie in staat de onafhankelijke positie van de advocatuur te borgen en uitvoering te geven aan de bij wet opgedragen taken. De NOvA staat voor een goede rechtsbedeling en de toegang tot het recht. Andere taken zijn het zorgdragen voor de beroepsopleiding, het systeemtoezicht, het hooghouden van de kwaliteit van de beroepsgroep en de organisatie en bekostiging van de tuchtrechtspraak.

Inkomenscategorie en uitschrijving

In januari ontvangt elke advocaat die op 1 januari 2022 op het tableau staat ingeschreven een digitale factuur van de NOvA voor de financiële bijdrage 2022. Voor advocaten die in het eerste, tweede, derde of vierde kwartaal worden beëdigd, geldt een percentage van respectievelijk 100, 75, 50 en 25 van het jaarbedrag. Advocaten die op 1 januari 2022 langer dan drie jaar op het tableau staan en in 2020 een bruto-inkomen hebben van € 37.000 of minder, komen in aanmerking voor de lage categorie 2. Zij kunnen dat uiterlijk 31 december 2021 aangeven in Mijn Orde. Bij een uitschrijving van het tableau (via Mijn Orde) na 1 januari 2022 blijft de financiële bijdrage voor het gehele jaar 2022 verschuldigd.

Geschilbeslechting

Rechtstreekse aansluiting bij de Geschillencommissies Advocatuur

de geschillencommissie

Vanaf 1 januari 2022 vervalt de overkoepelende registratie van advocaten via de NOvA bij de Geschillencommissies Advocatuur. Als het gaat om de Geschillencommissie Advocatuur Zakelijk acht de NOvA het niet haar taak om arbitrage tussen advocaten en zakelijke cliënten, noch het incasseren van vorderingen door advocaten te financieren. De laatste jaren werd hier door advocaten ook in steeds mindere mate gebruik van gemaakt (van 190 zakelijke klachten in 2015 naar 62 in 2020). Gezien het belang van een laagdrempelige geschilbeslechting tussen advocaten en rechtzoekenden wil de NOvA aansluiting bij de Geschillencommissie Advocatuur voor Consumenten stimuleren. Advocaten(kantoren) kunnen zich rechtstreeks aanmelden bij een of beide commissies. Wie zich uiterlijk 31 december 2021 tegelijk aansluit bij beide commissies profiteert van een eenmalige korting van € 100 (excl. btw). Meer informatie: scan de QR-code.

Dekenaat

Afscheid algemeen deken Frans Knüppe

Op 31 december 2021 neemt Frans Knüppe afscheid als algemeen deken van de Nederlandse orde van advocaten.

Zijn dekenaat stond voor een groot deel in het teken van de gevolgen van corona voor de advocatuur en de toegang tot het recht, het vergroten van de veiligheid en weerbaarheid van de advocatuur, de verbetering van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand en de transitie van lokale toezichthouders naar een landelijk toezichtorgaan binnen de NOvA.

Knüppe werd op 27 maart 2020 verkozen tot algemeen deken. Hij was in die hoedanigheid tevens voorzitter van het college van toezicht. Daarvoor was hij vanaf 2017 lid van de algemene raad en sinds 2019 waarnemend algemeen deken. Frans Knüppe wordt op 1 januari 2022 opgevolgd door Robert Crince le Roy.

Datalek

Autorisatie opzeggen bij Kamer van Koophandel

Advocaten die van de Kamer van Koophandel autorisatie hebben gekregen om persoonsgegevens op te vragen, moeten deze autorisatie zelf opzeggen wanneer ze zich uitschrijven als advocaat. Dit kan per mail via profielen@kvk.nl. De KvK gaat hier actief op controleren. Ook komt er in de eerste helft van volgend jaar een koppeling tussen het tableau van de NOvA en de lijst met advocaten die autorisatie bij de KvK hebben aangevraagd. Dit is de uitkomst van overleg tussen de NOvA en de KvK naar aanleiding van een datalek bij de KvK, waarbij een persoon die niet langer als advocaat stond ingeschreven toch toegang bleef houden tot privéadressen en andere gegevens. Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (19 november).

Veiligheid

Ook in 2022 weerbaarheidstrainingen voor advocaten

De weerbaarheidstrainingen die de NOvA voor advocaten organiseert, blijken in een grote behoefte te voorzien. In de afgelopen maanden waren de trainingen snel volgeboekt en inmiddels hebben 250 advocaten hieraan deelgenomen. In 2022 kan de NOvA een nieuwe serie van 500 trainingen aanbieden. Advocaten kunnen per direct kosteloos voor deze trainingen inschrijven. Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (30 november).

DAS IMPORT

PREMIUM MERKDEALER OCCASIONS

Veel geïmporteerd:

Mercedes-Benz · ASTON MARTIN · Ferrari

Das Import is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie die bemiddelt bij aanschaf en import van auto's uit voornamelijk Duitsland en is geen merkhouder van voornoemde merken.

JONGE AUTO'S, RECHTSTREEKS VAN DE MERKDEALER

ZORGELOOS & BETROUWBAAR

Das Import is sinds 2005 hét vertrouwde adres voor jong gebruikte occasions van officiële merkdealers uit Duitsland. Van Mini tot Ferrari, elektrisch tot benzine.

- ☑ Aanzienlijke besparing
- ☑ Groot aanbod van jonge occasions
- ☑ Europees geldende fabrieksgarantie
- ☑ Financial lease & inruil mogelijk

VIDEO WERKWIJZE

*Scan de QR code en bekijk onze **bedrijfsvideo** met een uitleg van onze werkwijze*

Kies uit meer dan 200.000 Duitse merkdealer auto's

www.dasimport.nl

088 - 088 3777 | info@dasimport.nl

Advocatenpas-app

Advocatenpas nu ook als app verkrijgbaar

Sinds vorige maand kan iedere advocaat die dat wil een digitale advocatenpas-app (in combinatie met een advocatenpas zonder chip voor toegang) bestellen in plaats van de fysieke advocatenpas met chip en een cardreader. Met de app kunnen advocaten op hun mobiele telefoon eenvoudig inloggen bij het advocatenpasportaal en Mijn Orde, maar bijvoorbeeld ook bij de Rechtspraak. Voor wie een klassieke advocatenpas met cardreader prefereert, blijft dit uiteraard mogelijk.

De deelnemers aan de recente pilot met de advocatenpass-app geven de app gemiddeld het cijfer 9. Unaniem verkiezen zij de app boven de fysieke pas. De voordelen liegen er dan ook niet om: altijd en overal in één klik kunnen inloggen met je mobiele telefoon; een extra cardreader en het invoeren van aparte codes zijn niet meer nodig. De aanschaf valt ook iets voordeliger uit.

De keuze is aan u

Afhankelijk van uw situatie zijn er de volgende mogelijkheden:

- Advocaten van wie de advocatenpas bijna verloopt, ontvangen van leverancier QuoVadis zes weken van tevoren bericht dat zij hun advocatenpas kunnen verlengen in het advocatenpasportaal. Kiest u voor de fysieke variant, dan krijgt u de bekende advocatenpas met chip en cardreader. Kiest u voor de app, dan ontvangt u daarbij een advocatenpas zonder chip voor toegang tot gerechten en justitiële inrichtingen. In beide varianten hebt u de keuze tussen een geldigheid van drie of vijf jaar.
- Nieuw beëdigde advocaten die voor het eerst een advocatenpas aanvragen, hebben dezelfde keuzemogelijkheden.
- Voor gemachtigden geldt bijna hetzelfde, met dien verstande dat zij voor inlogdoeleinden alleen kunnen kiezen tussen de klassieke advocatenpas met cardreader en een advocatenpas-app zonder fysieke pas.
- Advocaten met een advocatenpas die nog geruime tijd geldig is, kunnen deze (tegen gereduceerd tarief) omzetten naar een advocatenpas-app. In dat geval behoudt u voor toegangsdoeleinden uw huidige advocatenpas. De chip wordt automatisch onbruikbaar zodra de app is geïnstalleerd. Deze app-/pascombinatie behoudt de geldigheidsperiode van de huidige pas.
- Voor advocaten die een gekwalificeerd beveiligingscertificaat willen, is en blijft alleen de fysieke pas met cardreader beschikbaar met een geldigheidsperiode van drie jaar.

Zo werkt de advocatenpas-app

Om in te loggen op een webdienst (bijvoorbeeld van de NOvA of de Rechtspraak) vult u alleen uw A-nummer in. In de advocatenpas-app op uw telefoon verschijnt nu automatisch een notificatie dat er een aanmeldverzoek is. Ontgrendel uw telefoon en vervolgens de advocatenpas-app. Dat kan met een pincode of – afhankelijk van uw toestel – met een vingerafdruk of Face ID. Vervolgens hoeft u in de app alleen maar op 'goedkeuren' te klikken, waarna het systeem dit herkent en u wordt ingelogd op de webdienst. U hoeft dus geen aparte codes meer te genereren met een cardreader en deze over te tikken.

Advocatenpas-app downloaden en installeren

De advocatenpas-app kunt u downloaden in de app-winkels van Google en Apple. Let op: de naam van de app is SafeNet MobilePASS+. Om de app te kunnen gebruiken, heeft u eenmalig een activeringscode nodig. Deze code ontvangt u, samen met een instructie om de app te installeren, persoonlijk per koerier als u de advocatenpas-app bestelt bij QuoVadis. Net als bij de reguliere advocatenpas dient u zich hiervoor te legitimeren.

Meer informatie

Heeft u vragen over het aanvragen en de aflevering van advocatenpas(-app), of technische vragen hierover? Neem dan contact op met leverancier QuoVadis via 030-232 43 20 of advocatenpas@quovadisglobal.com. Voor andere vragen kunt u de veelgestelde vragen bekijken op advocatenorde.nl/faq/advocatenpas-app. Staat uw vraag hier niet bij, neem dan contact op met het Informatiepunt van de NOvA via 070-335 35 54 of informatiepunt@advocatenorde.nl.

KEUZEHULP ADVOCATENPAS EN -APP

Wilt u een gekwalificeerd beveiligings-certificaat (voorheen STORK-4)?

Nee | Ja

Wilt u een app of een pas om in te loggen?

App | Pas

Bent u een advocaat of een gemachtigde?

Advocaat | Gemachtigde

Vraagt u voor het eerst een advocatenpas(-app) aan?

Nee | Ja | Nee | Ja

ADVOCATENPASPORTAAL

www.advocatenpas.advocatenorde.nl

1 ADVOCATENPAS

- Cardreader
- Beveiligingscertificaat
- 3 jaar geldig €212,50

2 ADVOCATENPAS

- Cardreader
- 3 jaar geldig €89,50
- 5 jaar geldig €122,00

3 ADVOCATENPAS-APP

- 3 jaar geldig €70,50
- 5 jaar geldig €103,00

4 ADVOCATENPAS-APP

- I.c.m. advocatenpas zonder chip
- 3 jaar geldig €83,50
- 5 jaar geldig €116,00

5 ADVOCATENPAS-APP

- I.c.m. huidige advocatenpas (chip wordt onbruikbaar)
- Geldig tot vervaldatum huidige pas €46,00

Meer informatie:
www.advocatenorde.nl/advocatenpas

(Prijzen exclusief btw)

Gefinancierde rechtsbijstand

Invoering scenario Van der Meer per 1 januari 2022

Komend jaar voert de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) – in lijn met scenario 1 van de commissie-Van der Meer – de nieuwe vergoedingen voor gefinancierde rechtsbijstand in. Per 1 januari 2022 worden voornamelijk de vergoedingen die stijgen aangepast. De aanbevelingen van Van der Meer die een verlaging van de vergoeding inhouden, voert de RvR per 1 juli 2022 in.
Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl/nieuws (23 november).

Bureau van de NOvA

APPeltje-eitje

DOOR / HANS WIEMAN, PROJECTLEIDER ICT BIJ DE NOVA

Bij het landelijk bureau van de NOvA werken ongeveer zestig professionals binnen vier afdelingen: beleid & regelgeving, juridische & bestuurlijke zaken, financiën & organisatie en communicatie. In deze rubriek geeft een bureaumedewerker een inkijkje in zijn of haar dagelijkse werkzaamheden.

Elke advocaat heeft hem: de advocatenpas met de cardreader. Veel advocaten gebruiken hem dagelijks, andere nauwelijks of nooit. Als projectleider ICT zie ik veel van de vragen en opmerkingen over de advocatenpas langskomen. Wat opvalt, is dat deze meestal gaan over de cardreader, de pincode die kwijt is of de advocatenpas die geblokkeerd is na een aantal keer intikken van een onjuiste pincode. Soms ook is een pas kwijt of de cardreader defect, waardoor de advocaat of gemachtigde niet meer kan inloggen op bijvoorbeeld het roljournaal.
Hoe mooi zou het zijn als we de advocatenpas als app op de smartphone beschikbaar kunnen maken? Die heeft de advocaat altijd en overal bij zich. En als je dan ook nog eens geen pincode meer nodig zou hebben. Moet toch makkelijk kunnen, tegenwoordig? Appeltje-eitje…
Met dit idee ben ik met leverancier QuoVadis in gesprek gegaan om te bezien wat mogelijk is. Er komt toch heel wat bij kijken. Een app moet eenvoudig zijn in gebruik, moet veilig zijn en kunnen 'praten' met het machtigingenregister van de NOvA. Tegelijkertijd moet het een inlogmiddel zijn dat exclusief voor advocaten en hun gemachtigden beschikbaar is. Daarbij moet 100% zeker zijn dat de app alleen door de juiste persoon wordt gebruikt en niet door iemand anders. Je wilt immers niet dat onbevoegden in Mijn Orde of op de rol kunnen komen.
Aanvankelijk was het plan om een geheel nieuwe app te ontwikkelen, mét NOvA look-and-feel, die exclusief voor de advocatuur zou zijn. Dat bleek na uitgebreid onderzoek echter geen goed idee. Het is complex om zo'n app te maken die bewezen veilig is. De voorwaarden die de appstores stellen voor het mogen distribueren van zo'n app maken het niet eenvoudiger. De app moet na de lancering steeds bijgewerkt blijven worden zodat deze op nieuwste versies van Android en iOS blijft functioneren. De aanzienlijke kosten van dat alles zouden allemaal in de prijs van de app verdisconteerd worden. Als alternatief is daarom gezocht naar een passende, reeds bestaande, app die al aan alle vereisten voldoet en die gratis te downloaden is. Gelukkig is die gevonden.
De complexiteit van het project verschoof daardoor van het 'maken van een app' naar het opstellen van procedures voor het 'uitgeven van activeringscodes'. Zo'n activeringscode zorgt er voor dat je de app daadwerkelijk kunt gebruiken, en de procedures moeten er voor zorgen dat de juiste code bij de juiste advocaat komt. Het is niet voor niets dat de activeringscode door een koerier persoonlijk aan de advocaat wordt uitgereikt (net als bij de fysieke pas).
Medio 2021 waren we zover dat de gehele ICT-omgeving rond de app klaar en uitgetest was. QuoVadis paste het advocatenpasportaal aan, zodat daarin naar keuze een fysieke advocatenpas of een advocatenpas-app kan worden besteld. Niet alleen door advocaten maar ook door gemachtigden. Ondertussen is de tekstwijziging van afdeling 6.4 van Verordening op de advocatuur opgesteld en inmiddels vastgesteld door het college van afgevaardigden, zodat deze toepasselijk blijft in de nieuwe situatie met de app.
Voorafgaand aan de landelijke uitrol van de app is eerst op kleine schaal uitgetest of de app in de praktijk prettig werkt. Na een oproep in het ordebericht wilden tachtig advocaten graag meedoen aan deze pilot. Het overgrote deel was zeer enthousiast over de app, onder wie meerdere zelfverklaarde digibeten die de voordelen van de app herkenden. De kritiekpunten die er uiteraard ook waren, hebben we ter harte genomen en waar mogelijk verwerkt in de techniek en de handleidingen.
Of de app zal aanslaan onder advocaten? Dat verwacht ik zeker. De app is echt een aanwinst, ook voor wie het installeren van een nieuwe app geen appeltje-eitje is.

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt voor advocaten kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Veelgestelde vragen in de afgelopen maand waren:

V: Kan ik de geactiveerde advocatenpas-app overzetten op mijn nieuwe smartphone?
A: Nee, als u een nieuwe smartphone heeft aangeschaft, dan moet de app daar opnieuw op worden geïnstalleerd en geactiveerd. De activering van de app op uw nieuwe smartphone kost in dat geval € 46 excl. btw. De nieuwe geactiveerde app heeft daarna dezelfde verloopdatum als de oude app. U kunt desgewenst echter ook kiezen voor een activeringscode met een volledige geldigheidsperiode van drie of vijf jaar tegen het daarvoor geldende tarief.

V: Kan ik extra uren, die ik dit jaar boven op de verplichte acht uur heb besteed aan intervisie of gestructureerd intercollegiaal overleg in het kader van de kwaliteitstoetsen, 'meenemen' naar volgend jaar?
A: Nee, de compensatieregeling zoals die geldt voor de PO-punten (artikel 4.4 lid 4 Voda) geldt niet voor de kwaliteitstoetsen. Het uitgangspunt van de kwaliteitstoetsen (artikel 4.3a en 4.3b Voda) is dat advocaten jaarlijks reflecteren op hun praktijkvoering.

V: Ik wil in maart 2022 starten met de beroepsopleiding. Wanneer moet ik de basistest afleggen?
A: De basistest moet zijn afgelegd vóór de start van de Beroepsopleiding Advocaten. Dit kan tot maximaal één jaar voor de start van de beroepsopleiding, zowel voor als na uw beëdiging tot advocaat.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Wetgevingsadvies

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

Wet implementatie EU-richtlijn transparantie inkomsten (DAC7)
Adviescommissie belastingrecht, 9 november 2021

Besluit inhoud bestuursverslag inzake rapportage over man-vrouwverhouding in de (sub)top
Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht, 7 november 2021

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen via advocatenorde.nl/juridische-databank.

Benoemingen en verkiezingen

Adviescommissie arbeidsrecht
Benoemd als lid per 6 december 2021
- Mr. M.L.C.M. (Marie-Louise) van Kalmthout
- Mr. S. (Saar) van Waegeningh

Adviescommissie Beroepsopleiding Advocaten
Benoemd als lid per 1 januari 2022
- Mr. M. (Marjolein) Zinkhann

Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden
Verkozen tot plaatsvervangend lid per 1 december 2021
- Mr. A.W. (Annet) Siebenga

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch
Verkozen tot plaatsvervangend lid per 1 december 2021
- Mr. H.C. (Huib) Struijk

Raad van Discipline Amsterdam
Verkozen tot plaatsvervangend lid per 1 januari 2022
- Mr. N.M.K. (Nikki) Damen

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Levenspartner met geheimhoudertelefoon

- Hof van Discipline 23 augustus 2021, zaak nr. 210123D, ECLI:NL:TAHVD:2021:147.
- Artikel 10a lid 1 onder c, d en e en 11a lid 1 Advw; Gedragsregel 3; artikel 6.10 en 6.11 Voda
- Advocaat heeft ruim een jaar haar levenspartner met een 'eigen' geheimhoudernummer laten bellen.

Mr. X, die een eenmanskantoor heeft, staat haar levenspartner bij wanneer deze wordt verdacht van een drugsdelict. In een gesprek hierover met de deken komt aan de orde dat de levenspartner van mr. X beschikt over een telefoon met geheimhoudernummer. Mr. X geeft aan dat het om een 'nummer partner' ging, omdat zij met haar levenspartner over haar dossiers spreekt. Haar levenspartner heeft ook een geheimhoudingsverklaring getekend. Naar aanleiding van dat gesprek heeft mr. X dezelfde dag de registratie van het telefoonnummer in kwestie ongedaan gemaakt.
De deken heeft een dekenbezwaar ingediend met het verwijt dat mr. X een persoon zonder (afgeleid) verschoningsrecht de beschikking heeft gegeven over een geheimhoudernummer en dat zij de geheimhoudingsverplichting schendt door over de inhoud van door haar behandelde zaken te spreken met haar levenspartner. De raad verklaart beide onderdelen van het bezwaar gegrond, aangezien een advocaat op grond van de Voda geen telefoonnummers mag opgeven van personen die geen advocaat zijn of niet een van een advocaat afgeleid verschoningsrecht hebben. Het enkele feit dat haar levenspartner mr. X regelmatig naar zittingen en afspraken brengt, maakt niet dat hij gerekend kan worden tot de medewerkers of het personeel van verweerster in de zin van artikel 11a lid 1 Advocatenwet. De raad legt mr. X een voorwaardelijke schorsing van drie weken op.
De deken gaat in beroep tegen de maatregel, omdat volgens hem een voorwaardelijke schorsing niet volstaat: de levenspartner is aangehouden op verdenking van een drugsdelict en de geheimhoudertelefoon is een uitzonderlijk privilege dat gevoelig ligt bij de ketenpartners en gevoelig is voor publiciteit.
Het hof stelt nog weer eens voorop dat een advocaat een bijzondere positie in de rechtsbedeling vervult. Dat brengt voor een advocaat een zware verantwoordelijkheid mee om met zijn opdracht, privileges (als geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht) en bevoegdheden op zeer zorgvuldige wijze om te gaan.
Het is volgens het hof een feit van algemene bekendheid dat de politiek, de ketenpartners en media nauwlettend volgen of binnen de advocatuur geen misbruik wordt gemaakt van het privilege van de geheimhoudertelefoon. Een overtreding door een enkele advocaat van de geldende regels heeft tot gevolg dat het vertrouwen in de advocatuur ernstig wordt geschonden, terwijl op dat vertrouwen de toekenning van voor deze beroepsgroep belangrijke privileges is gebaseerd. Door haar levenspartner over een geheimhoudertelefoon te laten beschikken, heeft mr. X de kernwaarde integriteit geschonden. Onvoldoende bekendheid of onjuiste interpretaties van deze wet- en regelgeving komen vanwege de kernwaarde deskundigheid voor de verantwoordelijkheid en het risico van de advocaat. Dat niet vastgesteld is dat haar levenspartner daadwerkelijk misbruik heeft gemaakt van de geheimhoudertelefoon is voor de laakbaarheid van de gedraging niet relevant. Doorslaggevend is dat mr. X door haar gedrag het risico in het leven heeft geroepen dat er door derden misbruik van had kunnen worden gemaakt. Overigens kan volgens het hof niet worden uitgesloten dat er misbruik is gemaakt van de telefoon nu mr. X enkel de lijst met uitgaande gesprekken, gevoerd via het telefoonnetwerk, heeft overgelegd. Mogelijk zijn er ook inkomende gesprekken via het telefoonnetwerk of gesprekken via internet gevoerd met de telefoon.
Omdat er sprake is van een laakbare gedraging waarbij het vertrouwen in de advocatuur als geheel ernstig is beschadigd en mr. X de belangen van de beroepsgroep zelf ernstig geschaad door oneigenlijk gebruik van aan deze beroepsgroep toegekende privileges volstaat een uitsluitend voorwaardelijke schorsing niet.
Schorsing van zes weken, waarvan vier voorwaardelijk.

Geen procesadvies, alternatieven niet onderzocht

- Hof van Discipline 23 augustus 2021, zaak nr. 210042, ECLI:NL:TAHVD:2021:150.
- Artikel 10a lid 1 sub c Advw; Gedragsregel 16 lid 1.
- Advocaat laat na cliënte schriftelijk te informeren over de voor- en nadelen van bodemprocedure en heeft eventuele alternatieven voor de procedure niet onderzocht.

De zaak die mr. X behandelde, betrof de gevolgen van een paardenruil. Haar cliënte had een paard geruild met een Russisch contact, maar was niet tevreden met het paard dat zij in ruil terugkreeg. Dat paard was door een dierenarts afgekeurd als sportpaard. Na een hoop verwikkelingen – cliënte krijgt haar eigen paard wel weer terug maar wenst vóór afgifte van het ruilpaard aan een derde, die het ruilpaard van het Russische contact heeft gekocht, nog kosten van stalling en verzorging van haar Russische contact te ontvangen – wordt mr. X ingeschakeld. Zij vordert namens haar cliënte in kort geding een voorschot op schadevergoeding in verband met gemaakte kosten voor het ruilpaard. Die vordering wordt afgewezen. Intussen komt de derde aanzetten met een vonnis van een Russische rechter waarin afgifte wordt bevolen. Dan start mr. X een procedure tegen de derde waarin een verklaring voor recht wordt gevorderd dat haar cliënte een retentierecht toekomt en daarnaast de kosten van stalling en verzorging van de derde gevorderd worden. Ook die vordering wordt afgewezen. De derde had intussen in reconventie, in navolging van een nieuwe uitspraak van de Russische rechter, een vervangend bedrag gevorderd in plaats van afgifte van het ruilpaard en dat bedrag wordt hem toegewezen.
Cliënte klaagt tegen mr. X en vindt raad en hof aan haar zijde. Zij is door mr. X een te risicovolle bodemprocedure ingestuurd met een gekunstelde vordering. Mr. X had haar moeten afraden om tegen de derde op te gaan treden in een bodemprocedure met internationale aspecten die heel duur kon worden. De grondslag deugde niet: de derde had het ruilpaard niet gestald en had al een uitspraak van een Russische rechter dat het ruilpaard aan hem afgegeven diende te worden. Mr. X had juist moeten onderzoeken welke mogelijkheden er waren om met het Russische contact, met wie geruild was dus, al dan niet kwaadschiks tot een oplossing te komen.
Mr. X is niet alleen inhoudelijk tekortgeschoten, maar heeft ook in de communicatie met haar cliënte forse steken laten vallen, aldus het hof. Het stoort het hof bovendien dat mr. X geen inzicht in eigen fouten heeft getoond tijdens de zitting. De maatregel luidt, vanwege de schending van de kernwaarde deskundigheid: berisping.

Geen deugdelijk procesadvies

- Hof van Discipline 23 augustus 2021, zaak nr. 210064, ECLI:NL:TAHVD:2021:143.
- Artikel 10a lid 1 sub c Advw; Gedragsregel 16 lid 1.
- Advocaat had na voorlopig getuigenverhoor schriftelijk moeten adviseren over proceskansen en de aan procedure verbonden aanzienlijke risico's.

In deze kwestie heeft mr. X een cliënte bijgestaan in een geschil over onrechtmatige concurrentie. Zijn cliënte was eiseres en diende de onrechtmatige concurrentie te bewijzen. Eerst werd een voorlopig getuigenverhoor opgetuigd. Geen van de daarin gehoorde getuigen kon iets relevants verklaren. Daarna startte mr. X een bodemprocedure voor zijn cliënte. Uiteindelijk strandde de vordering omdat er geen bewijs was van het onrechtmatig handelen noch van enige schade.
De cliënte van mr. X is ontevreden over de bijstand. Zij formuleert tal van klachten over de voorbereiding van het geding en de wijze van optreden van mr. X. Dat heeft de raad echter niet kunnen vaststellen. Bij het hof blijft dan vooral over of mr. X zijn cliënte wel goed heeft voorgelicht over de risico's van een procedure. En dat was niet het geval. Het hof noemt weliswaar dat de vaktechniek voor advocaten geen geschreven normen kent op dit gebied, maar gedragsregel 16 lid 1 schrijft voor dat de advocaat zijn cliënt op de hoogte houdt van belangrijke informatie, feiten en afspraken. Daaruit volgt dat de advocaat zijn cliënt dient te informeren over de haalbaarheid van de zaak en het risico van (proces)kosten. Die informatie moet schriftelijk worden vastgelegd. Mr. X had volgens het hof daarom op zijn laatst nadat het voorlopig getuigenverhoor was gehouden, schriftelijk moeten adviseren over de proceskansen en de aan een bodemprocedure verbonden aanzienlijke risico's. Dat was niet gebeurd en dat komt mr. X, vanwege de schending van de kernwaarde deskundigheid, op een berisping te staan.

Boom juridisch

Nu beschikbaar!

Omgevingswet in de praktijk

Anita Nijboer
ISBN: 9789462909724
eISBN: 9789089749468
1e druk, 2021, 90 pagina's
€ 19,00

Bestel uw exemplaar vandaag via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor (15-10-2021/18-11-2021)

Abeln, mr. T.G.: De Brauw Blackstone Westbroek, Singapore Pte. Ltd. te Singapore
Arts, mw. mr. A.H.: Van der Steenhoven advocaten N.V. te Amsterdam
Asscheman, mw. mr. N.M.M.: NautaDutilh N.V. te Londen
Aydin-Sanli, mw. mr. A.: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam
Bastiaan, mr. T.R.: Bird & Bird (Netherlands) LLP te 's-Gravenhage
Becker, mw. mr. K.: Lennox Litigation B.V. te Amsterdam
Blécourt, mw. mr. R.E. de: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Londen
Boom, mr. L. van der: Ysquare B.V. te Amsterdam
Broek, mr. N. van den: Akin Gump Strauss Hauer & Feld te Londen
Bruggink, mw. mr. E.H.: Benthem Gratama Advocaten te Zwolle
Bruijn, mr. V.J.C. de: AKD te Amsterdam
Dekker, mr. E.: CMS te Amsterdam
Eijssen, mr. P-H.C.: KPN B.V. te Rotterdam
Enters, mw. mr. V.A.D.: Hofstad Advocaten te 's-Gravenhage
Fokkens, mr. T.: Clairfort Advocaten B.V. te Zeist
Groot, mr. D.F.C. de: Stibbe te Londen
Gulikers, mw. mr. Z.: Croon advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Haagsma, mr. W.E.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Haan, mr. G.W.L. den: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Hansen, mr. R.H.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Harent, mw. mr. A.: MLH Advocaten en Mediators te Dordrecht
Have, mr. C.J. van der: helder. te 's-Gravenhage
Helden, mw. mr. G.S.E. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Arnhem
Holthinrichs, mr. D.B.: Codex Mulder B.V. Advocaten te Amsterdam
Huuskes, mr. R.C.H.M.: HBN Law & Tax te Willemstad
Jong, mw. mr. A.A.T.M. de: BMW Nederland B.V. te Rijswijk zh
Keizer, mr. J.M.: CKH Advocaten te Alkmaar
Kerkhof, mr. S.A.W.: Heelmeesters Letselschade Advocaten BV te Helmond
Kingma, mr. S.H.: Cordemeyer & Slager Advocaten B.V. te Haarlem
Klewer, mr. L.: Anker & Anker Strafrechtadvocaten te Leeuwarden
Kouchi, mw. mr. L.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Kroep, mr. W.J.F.: Van Campen & Partners N.V. te Amsterdam
Leur, mw. mr. R.A.A.H. van: MLH Advocaten en Mediators te Dordrecht
Linssen, mw. mr. F.A.: CMS te Amsterdam
Martirosyan, mw. mr. T.: FNV Advocaten te Utrecht
Meijs, mr. W.: Snijders Advocaten BV te 's-Hertogenbosch
Mosterd, mr. J.P.: Solon Advocaten te 's-Gravenhage
Niesert, mw. mr. G.I.: Leeman Verheijden Huntjens Advocaten te Rotterdam
Nijssen, mr. S.J.: Advocatenkantoor Zeeland te Goes
Ravels, mw. mr. S.F.A. van: AKD te Breda
Rens, mr. A.R.: Haagrecht Advocaten te 's-Gravenhage
Roestenberg, mw. mr. S.S.J.P.: Lennox Litigation B.V. te Amsterdam
Rotte, mw. mr. F.Q.M. de: Köster Advocaten N.V. te Haarlem
Ruiter, mw. mr. A.P.E. de: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Arnhem
Schuijt-Olde Heuvel, mw. mr. L.: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V. te Amsterdam
Slangen, mw. mr. I.I.J.: L & A Advocaten te Amsterdam
Smid, mr. F.: Holla Advocaten te Eindhoven
Stoffelen, mr. T.M.J.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-Airport
Sujecki, mr. B.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Amsterdam
Verlijsdonk-Gerards, mw. mr. R.A.M.: Snijders Familierecht B.V. te 's-Hertogenbosch
Wal, mr. A.M. van der: Bird & Bird

'Een klein gespecialiseerd kantoor met de juiste mensen'

Stijn Kerkhof (36) was jarenlang als advocaat werkzaam in de letselschadepraktijk van MannaertsAppels in Tilburg. Onlangs besloot hij samen met Anne Damen-Verstappen een eigen kantoor op te richten: Heelmeesters Letselschade Advocaten in Helmond. 'Al tijdens mijn rechtenstudie had ik meer dan tien domeinnamen gekocht. Het duurde echter nog jaren voordat ik één domeinnaam daadwerkelijk gebruikte. Pas toen ik zeven jaar advocaat was, een goed netwerk had opgebouwd en een zakenpartner vond die mijn visie deelde, ging www.heelmeesters.nl de lucht in. Wij geloven in de kracht van een klein gespecialiseerd kantoor met de juiste mensen. Wellicht kunnen we in de toekomst nog uitbreiden.'

(Netherlands) LLP te Amsterdam
Werner, mr. J.: Hagg advocaten te Amsterdam
Wijk, mw. mr. F.J. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

0492 Advocaten (mw. mr. N.C.A. Elias-Boots en mw. mr. R.C. van der Weele te Helmond)
Action (mw. mr. H. El Moussaoui te Hoofddorp)
Advocatenkantoor Y. van der Linden (mw. mr. Y. van der Linden te Helmond)
Alfa Commercial Finance B.V. (mr. S.A. Kruijt te Utrecht)
Anchor Intellectual Property (mw. mr. A.M.M. Versteeg te 's-Gravenhage)
Bannenberg advocaat (mr. M.G. Bannenberg te Amsterdam)
Bond Legal (mw. mr. W.M. Bond-Stroek te Volendam)
Bonelli Erede Lombardi Pappalardo (mr. J.W. de Boer te Milaan)
Bos Law B.V. (mr. P.J. Bos te Amsterdam)
FJW legal (mr. F.J. Webbink te Amsterdam)
Geradin Partners Brussel (mr. A.M. Huijts te Brussel)
Heelmeesters Letselschade Advocaten BV (mw. mr. A.P. Damen-Verstappen en mr. S.A.W. Kerkhof te Helmond)
IF Legal i.o. (mw. mr. I.S. Feenstra te Amstelveen)
Linklaters LLP (mw. mr. S.R. Kingma te Brussel)
Prime Law (mr. J. de Vries te Amsterdam)
SAKULIN advocatuur (mr. W. Sakulin te Rotterdam)
Sander Leeman Advocaat (mr. E.A. Leeman te Geldrop)
SWG Incasso Advocaten (mr. M.J. Schapendonk en mw. mr. E.A.J.M. van de Wijngaard te Rosmalen)
TAHTAH ADVOCATUUR (mr. A. Tahtah te Rotterdam)
Van Breukelen Advocatuur (mr. J.J.A.P. van Breukelen te Arnhem)
Van Kleef Advocatuur (mr. L.J.B.G. van Kleef te Amsterdam)
Veolia Nederland B.V. (mw. mr. L.F. Waalkes te Schiphol-Rijk)

Uit de praktijk

Aalders, mw. mr. M.E., 's-Gravenhage (27-10-2021)
Avsar, mw. mr. H., Rotterdam (01-11-2021)
Baan Hofman, mw. mr. M.E., Rotterdam (28-10-2021)
Binnendijk, mw. mr. E.F., 's-Gravenhage (15-11-2021)
Blokker-Bruil, mw. mr. B.H., Ede gld (31-10-2021)
Boerhof, mr. G.J.H., Deventer (26-10-2021)
Boom, mr. P.B.F. van den, Amsterdam (30-10-2021)
Brands, mw. mr. N., Gouda (01-11-2021)
Breukink, mw. mr. J.E., Amsterdam (01-11-2021)
Bruijn-van der Henst, mw. mr. A.C.J.G., Hilversum (01-11-2021)
Capkurt, mr. V., Amsterdam (01-11-2021)
Chen, mw. mr. Y.S.G., Rotterdam (01-11-2021)
Christiaansen, mw. mr. E.K., 's-Gravenhage (01-11-2021)
Coelen, mw. mr. A.E., Amsterdam (31-10-2021)
Dalsen, mr. P.P. van, Rotterdam (06-11-2021)
Dijk, mw. mr. A. van, Nijmegen (01-11-2021)
Dijkstra-van Hulsteijn, mw. mr. C.H., Utrecht (14-11-2021)
Geleijnse, mr. C.A., 's-Gravenhage (01-11-2021)
Gerards, mw. mr. A., Enschede (27-10-2021)
Goudsmit, mr. H.R., Amsterdam (01-11-2021)
Graaf, mr. J. de, Winschoten (03-11-2021)
Groen, mr. K.S., Amsterdam (08-11-2021)
Haacke, mw. mr. D., Venlo (01-11-2021)
Haan, mw. mr. C.I.M. de, Utrecht (31-10-2021)
Hart, mw. mr. E.J. ter, Amsterdam (01-11-2021)
Hellendoorn, mw. mr. M.S., Amsterdam (01-11-2021)
Hillebrand, mw. mr. N.B., Rotterdam (09-11-2021)
Hocks, mr. B.A., Hoensbroek (01-11-2021)
Hoes, mr. B.P., Rotterdam (01-11-2021)
Horsten, mw. mr. J.F., Haarlem (01-11-2021)
Huisman, mw. mr. K.M., Rotterdam (01-11-2021)
Hyder, mr. I.F., Amsterdam (01-11-2021)
IJzendoorn, mw. mr. A.A.M. van, Uden (02-11-2021)
Janssen, mw. mr. J.H.N., Amsterdam (19-10-2021)
Jong, mr. R.M. de, Amsterdam (01-11-2021)
Jonkers, mr. R., Utrecht (15-10-2021)
Keller, mw. mr. L.M. van, Amsterdam (01-11-2021)
Kerckhoffs, mr. R.W.J., Amsterdam (29-10-2021)
Kleemans, mw. mr. H.S., Amsterdam (29-10-2021)
Kluiver, mr. H.J. de, Amsterdam (10-11-2021)
Koolen, mw. mr. B.M., Utrecht (31-10-2021)
Krol, mw. mr. A.N., Amsterdam (26-10-2021)
Mookhram, mr. M.J., Heerlen (04-11-2021)
Nagy, mw. mr. A., Amsterdam (01-11-2021)
Nass, mw. mr. L.F., Amsterdam (20-10-2021)
Oranje, mw. mr. M.Y., Amsterdam (29-10-2021)
Oyen, mr. M.A. van, Amsterdam (16-11-2021)
Pieters, mw. mr. J., Eindhoven (01-11-2021)
Ribbink, mw. mr. K.J., Amsterdam (31-10-2021)
Rijnja, mr. M.V.C.H., Amsterdam (31-10-2021)
Schaap, mw. mr. R.C.F., Barneveld (11-11-2021)
Simonis-de Graaff, mw. mr. L.F.J., Tilburg (01-11-2021)
Stevens, mw. mr. M., Amsterdam (31-10-2021)
Thie, mr. R.H., Amsterdam (18-11-2021)
Vaartjes-de Wit, mw. mr. K.E., Arnhem (31-10-2021)
Veen, mr. R. van, Rotterdam (21-10-2021)
Ven, mr. S.W. van de, Amsterdam (19-10-2021)
Vink, mw. mr. M.M.J., Rotterdam (01-11-2021)
Vos, mr. E.E. de, Amsterdam (10-11-2021)
Vranken, mw. mr. R.W.C., Heerlen (31-10-2021)
Wagenaar, mr. J.A., Herten (03-11-2021)
Wielenga, mw. mr. I.M.M., 's-Gravenhage (01-11-2021)
Wiggers, mr. F.W., Amsterdam (15-10-2021)
Wijnne-Oosterhoff, mw. mr. E., Zwolle (01-11-2021)
Wit, mw. mr. W.L. de, Amsterdam (01-11-2021)
With, mr. J.P. de, Amsterdam (01-11-2021)
Wong, mr. R.M., Eindhoven (02-11-2021)
Wösten, mr. M.W.J., Utrecht (26-10-2021)
Xu, mw. mr. L., Amsterdam (01-11-2021)

CMS
law·tax·future
Hoog, ja.
Hoogmoedig, nee.
CMS is een van de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de hoge torens aan de Zuidas, maar hoogmoedig zal niemand ons noemen. Ons kantoor is, hoe groot ook, altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner opbeslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.
cms.law

Profiteer nu van onze eindejaars-actie

Start nu met online nascholen!
Ontvang een Google Hub 2 met Chromecast of €100,- korting bij een Basis-, Plus- of Extra-abonnement*. Hiermee krijgt u onbeperkt toegang tot meer dan 90 online cursussen.

*Actievoorwaarden van toepassing.

- ✔ Direct toegang tot het complete nascholingsaanbod
- ✔ Vakinhoudelijk en actueel
- ✔ Nascholen op uw moment

www.po-online.nl/advocaat-actie

PO Online Uw goed recht